FOLJSKE BAJKE

BISERI
47

POLjSKE NARODNE BAJKE

Izabrao i preveo :
Dr Stojan Subotin
Ilustracije:
Nadežda Vitorović
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1974

O RIBARU I NjEGOVA TRI SINA

Bio jednom jedan ribar i pošao da lovi ribu. Baci on mrežu i uhvati ribu koja je imala srebrni rep i srebrne škrge, a riba mu reče:

— Pusti me, pa ćeš uhvatiti još lepšu ribu.

Ribar ponovo baci mrežu i uhvati ribu koja je imala zlatan rep i zlatne škrge:

A riba ga opet poče moliti:

— Pusti me, pa ćeš uhvatiti još lepšu.

Ribar i treći put baci mrežu, ali dugo ništa nije mogao uloviti pa poče da žali što je pustio zlatnu ribu. Najzad povuče mrežu i izvuče ribu koja je imala dijamantski rep i dijamantske škrge.

Riba ga upita da li ima ženu, kolibu i kuju. A on na svako pitanje odgovori da ima. Tada mu riba reče da je iseče na tri dela i da jedan da ženi da pojede, drugi kobili a treći kujc, a da on sam od nje ništa ne jede. Zatim da iz svakog komada izvuče rebra i da ih zasadi u vrtu pa će iz svakog rebra izrasti hrast.

— I dajem ti — veli — znamenja: žena će ti imati tri sina, kobila će imati tri ždrebeta a kuja tri kučeta. A ako bi ti neki od sinova poginuo, i taj hrast će se osušiti.

Dođe vreme i žena mu rodi tri sina, kobila tri ždrebeta, a kuja tri psa, i svi su bili toliko slični da ih nisu mogli raspoznavati. I sinovi su bili jednaki, i konji kao jedan, i psi takođe. Kako ni majka nije mogla da raspozna koji je sin stariji a koji mlađi, napravila im je od traka oznake na rukavima. Kad su sinovi već poodrasli, dosadi im da sede kod kuće, te najstariji uze najstarijeg konja i psa, skide staru palošinu sa zida, oprosti se sa ocem i majkom i krenu na put u svet. Iako ga

roditelji nisu hteli da puste, jer im je bilo žao — ta bio im je sin, on se bio uzjogunio i otišao.

Išao je tako, išao, dok nije stigao u jedan grad. Gleda, a grad sav u crno uvijen. On se veoma začudi tome. Uđe u krčmu i upita krčmara šta to znači što je ceo grad uvijen u crno sukno. A krčmar mu ovako odgovori:

— E, moj lepi gospodine, imamo mi u ovom gradu takvog zmaja kome svaki dan moramo da damo po jednog čoveka da pojede, a sutra je red na kćer našeg kralja. Sutra će je odvesti tom zmaju, pa su zato ceo grad u crno sukno zavili.

Na te reči putnik lepo zamoli krčmara da mu kaže kada će je povesti. A krčmar mu odgovori: u sedam ujutro. — Zatim putnik zamoli da ga probudi kad je budu vozili, ali on uopšte nije mogao da spava već je pazio hoće li je brzo provesti.

Voze nju ujutro u sedam sati, a putnik već beše osedlao konja i nahranio i njega i psa. Stoji na prozoru i čeka. Kdd vide da je vode, krenu

za samim kočijama. svi ljudi su se vratili, a on ode s njom do samog kraja; čak je i otac i majka, kralj i kraljica, ostaviše, samo on ne. Klekoše oboje kraj kapelice ispod koje je ležao zmaj i očekivahu. Čekaju hoće li zmaj brzo izaći.

Posle kratkog vremena zatrese se zemlja, a princeza mu reče:

— Idi odavde, jer oboje možemo poginuti.

A on joj odvrati na to:

— Biće onako kako bog da.

Zemlja se zatrese i drugi put, a ona mu reče:

— Idi odavde, jer ćemo oboje poginuti.

A on će na to:

— Biće onako kako bog da.

A onda reče konju i psu:

— Kad zmaj iziđe iz jame, ti, konjiću, skoči na njega, ti ga, kuco, uhvati za rep, a ja ću mu glave seći.

Uto iziđe zmaj, podiže glavu (a putnik je pre toga bio poslao princezu u stranu, da je zmaj svojim dahom ne bi privukao i

progutao). Kad se zmaj pojavio ceo, a imao je dvanaest glava, konj skoči na njega, pas ga uhvati za rep i mladić stade snažno i silovito da seče glave dok sve nisu odletele, sem jedne, na sredini, koja je bila najjača i koja se još držala. Međutim, kako je počeo da seče, odsekao je i tu, ali posle toga pade u taj otrov.

Kad je princeza to videla, uhvati ga za glavu, izvuče iz otrova, dovuče do vode i uze da ga pere sve dok ga nije očistila. Kad ga je oprala i povratila mu svest, reče mu da će on biti njen čovek. Zakleše se pod otvorenim nebom da se jedno bez drugog neće udati ni oženiti dok ne prođe godina i šest nedelja. Posle godine i šest nedelja on se može slobodno ženiti a ona udati.

Tada on poseče sve zmajeve jezike, potrpa ih u vreću i zakopa ispod kapelice, a sam ode dalje u svet. A ona se takođe pokupi i krenu kući. Ide kroz jednu šumu, sretne starog gospodina, a taj gospodin je bio lugar u toj šumi... On potrči za njom i upita je:

— Kuda bežiš?

A ona mu veli da ide kući.

On je upita zašto.

— Zato što se našao jedan koji je ubio zmaja i uklonio ga sa ovog sveta — odgovori mu ona. Ovaj poče da govori da to nije istina, da je to nemoguće, a ona mu odgovori:

— Kad je nemoguće i kad nećeš da mi veruješ, hajde sa mnom pa ćeš se uveriti da li je istina.

Onda se oboje vratiše i odoše ka kapeli, kad tamo, vide — istina je. Tada joj on reče:

— Ako mi se ne zakuneš pod otvorenim nebom da sam ja ubio tog zmaja i uklonio ga sa sveta, odmah ću te ubiti. Moraš mi se zakleti da me do smrti nećeš napustiti, a ni ja tebe neću. Sada moraš biti moja žena zauvek. Hajde sa mnom, idemo k tvom ocu.

Ali ona ne htede da ide, izgovara se da se ne može i drugi put zaklinjati i gaziti zakletvu, da se već prvom zaklela. Ali u sebi govori: „Iznuđena zakletva ne važi pred bogom" pa pogleda gore, prema nebu i reče da će mu se zakleti. I zakune se, rekavši pri tome da se neće udati za njega pre no što prođe godina i šest nedelja. Mora se bogu zahvaliti za ovo i sedeti u zavetu godinu i šest nedelja.

Onda se pokupiše i odoše kući, u carski dvor, ocu i majci njenoj, i ona odmah izjavi kralju i kraljici da je on ubio i posekao tog zmaja, A kralj mu na to reče:

— Kad si ga ti ubio i pogubio, uzmi je za ženu.

A on, taj šumar, htede da ih odmah neveste, ali ona reče ocu i majci da se neće udati pre no što prođe godina i šest nedelja. Majka i otac je upitaju zašto neće.

A ona im odgovori:

— Zato što sam tako smislila i zavetovala se.

Tako je prolazilo vreme, dok nije prošla godina i šest nedelja, a njenog prvog verenika nije bilo već godinu dana i sedam nedelja. Osme nedelje navestili su ih prvi put, devete drugi a desete treći, i već je trebalo da idu na venčanje. Baš u to vreme stigao je njen prvi verenik u opu istu krčmu u kojoj je ranije bio i zapita Jevrejina šta ima novog. A Jevrejin mu na to odgovori da je sad dobro, „jer pre smo“, veli, „morali svaki dan dati po jednog čoveka zmaju da ga pojede, ali našao se jedan čovek koga je bog izabrao, on je ubio tog zmaja i ovaj više neće jesti ljude. Danas se ženi kraljevom kćeri, princezom, i danas će biti svadba". Putnik reče Jevrejinu da bi rado prisustvovao toj svadbi.

I odmah dohvati pero i komadić hartije i poče da piše pismo svojoj verenici, koja mu se zaklela i obećala. Posla ga po psetancetu, onom istom koje mu je pomoglo da ubije zmaja, ali uvi u maramu i kecelju, koje mu je ona dala za uspomenu, zaveza mu to sve oko vrata i naredi da trči u carski dvorac. Dvor je tako gusto bio opkoljen vojskom da niko nije mogao proći. Ali pas nije obraćao pažnju na to, kroz celu vojsku, između nogu svih vojnika, projurio je i stigao do samog dvora. Ulete u sobu, onu u kojoj je sedela princeza i neprestano oplakivala verenika. Čim je ugledala psa, ona vrisnu i odmah se onesvesti. Kralj i kraljica je čuju i dotrče u sobu u kojoj je ona sedela, i pitaju je:

— Kćeri, šta radiš? — a kći leži na zemlji i ništa ne govori.

Brzo joj pritrčaše i počeše je vraćati iz nesvesti. Kad se osvestila, zapitaše je:

— Kćeri naša, šta je to s tobom?

A ona im kaže:

— Oče i majko draga! evo, tu je moj pravi muž, kome sam se zaklela i bogu zavetovala da za drugog neću poći.

Roditelji je počeše ispitivati šta to treba da znači. A ona im ispriča ceo slučaj, kako se sve desilo i kako je onaj šumar hteo da je nedužnu ubije u šumi ako se ne zakune da je on ubio onog zmaja i da će postati njegova žena.

Tada se otac i majka počeše savetovati šta da urade i da li da to objave ili ne. Ali otac, kako je bio mudar kralj, reče kraljici:

— Ne objavljujmo to, nego napravimo najpre gozbu, pozovimo mnoge goste na svadbu, a na venčanje nećemo krenuti dokle god gosti ne odgovore na zagonetke koje ćemo im postaviti.

Napravili su gozbu, pozvali vrlo mnogo gostiju, a na zabavi je takođe bio i onaj šumar. I tako oni tamo razgovaraju, jedan ovo, drugi ono, dok jedan gost, koji je dobio od kralja uputstvo, ne uputi gostima ovakvo pitanje:

— Postoji li na svetu takva zver da nema ni jezika ni žalca ikakvog?

A onaj šumar izlazi na sredinu i kaže da postoji.

Svi gosti ga zamole da im kaže koja bi to zver mogla biti. Ovaj uze vreću, ode po glave onog zmaja, donese ih i svima ih pokaza. A onaj, opet, što je bio posekao jezike, donese svih dvanaest jezika i stavi ih u glave, pa onda upita goste može li ono biti istina. I svi gosti mu uskliknuše „bravo" i povikaše da je u pravu.

Onda zadadoše drugo pitanje: — Šta bi trebalo učiniti onom koji ide putem ili kroz šumu, prepreči put ljudima i hoće da ih ubije?

I svi odgovore da takvom ništa drugo ne bi trebalo učiniti, nego izvesti četiri konja i rastrgnuti ga na četiri dela. A ko je bio najglasniji? Baš onaj koji je tako nešto uradio.

U taj mah svi gosti povikaše:

— Ujuag! sam si sebi takvu smrt dosudio!

Izvedoše njega i četiri konja i rastrgoše ga na četiri dela. A onome mladiću oglasiše svadbu po specijalnom odobrenju i oni se venčaše i posle venčanja napraviše veselje.

Kad su već posle venčanja, i posle svega, otišli na spavanje, mladoženja stavi sablju između njih i reče nevesti da mu se cele noći ni jednom rečju ne obraća, „jer ako budeš govorila", kaže, „sablja će nas odmah posećи". Tako su proveli jednu, zatim drugu noć, jednu, pa drugu sedmicu, a posle toga su već razgovarali i noću i danju, samo te prve noći nije smela da priča.

Proživeli su tako mnogo nedelja, dok njemu nije dosadilo i on se obrati kralju moleći ga da mu dozvoli da ode u lov. Ali mu tast nije hteo da dozvoli, jer je znao da se svako ko ode u taj lov, retko kad vraća. Ali se ovaj uzjogunio i učini kako je naumio. Tast, kao kralj, dade mu tri vojnika stražara, da ga čuvaju i dovedu kući.

On se uputi u šetnju i ode u strašnu šumu. Pogleda, kad vidi jelena sa zlatnim rogovima i zlatnom dlakom. Pas poče da juri za jelenom, konj za psom — vojnici nisu mogli da ih prate, posustaše i zaostadoše. Vratiše se kući i javiše to kralju. Tada ih kralj baci u tamnicu i reče im da će sedeti u zatvoru sve dok se on ne vrati. A ovaj, kad je poleteo u šumu, spusti se takav mrak da se ništa i niko nije video. On nalomi smrekinih grančica, naloži vatru i poče da se greje kraj nje. Posle kratkog vremena dođe neka žena, slinava, ogromnih usta i, povrh svega, grbava; na njoj puno leda, sva se trese od hladnoće i pita ga hoće li joj dozvoliti da se malo ogreje kraj vatre. A on joj odgovori:

— Ja ti ne branim, grej se, vidiš da se i ja grejem.

A ona veli:

— Ali, gospodičiću, kad se ja bojim tog psa.

— Moj pas nikom ništa nije učinio, pa neće ni tebi.

— E, moj gospodičiću, išibajte ga da me ne bi ujeo.

On uze grančicu i išiba psa: pas se skameni, konj se takođe skameni, i on se skameni.

Tada se u domu njegovog oca, na onom najvećem hrastu, koji je pripadao najstarijem sinu, sasuši vrh. Onda brat reče ocu i majci.

— Dragi oče i majko, zlo je, mora da mi je brat negde umro kad je njegov hrast usahnuo.

I poče da se sprema na put, rekavši ocu i majci da ide da ga traži.

Osedlao je mlađeg konja, mlađeg psa je uzeo sa sobom, staru palošinu skinuo sa zida, oprostio se od roditelja i krenuo na put.

Najzad je stigao u onu istu krčmu u kojoj je bio i njegov brat i poče se raspitivati šta ima novog. A krčmar ga pozdravi i kaže mu:

— Pa bili ste dugo, toliko nedelja na putu, u lovu, te verovatno znate šta ima novog.

Ovaj na to ništa ne odgovori, nego pomisli:

„Šta to treba da znači? Prvi put me vidi i tako razgovara sa mnom?"

I misli: „Ne može biti druge, nego je sigurno moj brat ovde negde."

Jevrejin je, još pre no što su počeli da razgovaraju, bio javio u carski dvor da je carev zet kod njega. Kralj se uputi po njega kočijama u koja su bila upregnuta četiri konja, pozva ga da sedne u njih i upita ga:

— Gde si tako dugo bio, zete?

A ovaj mu na to ovako odgovori:

— Šta me, tata, sad ispitujete, imaćemo vremena pa ćemo razgovarati; sad ne mogu, umoran sam.

Stiže kući, a žena leti k njemu i pita ga: — Mužu moj voljeni, gde si tako dugo bio?

A on joj veli:

— Reći ću ti, samo malo kasnije — jer ništa nije hteo da odgovori, kako ocu tako ni ženi, dok ne sazna gde je i šta je.

Prve noći položi palož između sebe i žene i reče joj:

— Ne obraćaj mi se cele noći i ništa ne pričaj, jer ako budeš pričala, ova sablja će nas poseći.

A ona mu veli:

— Tako je trebalo da bude samo prve noći.

— Dobro, prve noći, ali mene tako dugo nije bilo da je i ovo opet prva noć.

Proveo je tako neko vreme i nije uspeo ništa da sazna o svom bratu. Najzad poče moliti kral>a da ga pusti malo u lov. A kralj mu na to ovako odgovori:

— Pa tek što sam pustio iz zatvora vojnika koji te nisu bili natrag doveli.

A on mu odvrati:

— Dragi oče, sad ću već sam doći kući.

— Ja te neću pustiti tako bez straže, nego ću ti dati šest vojnika, a ti im, valjda, nećeš pobeći onako kao prošli put.

Izjaha on u lov i ide, a šest vojnika ga prate: s jedne strane trojica i s druge trojica. A kad su stigli do one šume iz koje je na pašu izašao jelen sa zlatnim rogovima i zlatnom dlakom, pas opazi jelena, poče da juri za njim, konj za psom, i vojnici pojure, ali ih nisu mogli stići i morali su da se vrate i da jave kralju da ga nisu mogli zadržati.

A ovaj kad je ušao u šumu, dalje nego brat mu, upadne u gust mrak, tako da se ništa nije moglo videti. Bilo je tako hladno da nije mogao izdržati pa je morao nalomiti grančica sa smreke da bi zapalio vatru. Greje se on kraj te vatre i vidi, ide neka starica, slinava, velikih usta i grbava; puno leda na njoj, sva se trese od zime i govori mu:

— Gospodičiću dragi, dozvolite i meni da se ugrejem kraj vatre, jer mi je veoma hladno.

A on joj odgovori:

— Zar ne vidiš da se ja grejem, pa dođi i ti i grej se.

A ona mu veli:

— E, kad se bojim ovog psa; kad biste uzeli grančicu i išibali ga, ili mu, bar, zapretili da me ne ujede.

Moj pas nije nikog ujeo, pa neće ujesti ni tebe; ne boj se, dođi, grej se, ja ti ne branim; a ti, stara veštice, znaj da zbog tebe neću tući svog psa.

A ona ga onda zamoli da mu bar pripreti. On uzme grančicu i pripreti psu: pas se skameni, konj se skameni, on se skameni.

U to vreme kod kuće se sasuši i drugi hrast. Najmlađi brat, koji je bio ostao kod kuće, a koga su smatrali najglupljim, reče roditeljima:

— Zla vest, dragi oče i majko, jer i drugi mi je brat poginuo, i njegov hrast se suši.

I odmah počne moliti oca i majku da mu dopuste da traži braću. Otac i majka su mu branili da ide u svet i traži braću, jer će i on tako propasti. A on im na to veli:

— Ako mi ne dozvolite, ja ću se ubiti; ako ne poginem tamo, poginuću ovde, a ako mi dozvolite, može se desiti da nađem braću a da se meni ništa zlo neće desiti.

Onda uzme konja, da obrok i konju i psu, a kad ih je nahranio, pojaše konja, uzme psa, oprosti se od roditelja i krene u svet da traži braću.

Išao je tako, išao, dok nije stigao u onu krčmu u kojoj su prva dvojica već bila. Pita on Jevrejina šta ima novog, a ovaj mu odgovori:

— Ništa, isto što i pre.

Krčmar odmah javi kralju da mu se zet vratio.

Dođoše po njega sa šest konja u kolima, i otac, kao kralj, pita ga:

— Zete dragi, gde te tako dugo nije bilo? Žena ti se toliko naplakala, mislila je da si već negde poginuo.

A ovaj potrči kralju i počne mu se pravdati: — Zadržao sam se malo ovde, malo onde.

Dođoše kući, a žena ga pita:

— I šta si samo radio celo to vreme?

A on joj odgovori:

Ženo, kad budem imao vremena, ispričaću ti.

Došla je noć, a on položi sablju između njih i veli joj:

— Ništa da mi ne govoriš cele noći, jer ako budeš pričala, ova sablja će nas poseći.

A ona mu kaže:

— Pa već si dve noći stavljao sablju, te ni treće neću ništa reći.

— Ta kad me nije bilo tako dugo, moram opet da je položim, dok ne dođe vreme da možemo pričati i raditi šta hoćemo.

Prošlo je tako neko vreme, dok i njemu nije dosadilo da tako dugo sedi ne znajući ništa o braći. Misli on ovako:

„Moram nekud izaći da čujem nešto o braći, jer ovde u kući ništa neću saznati.

I ode ocu, kao kralju i zamoli ga da ga pusti u lov; a on mu na to ovako odgovori:

— Pa, dragi moj zete, nisam tako davno pustio onih šest vojnika, koji su zbog tebe sedeli u zatvoru; ako opet odeš, ponovo će ići u zatvor.

A on ovako reče kralju:

— Više neću biti tako lud da tamo negde sedim toliko vremena a vojnici da čame u zatvoru zbog mene; jer sad kad odem u lov, neću loviti duže od 24 časa.

Kralj mu posle velikog moljakanja dozvoli da ide u lov, ali mu dade devet vojnika kao prateću stražu.

Kad su otišli u lov, opet stigoše pred onu šumu gde su bila nestala njegova braća. On pogleda, a iz šume istrči jelen sa zlatnim rogovima i zlatnom dlakom.

On pojuri u gustu šumu; spusti se tako strašan mrak da se ništa nije videlo. On poče da se trese od zime i pomisli:

„Šta sad da radim? Nije druge, nego treba naložiti vatru, jer mi je veoma hladno."

On nalomi grančica, zapali vatru i počne se grejati. Kad opet ide starica, slinava, velikih usta i sva drhti, puno leda na njoj. Počinje da priča:

— Joj, zima mi je, zima!

I tako tri puta ponavlja:

— Zima mi je, zima!

A on joj reče:

— Pa zar ne vidiš vatru i da se ja grejem?! Ako ti je zima, dođi i ti pa se grej.

— E, moj gospodičiću, kad se ja bojim tog psa; kad biste uzeli grančicu i išibali ga.

— Glupa starice, zar da tučem psa zbog tebe! Moj pas više vredi od tebe.

— E, moj dragi gospodičiću, kad biste mu bar pripretili!

— Nemoj da ja tebi pripretim; kad ti pripretim, odmah ćeš izdahnuti!

A ona ni ne obraća pažnju na to, već ga i dalje moli da pripreti psu.

On se naljuti, skoči od vatre i počne šibati staricu i pitati je:

— Gde su moja braća?

A starica mu odgovori da o braći ništa ne zna, da je i ona došla u šumu kao i on, i da bi htela da se tu greje.

— Ah, ti stara veštice, a zašto si tako uporno tražila da bijem svog psa? Jer ja sam zbog toga i pomislio da moraš nešto znati o mojoj braći kad toliko tražiš da tučem psa; ta da sam ja tukao psa ili mu pripretio, možda bi se i sa mnom desilo nešto.

A ona mu veli:

— O, moj dobri gospodičiću, da ste pripretili psu, već bi u ovoj šumi postalo vidno.

— E, čekaj, stara veštice, kad si tako pametna, moraš mi reći šta je s mojom braćom, jer ako mi to ne kažeš, ja ću te ubiti.

I kako je počeo da je tuče, ona mu priznade za jednog:

— Tu niže — veli — nalazi se jedan tvoj brat, ali o drugom ništa ne znam.

— Hajde kreni, pokaži mi da ga vidim.

Ona ga odvede tamo i pokaza mu jednog brata, ali to nije bio njegov brat nego kamen.

— Učini da on oživi, jer ne učiniš li to, ubiću te.

Ona onda uze nekakvu travku, prođe njom psu ispod nosa, pas ustade, ustade konj i ustade i najstariji brat. Tada se najstariji hrast razvi; roditelji se obradovaše što je najmlađi sin našao brata i što je ovaj živ.

Kad se brat digao, reče:

— O kako sam dobro spavao!

A ovaj mu veli:

— O, spavao si, jer si bio kamen.

— Ma ne pričaj koješta, otkud bih bio kamen?

— Ako ne veruješ, hajdemo drugom bratu pa ćeš se uveriti.

Tada je obojica stadoše ispitivati:

— Gde nam je treći brat?

A ona im veli:

— Ja ne znam ništa o trećem bratu.

— Ako nam ne kažeš, načisto ćemo te ubiti i iseći na komadiće.

I tako počeše da je tuku da joj otkinuše jednu ruku, a ona još ništa ne htede da prizna; ali koliko god bi joj oni tu ruku brzo odsekli, ona bi još brže ponovo prirasla. Tada joj braća rekoše:

— Vidiš kakva si ti veštica, ruku smo ti otkinuli a ona ti je odmah prirasla. Ali ako nam ne kažeš šta je s trećim bratom, mi ćemo izaći na kraj s tobom, i ruke ti neće prirastati.

A ona im veli:

— I da me ubijete, neću vam reći, jer ne znam za njega.

Oni je počeše tako seći palošima da ona stade vikati iz glasa, govoreći im:

— Ta bojte se boga, ljudi, ostavite mi bar goli život!

A oni joj vele:

— Poklonićemo ti život, ako nam kažeš gde je treći brat.

Onda im ona reče:

— Dobro, hodite, pa ću vam pokazati trećeg brata.

Odvede ih tamo, malo niže od starijeg brata, koji je oživeo, pokaza im kamen i veli:

— To je on.

Oni joj narediše da ga oživi ili će je inače ubiti. Ona opet uze onu travku sa zemlje, prođe njom ispod nosa psu, ovaj ožive, ožive i konj, a ustade i brat, pa reče:

— O, kako sam dobro spavao.

A ovi mu vele:

— Spavao si jer si bio kamen, kao i tvoj pas i konj tvoj.

U taj čas se i njegov hrast kod kuće odmah razvi i roditelji se još više obradovaše što im je i drugi sin oživeo. A ovu starncu, što je živela u toj šumi, baciše sva trojica u kvrge i počeše da je seku palošima; ali kako bi koji komadić od nje odsekli, on bi odmah opet prirastao.

Najzad opaziše kameni sto i stolice oko njega, sav pribor i osobe unaokolo, ali sve skamenjene. Oni je položiše na sto i sva trojica nastaviše seći palošima. Kako bi koji komadić odleteo, psi bi ga zatrpali u zemlju, tako da ni traga od nje nije ostalo. Tada začuše udaranje doboša, zvuk truba, a, mesto šume, pojavi se ceo grad. Vojska je marširala, tako da oni zanemeše od iznenađenja.

Tada najstariji brat uzjaha konja i preuze komandu nad vojskom. Domarširaše pred dvorac; kralj vide kroz prozor toliku vojsku da zaneme, ne znajući šta se to desilo i otkud to. Ali ugleda napred svog zeta kako sedi na konju i komanduje vojskom.

On odmah izađe napolje, pozva zeta k sebi i poče se raspitivati šta to znači i otkud ta vojska. A on mu odgovori:

— Najsvetliji oče i vladaru! Mesto one šume tamo, stoji sada grad, a u tom gradu je bilo ovoliko zaklete vojske.

Onda sve ispriča šta mu se desilo i kako je bio pretvoren u kamen; drugi brat je bio krenuo da ga traži, i njemu se to isto desilo; treći brat, kao najmlađi i najgluplji, takođe je pošao da ih traži i tek ih je on pronašao, oživio i ponovo načinio ljudima.

A kralj ga upita:

— A gde su ta tvoja braća?

— Oni su iza vojske, pozadi, jer sam im naredio da nijedan vojnik ne sme nikud da pobegne, već da ih sve u carski dvorac dovedemo.

Onda kralj naredi da ih pozovu.

Kraljev zet pojaha i pozva braću.

— Hodite, traži vas kralj.

Dolaze kralju, a ovaj pita najmlađeg brata:

— Gde si naučio to da možeš toliku vojsku oživiti?

Posle toga kralj napravi veliku gozbu i pozva mnoštvo gostiju. Jelo se i pilo. Onda kralj pošalje po svoju kćer dok su braća sedela za stolom. Kralj joj naredi da prepozna muža:

— Poznaj, koji je tvoj?

A ona im priđe, zagleda ih i nikako ne može da ga prepozna jer su sva trojica bila jednaka. Dok joj najzad njen pravi muž ne pokaza

prstenje na ruci i ne poče je prstom pozivati. Tada ona shvati da je to njen muž i potrči k njemu, govoreći:

— Ovaj je moj, što me je od smrti otkupio!

Gosti počeše da viču „živeli", a topovi zapucaše.

I ja sam bio na toj gozbi. A bio je tamo i jedan ćoravi tobdžija, koji nije video na jedno oko. I ja sam bio pod klupom. Ta bitanga uzela me i nabila u jedan top. Kad me je izbacio, leteo sam i leteo, dok nisam doleteo do mlina gde se sipa žito ... Sad ne znam kako da dovršim dok mi neko ne kaže kako se zove ono u šta se sipa žito.

— Koš!

— E, poljubi me u nos!

O UKLETOJ PRINCEZI

Imao jedan kralj kćer i kad je umrla, on naredi da joj svakog dana postave pored groba jednog vojnika da stražari. Niko nije znao da je bila ukleta i sahranili su je u crkvi. Vojnika kog su joj postavili prvu noć, ona je pojela. Druge noći je pojela drugog, i tako je nastavila svake noći. Kralj se vrlo zabrinuo zbog toga, ali je hteo da joj ispuni poslednju volju te je naredio da joj se i dalje svake noći postavlja po jedan vojnik, iako ih je princeza toliko pojela da ih je još malo ostalo u vojsci.

Jednom pošalju na stražu vojnika koji je bio oženjen i imao decu. Taj vojnik se spremi, ode u crkvu, ali kad mu starešine odoše, on se pokupi i pobeže. Beži on tako, kad na put mu izlazi beo beo starčić, pa mu veli:

— Ne beži; tvoje starešine će te, ako sada pobegneš, uvek stići, i kazna te neće mimoići; bolje idi u crkvu u kojoj je sahranjena princeza, zabodi pušku u pod, natakni kapu i šinjel na pušku, a sam se popni na hor i sakrij se, tamo te ona neće naći.

Tada vojnik ode u crkvu i uradi onako mu je starčić rekao: zabo je pušku u pod, šinjel i kapu je natakao na pušku a on otišao i sakrio se na horu. Uto naiđe i čas kad je princeza trebalo da izleti iz groba. Vojnik gleda, a ona izašla, prišla pušci, posmatra je i govori:

— E baš imam dobrog vojničića, i tako mladog.

Uhvati ga i zgrabi zubima, ali samo pregrize gvožđe i tada vide da vojnika nema. Ona se razljuti i poče juriti po crkvi tražeći vojnika, ali nigde ga nije mogla naći. Najzad naiđe trenutak kad je trebalo da se vrati u grob, što ona i učini, a vojnik siđe sa hora, pomoli se bogu, uze presečenu pušku i sastavi je, a ova mu odmah sraste. Ujutru

otvaraju vrata, a vojnik živ. Jave kralju da je vojnik koji je bio na straži živ. On odmah pozva vojnika na ručak i zapita ga:

— Šta si tamo čuo, šta si tamo video?

Vojnik veli:

— Nisam čuo ništa, nisam video ništa. Dolazi druga noć, a kralj veli tom vojniku. — Idi ti na stražu i ove noći.

Vojnik opet beži, a onaj starčić opet mu izlazi na put i kaže mu:

— Ne beži, veselniče, jer će te oni uvek stići, nego idi u crkvu i učini kao i prvi put, a sam se sakrij iza oltara, princeza te tamo neće naći.

Vojnik učini kako mu je starčić rekao, odenu pušku u šinjel, a sam se sakrije iza oltara. Nailazi čas kad princeza izlazi iz groba. Ona izlete i preseče pušku zubima, a bila je strašno gladna, jer dva dana i dve noći ništa nije jela. Juri po crkvi da sve tutnji, ali vojnika ne može da nađe. Nailazi čas kad ona opet mora da uđe u grob: ona ulete, a vojnik izađe iza oltara, pomoli se bogu, sastavi pušku, i ova mu opet sraste. Ujutru ga puštaju i javljaju kralju da je vojnik živ. Kralj ga pozva na ručak i zapita ga:

— Šta si tamo video, šta si tamo čuo?

Vojnik veli:

— A šta sam imao da vidim ili čujem; ništa nisam video i ništa nisam čuo.

Dođe noć, a kralj mu još jednom naredi da ide na stražu. Vojnik se pokupi i pobeže, ali mu na put opet izađe onaj isti starčić i reče mu:

— Ne beži, jer će te oni sustići; evo ti knjige, krsta i štapa. Uzmi svoju pušku, zabodi je u pod i odeni u šinjel i kapu; ti se postavi uz uzglavlje princezinog groba, a kad ona izađe, ti lezi u njega, stavi krst na grudi, štap s desne strane a knjigu s leve i kad princeza bude htela da legne, ti je nemoj pustiti, nego je nateraj da skine s tebe krst i knjigu, onda joj naredi da čita knjigu, a za to vreme je udaraj štapom, pa ćeš videti šta će se desiti.

Vojnik se vrati u crkvu, obuče pušku, a sam stade uz uzglavlje groba. Naiđe čas kad je princeza izlazila. Princeza se diže a vojnik legne u grob, stavivši noge tamo gde su bile njene a glavu tamo gde je i njena ležala, položi krst na grudi, štap sa desne a knjigu sa leve

strane. Princeza preseče pušku zubima, juri po crkvi da sve varnice lete, jer je bila strašno gladna, i traži vojnika. Najzad nailazi čas kad princeza treba da legne u grob. Ona dotrča do sanduka, a u sanduku leži vojnik. Stade nad njim i reče mu:

— A tu si se zavukao, ptičice! Sad ću ja tebe pojesti, hajde iziđi, iziđi!

A vojnik joj veli:

— Neću izaći dok ne skineš sa mene ovaj krst i knjigu.

Princeza od besa sva pocrne, ali ne htede da skine ni krst ni knjigu, već ga tera da izađe iz sanduka. Vojnik ne htede da izađe i princeza tada skide knjigu i krst. Vojnik izađe iz sanduka i naredi joj da ide pred oltar; ona pođe napred a on za njom, raširi knjigu i naredi joj da čita tamo gde je otvorio. Kad god nije htela da čita, on je odalami štapom i ona odmah izbljuje živog vojnika. Posle toga otključaše crkvu a ona povrati toliko ljudi da svi nisu mogli ni da stanu u crkvu i na hor. Otvore crkvu, vojnici izađu iz nje, a princezu unesu u sobu, sahrane je po drugi put, i od tog vremena više nisu stavljali vojnike na stražu.

A kralj onom vojniku koji je sve to učinio dade mnogo novca i zemlje, i pusti ga kući.

O KRALjEVSKOM SINU

Jedan kralj morao je da povede rat, ali nije imao novca. On pozajmi novac od jednog Jevrejina, koji se zvao Milijardin, i ode da ratuje. Taj Jevrejin imao je kćer istu kao kraljeva žena i ova reče ocu da bi htela da je kralj uzme za ženu. A Jevrejin joj tada reče:

— Ako želiš da budeš kraljeva žena, onda hajde.

Ode on s njom u kraljev dvorac, kraljicu pretvori u kobilu, a kćer uvede, jer je bila ista kao kraljica. Kralj je imao sina koji je išao u školu. Kad se kralj vratio iz rata i kad su seli za ručak, žena mu reče da joj taj sin zadaje velike muke. A kralj joj kaže:

— Onda ga smakni na neki način.

Kad je sin posle toga došao kući, uzeo je bombona i zemičaka, te otišao u štalu i dao to kobili, a ova ga ritnu.

On joj reče:

— O, nevaljalice jedna, dao sam ti da jedeš a ti me udaraš!

A ona će mu na to:

— Danas će ti majka za ručak dati povrća i supu. Nemoj jesti kad ti donese, nego samo uzmi i reci da ćeš posle pojesti; jer ako pojedeš, otrovaćeš se, nego zavij u hartiju i baci psu.

On ode u sobu i poče učiti, majka mu donese ručak a on je zamoli da jede posle jer ima mnogo da uči. Majka mu ostavi jelo i ode a on zavi jelo u hartiju i baci ga psu. Pas kako pojede, odmah uginu.

Sledećeg dana, kad je došao iz škole, opet uze šećera i zemičaka, ode kobili, dade joj sve, a ova ga ritnu.

On joj reče:

— O, nevaljalice jedna, dao sam ti da jedeš a ti me udaraš.

A ona će mu na to:

— Danas ćeš takođe dobiti povrća i supu. Supu i meso pojedi, a povrće opet baci psu. A kad ti donesu, uči i reci da vredno radiš.

Majka mu donese jelo, on supu pojede, a povrće sakrije u džep. Kad je išao u školu, baci ga psu a pas uginu odmah, čim pojede. Majka kaže mužu da sinu ništa ne može. Tada kralj naredi da mu se napravi kaput sa dugmadima, koja će ga odmah razneti čim ih neko pritisne. Ovaj dođe iz škole, uzme šećera i zemičaka i opet odnese kobili, ona ga opet udari, a on joj reče:

— O nevaljalice jedna, ja ti dajem, a ti me udaraš.

A ona mu na to:

— Tata je dao da ti se napravi kaput sa dugmadima koja bi te u komadiće raznela kad bi ih neko pritisnuo. Uzmi novac, idi krojaču i naruči mu da ti napravi isti takav kaput kao onaj, a kad ti ga donese, sakrij ga u koferče. Kad ti majka donese kaput, uči opet vredno i zamoli je da ga kasnije probaš jer učiš. On tako i uradi. Kad je majka otišla, on sakrije kaput sa minom u kofer, a svoj izvuče i položi odozgo. Majka dođe kasnije i reče mu da se obuče. On se obuče, ali mu se ništa nije desilo. Kralj na to reče da više ne zna kako bi s njim izišao na kraj.

Jednom ode kralj da obiđe kraljevstvo a majka raščupa kosu i izgrebe lice, pa kad se kralj vratio, ona mu reče:

— To me je tvoj sin tako izgrebao.

Tada ovaj reče sinu da će ga sledećeg dana pogubiti. Sin uze šećera i zemičaka i odnese ih kobili, a ova ga ritnu i reče:

— Kad te budu vešali, zamoli oca da ti dozvoli da dva puta projašeš oko palate.

Sledećeg dana se sakupilo mnogo gospode, a sin je trebalo da bude obešen u jedanaest sati. V pola jedanaest dođe sin i zamoli oca da mu dozvoli da projaše omiljenu kobilu, što mu ovaj i dozvoli. Kobila se s njim vinu uvis i odnese ga u vrt drugog kralja. Zatim mu dade uzdu i reče mu:

— Moli vrtlare da te prime, a ako ti nešto zatreba, zatresi uzdom.

Taj sin je imao zlatnu kosu i zvezdicu na grudima. On kupi sebi masku na glavu i sad je izgledao kao šugav. Vrtlar ga primi i naredi mu da čuva cveće.

Jednom su se vrtom šetale kraljeve kćeri; svi vrtlari su im pravili bukete, pravio je i on, ali za najmlađu kćer. Ova skide prsten, zaveza ga u maramu i baci mu je.

Dve kćeri se ubrzo udadoše, ali najmlađa, iako su je prosili razni kraljevići, nije htela ni za jednog, već samo za mladog vrtlara. Kralj joj to dozvoli.

Jednom mladi vrtlar zatrese uzdom, kobila se pojavi, on je pojaha, skide masku i obiđe oko palate. Kraljeva kći ga ugleda i prepozna. Mislila je da će on tako obučen izaći i na svadbu, ali je ovaj, kao i obično, došao sa maskom, kao šugavac. Ona sad ne htede da se uda za njega, ali joj kralj naredi.

Posle svadbe, kraljevići za koje ona nije htela da pođe, objavili su kralju rat, u kome je on imao gubitaka, a njegova kći je govorila mužu:

— Ti šugavče, to je sve zato što sam pošla za tebe.

A on joj veli:

— E onda ću i ja ići u rat — i ode.

Uzjaha konja, okrenuvši se licem prema njegovim sapima, izjaha u polje i ubije konja, pa zatrese uzdom i kobila dolete. On je uzjaha i pođe tamo gde se vodio rat. Naredi da mu naprave mesta, a oni se skloniše. Kad je počeo da bije, pobi sve, a neprijatelj viče: — Milost!

Otac njegove žene naredi da paze na njega kako bi saznali ko je. Dok su ga ministri čuvali, kobila polete i odnese ga na mesto gde je bio ubio konja. Tamo ubije nekoliko gavranova, odnese ih ženi i reče:

— Idem iz rata.

Ali ova beše ljuta na njega i ništa mu ne reče. Prođe nekoliko meseci, a kralj, ovog puta on sam, objavi rat. A njegova kći kaže mužu:

— Ti šugavče, mom ocu objavljuju rat zbog tebe.

A on će na to:

— E onda i ja idem u rat.

Uzjaha konja i ode u dolinu. Tamo ubi konja, zatrese uzdom i kobila dolete. On pojaha kobilu i krenu tamo gde su se tukli. Naredi da mu naprave mesta, i kad stade mlatiti — onaj kralj poče da viče:

— Milost, neću ratovati do sedmog kolena! Kralj naredi da dobro čuvaju tog viteza, a kad. kobila poleti s njim uvis, da pucaju u njega. Idu oni tako, a kobila polete uvis. Jedan vojnik opali i pogodi viteza u nogu i kobila pade na zemlju. Kralj pocepa svileni šal i zavi mu nogu te krenuše dalje, ali kobila opet polete uvis i odnese ga na mesto gde je ubio svog konja. On ubi nekoliko gavranova i odnese ih ženi. Stigavši kući, dade joj gavranove i reče da ide iz rata, ali je ova bila ljuta. Uto stiže glasnik i saopšti:

— Dođite na gozbu.

Žena ode, a on ne. Opet dođe glasnik i reče:

— Dođi, zove te kralj.

A on će na to:

— I kralju je isti put do mene kao i meni do kralja.

Kralj dođe k njemu — vrata zatvorena; on priđe prozoru, vide svoj šal na zetovoj nozi i veli:

— A, to je onaj što nas je izbavio.

Zet skide masku s glave i izađe. Zatrese uzdom i kobila dolete. Već htede da je uzjaše, a kobila se pretvori u kraljicu i reče mu:

— Ja sam tvoja majka.

Stiže takođe i kralj, otac mladićev, i odmah rastrgnuše kraljicu koja mu nije bila majka a mladić postade kralj u dva kraljevstva.

O ČAROBNjAKU

Bio jedan vrlo siromašan dečak, koji je imao samo oca. On bi sedao na pesak i prstom crtao slova na njemu. Sastavljao ih je i tako naučio da čita. Jednom iziđe čarobnjak i zapita ga:

— Bi li pristao da služiš kod mene četiri godine?

— Pristao bih — odgovori dečak.

— A umeš li da čitaš? — upita ga čarobnjak.

— Umem.

— Onda mi nisi potreban — reče čarobnjak i ode dalje.

Dečak promeni mesto na pesku. Ide opet onaj isti čarobnjak i pita ga:

— Umeš li da čitaš?

— Ne umem — odgovori dečak.

— A bi li pristao da služiš kod mene četiri godine?

— Bih.

Čarobnjak ga odvede svojoj kući i dade mu psa i mačku da bi se zabavljao ako mu bude dosadno. Zatim mu dade ključeve od svih soba i na

redi da ide u sve sobe, sem jedne. Dečak pospremi sve sobe, i celu godinu dana nije ni zavirio u onu jednu. Kad je prošla godina dana, čarobnjak ga upita da li će ostati kod njega i sledeću godinu. On mu reče da će ostati. Pred kraj druge godine uđe u onu sobu. U njoj se nalazio jedino stočić, a u njemu samo jedna knjiga. On izvadi knjigu i otvori je, i čim je pročitao jedan list, pretvori se u vola. Prevrnu drugi list — ponovo se pretvori u čoveka.

Kad mu se druga godina službe navršila, čarobnjak ga upita da li će ostati i treću godinu, ali on odgovori da bi otišao kući. Čarobnjak ga pusti, a on ode ocu i reče mu:

— Napravite uže! Ja ću se pretvoriti u veliku svinju. Isterajte me na vašar i prodajte samo za sto talira. A kad me prodate, uže skinite!

Otac tako i učini. Ljudi su ga pitali koliko traži za tu svinju a on je odgovarao — sto talira. Zatim krenuše dalje. Onda naiđe čarobnjak i dade za njega sto talira. Seljak skide uže i pusti svinju. Čarobnjak je otera kući, u svinjac, i zatvori. Kroz jedan čas pogleda — svinje već nema. Dečak zatim rekne ocu da kupi uzdu, jer će se pretvoriti u konja, i da ga otera na vašar i opet proda čarobnjaku za dve stotine talira. Otac učini tako. Ali zaboravi da skine uzdu. Čarobnjak odmah odvede konja kovaču da ga potkuje. Seljak se doseti da nije skinuo uzdu, ode kovaču i reče dečaku koji je tamo učio zanat da je skine. Dečak mu skide tu uzdu, a konj se prometne u goluba i pobeže. Tada dečak povika čarobnjaku:

— Gospodine, gospodine, pobeže konj!

Čarobnjak se prometnu u jastreba i polete za njim. Doleteše u šumu, golub se prometnu u lisicu, a jastreb u vuka. Dojuriše u šumarak, lisica se prometnu u ševu, a vuk u goluba i nastavi da je goni. Ševa dolete do vrta jednog grofa, a u njemu baš beše grofova kći. Ševa lepo zapeva, a ona pruži ruku prema njoj i reče joj:

— Ševice draga! — i ova se pretvori u prsten i pade joj na prst. Ona ode ocu i pokaza mu taj prsten.

Otac se, čim je pogledao u prsten, razbole. Nijedan doktor nije bio u stanju da ga izleči od te bolesti. Onda dođe čarobnjak i reče da će joj izlečiti oca, samo ako mu za to da onaj prsten. Ona ne htede da mu da prsten i on se vrati kući. Dođe drugi put — ona opet ne htede da mu ga da, nego mu reče da dođe u petak. Otac je pouči da mu ne daje prsten u ruke, nego da ga baci na zemlju. Kad je čarobnjak došao, ona mu baci prsten na zemlju i od njega se napravi proso. Čarobnjak se pretvori u ćurana i stade kljucati to proso. Grofova kći je stajala blizu i jedno zrnce joj upalo u cipelu. Kad je čarobnjak pojeo poslednje zrno, prometne se u lisicu, uze grofa na grbaču i ponese ga po sobi. Zatim ga pusti i grof odmah ozdravi a čarobnjak nestade. A ono zrnce prosa pretvori se u dečaka, koji ode ocu.

O TRI BRATA ŠTO SU SLUŽILA U ĆAVOLA

Bio jedan seljak pa imao tri sina. Kako nisu imali šta da jedu, sinovima dojadi u kući i oni odluče da idu i traže službu. Trebalo je da pođu sva trojica, ali ode samo jedan.

Pokupi se on i krene. Ide tako, ide, i stigne u jednu šumu. Susretne jednoga gospodina, a ovaj ga upita:

— Da li bi hteo da služiš kod mene?

— Zašto da ne, gospodine; ako kod kuće treba da umirem od gladi, bolje onda da idem u službu.

— Dobro, hajde onda sa mnom, dobićeš vrlo laku službu.

Gospodin ga odvede k sebi, pokaza mu knjige na stolu i reče:

— Nećeš ništa drugo raditi, sem što ćeš brisati ove knjige na stolu i čistiti sobu, a đubre ne smeš izbaciti dok se ja ne vratim. A ako neko dođe k tebi, da se nisi usudio nijednom da govoriš drukčije no što ću te ja naučiti, jer ako drukčije budeš pričao, ostaćeš kraći za glavu. Ako te neko nešto zapita, imaš da kažeš samo „Nas tri brata". A ja ću se vratiti ovamo za godinu dana i šest nedelja. U ovom ormanu imaš jela za celu godinu i šest nedelja, a u ovom drugom odela da se oblačiš kako ti srce zaželi.

Tako je on svaki dan brisao te knjige i čistio sobu skupljajući smeće na gomilu.

Posle godinu dana i šest nedelja, dolazi mu gospodar i pita ga:

— Kako si se proveo ovde?

A on mu odgovara:

— Nas tri brata!

— A je li ti bilo dosta hrane i pića?

A ovaj odgovara:

— Nas tri brata!

— Dobro, onda uzmi za svoju službu to smeće koje si načistio.

On mu odgovori:

— Nas tri brata — i uzme smeće, prebaci ga preko ramena i odnese kući. A kako mu je bilo teško, uz put zaviri u vreću da vidi šta je to tako teško u njoj. Gleda, a u vreći sve sami dukati.

Dolazi kući, svi hoće da se pozdrave s njim, a i on sa svima, ali šta da rade kad nikome ništa drugo ne govori do:

— Nas tri brata.

Tada otac reče onoj dvojici sinova što su bili ostali kod kuće:

— Vidite, on je, istina, zaboravio da govori, ali je bar doneo pola vreće dukata. Mogao bi i jedan od vas takođe da ode u službu. A zar to nešto mnogo znači što ne govori kad ima toliko novca?

Tada se srednji brat uputi da traži službu. Ide on tako, ide, dok nije došao u onu istu šumu u kojoj je bio i njegov brat. Koga susreće? Opet onog istog gospodina.

Taj gospodin ga pita:

— Kuda ideš, čoveče?

— A idem da tražim službu.

— A da li bi hteo da služiš kod mene?

— Zašto ne bih, gospodine, hoću.

— Kod mene ćeš imati vrlo laku službu.

I odvede ga u onu istu sobu i naredi mu da briše one knjige i čisti sobu. Zatim mu reče:

— A kad te neko nešto upita, da mu nisi drukčije odgovorio nego „Zbog novca". Ako budeš drukčije odgovarao, za glavu ćeš biti kraći. Ovde, u ovom ormanu, imaš sve što ćeš jesti i piti, a u drugom odela, i možeš se oblačiti kako ti se sviđa.

Dolazi opet posle godinu dana i šest nedelja njegov gospodar i pita ga:

— Kako si se proveo ovde?

A ovaj mu odgovara:

— Zbog novca.

— Dobro, onda te treba isplatiti.

— Zbog novca.

I tako svaku reč, jer drugo ništa nije znao da kaže osim „Zbog novca".

— Da, to je za tu službu, pokupi ovo smeće u vreću.

A ovaj odvrati:

— Zbog novca — pokupi smeće u vreću, prebaci je preko ramena i krenu kući. Ali mu bi sumnjivo šta je to tako teško u vreći da jedva nosi. I zaviri u vreću, a kad tamo sami dukati. Kad ugleda dukate, on pojuri kući i svaka reč mu je samo:

— Zbog novca — jer drukčije nije znao.

Stiže kući, svi ga pozdravljaju, a otac veli najmlađem sinu:

— Vidiš li, sine; istina da ne znaju da govore, ali oni do smrti ne moraju ništa raditi i do smrti mogu živeti s tim novcem.

Tada se najmlađi sin oprosti od oca, spremi se i ode da traži službu. Ide on tako, ide, stigne u onu istu šumu. Koga susreće? Onog istog gospodina. Gospodin ga pita:

— Kuda ideš?

A on mu odgovara da traži službu.

— A da li bi išao da radiš kod mene?

— Zašto da ne, gospodine, išao bih.

I ovaj ga odvede u onu istu sobu i ne dade mu ništa da radi osim da briše knjige i mete sobu, a smeće da skuplja na gomilu celu godinu i šest nedelja. I još mu reče:

— Ako neko dođe k tebi, da nisi drugo govorio osim „To bi bila dobra stvar!" Ako budeš nešto drugo govorio, za glavu ćeš postati kraći. U ovom ormanu imaš jela i pića, a u ovom drugom su odela i možeš se oblačiti kako ti srce zaželi.

Gospodin ode, a on ostade, i kad bi neko došao k njemu, on bi svakom odgovarao:

— To bi bila dobra stvar.

I niko nije bio u stanju da se sporazume s njim.

Posle godinu dana i šest nedelja, onaj gospodin se vraća i pita ga:

— Kako si se proveo ovde?

A on mu odgovara:

— To bi bila dobra stvar!

— Da, treba te isplatiti.

— To bi bila dobra stvar.

— Uzmi to smeće za svoju službu i idi kući.

A on mu opet odvrati:

— To bi bila dobra stvar — pokupi smeće u vreću, prebaci je preko ramena i krene.

Kako mu je bilo teško da nosi, zaviri uz put u vreću da vidi šta li je to u njoj tako teško. Kad tamo, a u vreći sve sami dukati. On se veoma obraduje i poleti kući. Dojuri kući, pozdravlja se sa svima, ali svakom govori „To bi bila dobra stvar", i niko nije bio u stanju da se sporazume s njim.

Jednog dana pođoše sva tri brata u šetnju. Idu oni tako, idu, ali ništa drugo nisu umeli da kažu sem onoga što su kod onog gospodina naučili. U jednom jarku opaziše ubijenog čoveka. Jedan od njih, najstariji, reče:

— Nas tri brata.

Srednji reče:

— Zbog novca.

A najmlađi veli:

— To bi bila dobra stvar.

Onda pobegoše da ih ne bi neko video kraj ubijenog i pomislio da su ga oni ubili. Ali neko juri za njima! Juri jedan gospodin dvopregu. Vrati ih nazad k onom ubijenom čoveku i zapita najstarijeg brata ko je ubio tog čoveka.

A on odgovara:

— Nas tri brata.

Zatim se obrati drugom:

— Zašto ste ga ubili?

Ovaj odgovara:

— Zbog novca.

— Onda vas sada treba obesiti — kaže najmlađem bratu.

A ovaj, najmlađi, odgovara:

— To bi bila dobra stvar.

I on pokupi svu trojicu pa ih odvede u sud.

Sudija u sudu piše zapisnik i pita najstarijeg:

— Ko je ubio tog čoveka?

A ovaj odgovara:

— Nas tri brata.

On pita drugog:

— Zašto ste ga ubili?

Drugi odgovara:

— Zbog novca.

Obraća se trećem:

— Trebalo bi vas obesiti.

A ovaj odgovara:

— To bi bila dobra stvar.

Tako su ih i obesili. Jer taj gospodin kod koga su služili, bio je đavo. Tako ih je sve upropastio, svakog je naučio šta. treba da govori, i onog mrtvaca im je podmetnuo i na njega ih naveo kako bi ih pogubili.

I kraj, konac, upo miš u lonac.

O ARGELUSU

Jedan kralj imao dva sina. Stariji, koji se zvao Argelus, bio je tako lep da ga je otac držao u posebnom zamku i uopšte ga nije puštao napolje da ga ni zli vetrić ne bi zapahnuo i naškodio mu. Kraljević je imao sve udobnosti i poslugu, ali, iako ga je kralj često posećivao i zabavljao se s njim, život mu je bio vrlo dosadan i on je stalno uzdisao za slobodom.

Jednoga dana izraste u kraljevskom vrtu lepa jabuka koja je ujutru imala zlatne cvetove a pred veče zlatne plodove. Kralj se, šetajući po vrtu, veoma radovao toj jabuci i namisli da pozove sve znamenitije knezove u državi da bi im pokazao taj čudan plod, a da ne bi, kao obično, u toku noći nestao, postavi stražu kraj jabuke. Iako stražari nisu oka s drveta skidali, niko nije znao kako su jabuke u toku noći nestale; međutim, ujutro su se opet pojavili zlatni cvetovi a uveče opet zlatne jabuke. Kralj naredi da se sledeće noći postavi dvostruka straža, ali jabuke opet nestadoše. Treće noći isto. Ne znajući šta to treba da znači, kralj naredi da se pozove jedan čuveni čarobnjak. Ovaj reče:

— Rekao bih ti, najsvetliji kralju, ali se bojim za svoj život.

Kralj navali na njega da svakako kaže, i ovaj najzad izjavi:

— Samo tvoj sin Argelus mogao bi sačuvati to voće.

Kralj se strašno naljuti pa reče:

— Huljo, ti hoćeš da moj sin pogine, ali ćeš prvo poginuti ti.

I naredi da ga ubiju.

Mlađi sin, koji je bio malo luckast, zbog čega ga kralj nije voleo, izrazi želju da čuva voće i kralj mu dozvoli. Ali kad mu voće nestade,

on celu stvar ispriča starijem bratu Argelusu. Kad je kralj posetio Argelusa, učini mu se veoma tužan. On ga zapita zašto je tužan, a sin mu odgovori:

— Sanjao sam danas kako imamo divnu jabuku u našem vrtu i o tome kako sam samo ja u stanju da sačuvam njene plodove.

Onda zamoli oca da mu to dozvoli, ali otac isprva nije hteo ni da čuje, a tek kad mu Argelus poče pretiti da će se ubiti, on mu, iako nerado, dopusti.

Argelus naredi da mu se namesti sto ispod začarane jabuke i uzme jednog od svojih slugu. Onda legne u krevet, ali da ne bi zaspao, čitao je razne knjige. Oko ponoći dolete sedam labudova i spuste se na jabuku. Ugledavši to, Argelus odmah ispruži ruku prema jabuci, koliko god je mogao da dosegne, i uhvati jednog labuda od koga odmah postade vrlo lepa devojka. Ostalih šest labudova slete na zemlju i takođe se prometnu u devojke.

Prva, koju je uhvatio, bila je ukleta princeza a ostale su bile njene dvorkinje. Argelus se veoma radovao što je princeza ljubazno razgovarala sa njim i usrdno ga molila da ovde provede još tri noći, jer samo na taj način može je spasti ukletosti, ali ga je opominjala da ne zaspi. Tek što prvi zraci zasjaše, devojke se opet pretvoriše u labudove i odmah odleteše, a zlatne jabuke te noći ostadoše na drvetu. Kralj se veoma radovao tome i nije dozvolio da ih beru. Ali Argelus ništa nije rekao ocu o devojkama a i svom sluzi, smatrajući da mu je najverniji, naredio je da ćuti. Taj Argelusov sluga pazio se sa jednom ženom koja je bila velika čarobnica i u poverenju je ispričao svojoj milosnici događaj od prošle noći. Ova je, opet u poverenju, ispričala svojoj majci, a majka mu je naredila da ćuti i dala mu kožnu kesicu, rekavši:

— Kad tvoj gospodar legne, ti malo otvori kesicu i on će odmah zaspati. A kad labudovi odlete, namaži mu oči mašću iz ove teglice i on će se probuditi.

Argelus je sledeće noći vrlo pomno bdeo, ali kad mu je njegov neverni sluga otvorio iza leđa kesicu, on, siromah, zaspa kao zaklan. Labudovi doleteše i pretvoriše se u devojke, princeza je drmusala spavača, naredila i sluzi da ga budi, ali sve uzalud, jer ovaj nije hteo da ga probudi. Kad je počelo da sviće, princeza s teškim prekorom

poruči sluzi da mu gospodar sledeće noći bude oprezniji. Onda se devojke pretvoriše u labudove i odleteše. Tek tada sluga namaza gospodaru oči onom mašću. Kad se probudio, ispriča mu o devojkama i šta mu je jedna od njih poručila. Kraljević se veoma naljuti i sluzi još strože naredi da o svemu ćuti. Sluga se, međutim, opet poveri čarobnici, a ova mu posavetova da učini kao i prethodne noći. Sledeće noći Argelus se ponovo upinjao da ne zaspi, ali neverni sluga ispusti malo vetra iz kesice i gospodar mu odmah izgubi svest. Tada doleteše labudovi, pretvoriše se u devojke i kraljevića drmusahu, čak su ga i iz kreveta digle i vodile, ali ništa nije pomoglo. Princeza još jednom poruči preko sluge da mu gospodar bar sledeće noći ne spava ako želi da je oslobodi. Sluga to saopšti gospodaru kad ga je probudio, ali o čarobnici i kesici ne reče ništa.

Argelus je sebe ceo dan silio da zaspi kako mu se u toku noći ne bi spavalo, ali i to je bilo uzalud. Zaspao je. a kad devojke ni na koji način nisu mogle da ga probude, rekoše sluzi da ih njegov gospodar više neće videti jer moraju da odu u vrlo daleke krajeve da ispaštaju. A ako bi Argelus hteo da zna uzrok, neka premesti sa jednog klina na drugi mač što visi u zamku nad njegovim krevetom, i ovaj će mu ga pokazati. „Ako bi, pak, hteo da nas još i traži, onda mu reci da o izlasku sunca u Crnom gradu moramo završiti naše ispaštanje."

Jadni Argelus ode u svoj zamak, a pošto mu je sluga saopštio šta su devojke rekle, on premesti mač sa jednog klina na drugi. Ovaj se odmah poče micati i okrenu se prema nevernom sluzi. Videvši to, Argelus dohvati mač i odseče njime glavu pokvarenom sluzi. Tada ispriča ocu o izdaji i zamoli ga da mu dozvoli da traži svoju voljenu. Otac mu to ne htede dozvoliti, ali kad vide kako mu sin, sve više mučen tugom, vene, pusti ga i dade mu sluge, konje i novca toliko da može ispuniti svoju želju.

I Argelus krenu na put. Prošao je bio već mnoge daleke zemlje, ali mu na kraju nestade i novca. On onda prodade konje i kočije i, poslavši sluge kući, otputova sam dalje. Glad ga je veoma mučila. Jednog dana stiže u neku šumu, gde susrete trojicu mladića koji su se uzajamno tukli. On im priđe i, kazavši im da je kraljevskog roda, zapita ih zašto se spore. Mladići mu rekoše:

— Mi smo tri brata, otac nam je ostavio samo to što vidiš pred nama, to jest: stočić, bič, sedlo i konja. Ne možemo da se nagodimo oko podele, pošto sve tri stvari mogu da budu od koristi samo jednome. Jer ko stavi sedlo na konja,zatim sedne na njega i pucne bičem govoreći: „Hoću da budem tamo ili tamo", u tom trenutku će tako i biti. A ko udari u stočić, konj sa sedlom i bičem odmah mora njemu da se vrati; nego, znaš šta, ti nam presudi u ovoj stvari.

Kraljević je neko vreme išao sa njima, pa najzad reče:

— I to može biti — a zatim im se opet ponovo obrati: — Vidite li u daljini ona tri brda koja se nalaze na istoj udaljenosti? Potrčite, dakle, sva trojica ka njima, i ko se prvi na vrh popne i natrag s njega meni vrati, taj će naslediti sve što je ostalo.

Braća pristadoše na to i potrčaše prema brdima. Argelus ih nije čekao, nego uzjaha konja i reče:

— Hoću da budem u Crnom gradu — i nestade.

Konj ga je već bio odneo nekoliko stotina milja bliže Crnom gradu, kad su braća, vrativši se, primetila prevaru. Jedan od njih onda udari u stočić i reče:

— Neka konj smesta bude ovde.

Tada konj spusti Argelusa u velike močvare iz kojih se jedva izvukao i odakle je sav pregladneo stigao u jednu kuću. Domaćin ga ljubazno primi i nahrani. Argelus ga upita je li još dalek do Crnog grada. Domaćin mu odgovori:

— Čuo sam ti ja za takav grad, ali koliko je daleko, to ti ne umem reći. Ostani, međutim, nekoliko dana kod mene, ovuda će prolaziti trgovački karavan i povorke hadžija, pa ćeš od njih moći nešto saznati.

Prođe jedna, druga i treća grupa, ali niko od njih nije znao za Crni grad. Najzad je naišao na jednog čoveka koji mu je rekao da se Crni grad nalazi sto pedeset milja odatle. Argelus je imao još samo skupocen prsten, koji mu je ponudio ako ga odvede do Crnog grada. Ali mu onda ovaj čovek priznade da je on pobegao iz Crnog grada i zato ga može odvesti samo do granice okruga. Posle toga Argelus i sam srećno stiže do svog cilja. Išao je gradom i razmišljao šta bi trebalo da učini i kako da se raspita za svoju dragu.

Princeza i njene devojke su u to vreme već bile oslobođene ukletosti i kroz nekoliko dana trebalo je da se obavi njena svadba sa jednim čestitim knezom. Zato je bila poslala jednu svoju devojku u grad da joj kupi haljine. Ali ova, čim je ugledala Argelusa, vrati se brže-bolje princezi da joj to kaže. Princeza nije htela da veruje i reče joj:

— To je nemoguće.

Onda je poslala i drugu i treću devojku, a kad su joj se obe vratile sa istim obaveštenjem, uveravajući je da je to onaj isti, da ga dobro poznaju, jer su ga ispod one jabuke dobro zagledale, princeza najzad i sama izađe u grad da bi ga videla. Zagledavši ga dobro, ona ga odmah poznade, srdačno se pozdravi s njim i posle nekoliko dana njih dvoje naprave u zamku veliku svadbu, na kojoj sam i ja bio. A kad su posle toga krenuli na dalek put kralju, i ja sam pošao sa njima i tako ovamo dospeo.

O SINU SIROMAŠNOG RIBARA

Bio jedan vrlo siromašan ribar koji je imao sedmoro dece. On je svaki dan išao u ribolov, ali nikad nije ulovio više od devet riba, tako da je za svakog bila po jedna i ništa nije imao da proda. On poče da očajava zbog svoje bede. I jednom, kad je pošao da spava, reče:

— O bože, bože! uzmi mi jedno dete, da mogu bar jednu ribu prodati!

Bog ga usliši i jedno dete mu umre. Kad je otišao da lovi ribu, ulovi jednu manje. On se strašno zabrinu i opet, kao i pre, poče moliti boga da mu uzme još jedno dete. Bog mu uze i drugo, a on opet uhvati jednu ribu manje.

Jedne noći on opet krenu u lov. Baci jednom mrežu u vodu — ali ništa ne izvuče; ne izvuče ni drugi put, i pomisli:

„Sutra, izgleda, nećemo ništa jesti!"

Baci mrežu i treći put, povuče: strašno teško! ... Strašno teško! Ne može da izvuče, i sam sebi poče govoriti.

„Bar jednom! Kad prodam ovu ribu, naradovaću se."

Izvlači, a u mreži strašna riba sa čovečjom glavom i dugom plavom kosom! On se strašno preplaši, a riba mu reče:

— Pošalji sutra svog najstarijeg sina k meni, biće mi pomoćnik! A zasada ti dajem šezdeset dukata, da više ne ideš u lov na ribe.

On se jako obradova, ode kući i ispriča ženi. Odmah sledećeg dana pošalje svoga najstarijeg sina na reku. Njemu se javi ona ista riba koja je razgovarala sa njegovim ocem i ovako mu reče:

— Iza grada nalazi se jedna strašna stena, na toj steni je moj zamak. Idi u taj zamak! Dajem ti ovakav savet: dok budeš sedeo

tamo tri noći, ni na šta se ne odazivaj ma se na tebe sve rušilo.

On joj reče: — Dobro.

Odmah ode da se ispovedi, uzme škropilo, osvećenu vodu, osvećenu kredu... i uputi se u zamak. Kad je stigao u zamak, on ugleda ogromnu, gvozdenu kapiju, zakuca na nju i ona se sama otvori. On uđe u zamak i popne se na prvi sprat; tamo je u lepo nameštenoj trpezariji već bio pripremljen doručak za njega, ali tako bogat da nije znao kako to treba jesti. Nije znao ni kako da sedne na stolicu .. . Ali nekako se najeo, otišao u salon i sakrio se pod otoman. Sedi on tako ispod otomana, čita litaniju, krunicu, peva psalme. Tako je naišla i noć. Njemu se veoma prispava i on tvrdo zaspa. Spava — kad odjednom kroza san, u noći, oko ponoći, čuje — neko igra oko njega. On se probudi i nacrta kredom krug oko sebe. I osluškuje šta će biti dalje. Gleda, a oko njega strašna rulja samih đavola, koji su legali na pod, zavirivali pod otoman i dozivali ga:

— Kubuse! Hodi da plešeš sa nama!

A on se uopšte ne odaziva. Drugi đavo reče:

— E! Ostavi ga na miru, spava.

— Nije nego! Spava! Zar bi mogao spavati uz takvu muziku, uz takvu buku!

Dolazi treći:

— Šta je? Kuba, hoćeš li da lumpuješ ili nećeš? Jer ako te klepnem po jeziku, srce će ti iskočiti!

A on se uopšte ne odaziva. Dolazi četvrti, hromi, i zove ga.

— Kubuse, ja znam da ti nećeš sa drugima nego samo sa mnom! Ti si hrom (a on nije bio hrom) i ja sam hrom, pa ćemo lagano igrati.

A on se uopšte ne odaziva, jer kad bi se odazvao, morao bi ići i igrati, a tada glava na ramenima više ne bi bila njegova.

Đavoli su se toliko naljutili da sve što je bilo u sobi svališe na njega, na otoman pod kojim je bio. Onda stadoše igrati kao ludi, da je izgledalo kao da će se ceo zamak srušiti. A tih ćavola je bilo stotina. Kuba pod otomanom samo ćuti i ne obraća pažnju ni na šta. Tako su se naigrali do ponoći. U ponoć se sve utiša, a on u pola dva izađe ispod otomana, jer pre nije smeo. Ode do ormana i napije se vina, jer mu je jedan lakej tog jutra kad je došao bio rekao da je vino

u ormanu. A taj lakej je takođe bio đavo, jer su u tom zamku stanovali samo đavoli, ali preko dana nisu imali nikakva prava na njega.

On, dakle, ode, napije se vina, malo se protegne, posedi i tada začuje u susednoj sobi nečije lake korake i šum svilene haljine. Uto se pojavi jedna lepa gospođa koja je na sebi imala crnu svilenu haljinu i belu tuniku. I ovako mu se obrati:

— Dobro si se pokazao, sine moj! Ali, čuvaj se, jer sledeće noći će ih biti dve stotine.

A on joj odgovori da se ni toga ne boji. Ona ga prekrsti i izgubi se. On se ispruži na krevet, koji mu je, po gospođinom naređenju, bio spremljen i probudi se tek u deset sati. A otac dođe po njega strašno zabrinut da li će sina zateći još živog. Kad stiže, on se veoma obradova, jer nađe Kubusa za bogatim doručkom, kog se i on malo prihvati. Zatim se otac oprosti s njim, a ovaj ode da se prošeta u vrtu, u kome su rasle divne jabuke i prekrasno cveće. Hteo bi vrlo rado da nešto uzabere, ali se bojao da to ne bude đavo. Peo dan je proveo i veselo i tužno — tužno zato što mu je bilo dosadno, a veselo zato što mu je gospođa bila obećala lep dvorac i samu sebe ako je izbavi.

Sledeće noći se zavuče iza ormana. Napravi kredom krug oko sebe, pročita svoje molitve, krunice, otpeva psalme i umoran zaspa. U snu začu kako se sva vrata otvaraju, neke promukle glasove i po sobi se raširi miris smole. On se probudi i stade da čeka šta će dalje biti. Najzad se svi đavoli skloniše u tu sobu gde je i on bio i počeše da razgovaraju:

— Fuj! fuj! ljudska duša smrdi!

A hromi đavo će reći:

— Tišina! Ne psuj jer će se Kuba naljutiti i neće pristati da igra sa nama.

— Tražimo ga, gde je! — reče jedan od njih. Zavirivali su pod otoman.

— Vidiš, sakrio se negde, nema ga.

— Ali on mora da je ovde negde, jer takav zadah dopire od njega!

Tražili su ga svuda, i najzad ga nađoše iza ormana.

— Kubuse, hajde da igraš! Što si tako glup! Muzika tako svira a ti sediš kao sova.

A on se ne odaziva.

— Kubuse, hodi da igraš! Zar te noga boli? Jesi li bolestan? Hajde, hajde, lagano ćemo igrati!

Načetilo ih se mnoštvo oko njega da je postalo zagušljivo koliko su zaudarali na smolu. A ovaj ti zamoči bosiljkaču u osvećenu vodicu, poprska ih i oni se svi razbežaše kud koji. Posle toga se opet skupiše, ali strašno ljuti, počeše ga psovati, sve grehe koje su znali pobrojaše mu, dražili su ga usijanim žaračem, vilama, a on ništa, samo ih škropi. Najzad jedan ćavo reče:

— Pričekajte! Kad mu ja zasviram, moraće izleteti odande! ...

I poče mu svirati tako lepo i veselo da se ovom iza ormana strašno prohte da zaigra, ali ne izađe iza ormana, nego je sam tamo igrao, čemu su se svi đavoli smejali.

— Ha, ha, ha, što je pametan! Sam se muči igrajući, kao da mu ne bi bilo bolje da sa nama poigra!

Ali ovaj im se uopšte nije odazivao. Đavoli su mu stalno priskakali i gađali ga vrelom smolom.

Kad ih je on škropio, oni su govorili:

— Naša smola je strašno vrela, a njemu ništa ne škodi; šta on to ima što nas tako peče?

A jedan se javi.

— Znaš, on je svetac; on se nakupio svetosti, ali ćemo ga se mi ipak dokopati, mi ćemo njega izvući iza tog ormana, samo će nas sutra više doći.

Ali nije stigao da završi svoje psovke i pretnje jer je već bilo isteklo njihovo vreme. Oni se pokupiše i odoše — svi. Nasta tišina i on, strašno umoran, zaspa iza ormana, tako da nije ni znao ni video kad je ona gospođa došla. Došla je k njemu iza ormana, probudila ga i veli mu:

— Zašto spavaš iza tog ormana? Pa ja sam naredila da ti se prostre udoban krevet! Zašto spavaš iza ormana?

A on joj veli:

— E, tako mi se prohtelo, nije mi se htelo u krevet.

Tada će mu ona:

— Vidiš, ako sutra tako istraješ kao danas, prekosutra ću ti već biti žena. Više neće bpti potrebno da bdiš i mučiš se.

Sad je već bila srećna i nije pobegla tako brzo kao juče. Provela je s njim skoro dva sata u razgovoru, a onda se oprostila i nestala. On prilegnu još na trenutak i odspava, ali ne dugo, jer je već bilo jutro. Otac, radoznao, opet dođe da ga poseti, ali ne toliko da ga poseti koliko da pojede onako bogat doručak kao juče. Doručkovali su, on se oprosti s ocem, onda se prošeta malo po vrtu, ruča, odspava malo i opet izabra sebi drugi kut.

Noću sluša, a na njega se nešto strašno ruši! Pada malter, cigla, ogromna masa kamenja da mu se učinilo da neće biti kadar da se izvuče ispod svega toga. Najzad vidi: pale se svi svećnjaci, koliko god ih je bilo, lampe — skuplja se ogroman broj gospode, tako da su sve sobe na prvom spratu bile zauzete. Jeli su nešto — strašno dugo i mnogo. Zatim su igrali, a posle toga se stadoše strašno svađati i tući, ali od cele svađe ništa nije mogao da razume sem da je reč o nekoj ženi.

Jedan drugog je okrivljavao.

— Ti si kriv!

— A ne, ti si kriv!

Treći će, opet:

— Nije istina, ovaj je kriv!

I tako su se, strašno svađajući, svi sabili u jednu gomilu.

On je još za dana bio sebi natakao svetu kredu na dugu motku i kad ih je ugledao u gomili, izašao je iz ugla i brzo ih okružio kredom, tako da više nisu mogli izaći iz tog kruga. Samo onaj hromi đavo nije bio u toj gomili. Tada mladić izađe iz ugla, uze svetu vodicu i stade tako strašno škropiti tu gomilu đavola da ga oni počeše moliti da ih ne šuri, jer ih to strašno boli. A onaj hromi đavo bio se sakrio da ga ovaj ne bi poškropio. Tada on zapita đavole:

— A gde je hromi?

Ali nijedan ne htede da mu kaže, da ne bi izdao ćopavog. Onda im on reče da će ih, ako mu ne kažu — ne škropiti, nego tući, i oni mu rekoše u koji se kut ovaj bio sakrio. On ode po njega a ćopavi ga odmah poče moliti da ga ne škropi. Tada mu on reče:

— Hajde sada i svuda me provedi!

Bavo uze ključeve i odvede ga u krilo gde je bila jedna velika zgrada, ambar, pa mu reče:

— Otvori!

A ovaj će mu:

— Otvori ti!

Ćavo ne htede da otvori, a ovaj ga poče tako škropiti da je morao da otključa! Uđoše u prvu sobu, u kojoj je bilo samo zlato, i đavo mu kaže:

— Ovo će biti za tebe.

Uđoše u drugu sobu, u kojoj je bilo samo srebro.

— To će biti za crkvu.

Uđoše u treću sobu, u kojoj je bio sam bakar. — To će biti za sirotinju.

Ulaze u četvrtu sobu, u kojoj je bilo samo drago kamenje.

— To će biti za tebe!

Ulaze u petu sobu, u kojoj su bile samo lepe haljine, takve, kakve bi se mogle naći u kraljevskoj kući.

— To će biti za tvoju ženu.

U šestoj sobi su, opet, bile samo činije, pehari, posuđe, sve srebrno, zlatno i draguljima ukrašeno.

— To će, takođe, biti za tebe!

Ostatak mu đavo nije mogao pokazati, jer nije stigao ni da zatvori; samo što je izašao na vrata ambara, razlio se u neku lepljivu tekućinu, pošto je već bilo isteklo njegovo vreme. Kubus se vrati gore i u salonu zatekne strašnu gomilu maziva i kuću punu posluge, pravih ljudi, koji su bili začarani a on ih je izbavio. I zatekne svoju buduću ženu (kao što mu je obećala) slobodnu, srećnu, tako da reči nije mogla naći kako bi mu se zahvalila na istrajnosti. Naredila je

odmah da se pozovu njegovi roditelji da bi im dala bolju kuću nego što su dotada imali i saopštila ocu da se udaje za njegova sina.

Ovaj se oženi njome i bili su vrlo srećni — ali zamalo. Jednog dana on ulazi u sobu svoje žene i tamo ne nalazi nju, već samo ceduljicu na ogledalu, na kojoj je bilo napisano:

„Ne brini se, mužu moj! Ukrao me je čarobnjak iz Staklene gore. Voli te tvoja žena."

On se onda odmah oprosti od svojih roditelja i reče im da će ženu tražiti dotle dok je ne nađe. Otišao je strašno daleko, preko sto milja. Najzad je naišao na neku kućicu u šumi i zavirio: za stolom je sedeo neki beli starčić, veoma star, imao je sto deset godina, i večerao sa svojom ženom. On zakuca na vrata — otvoriše mu ih i starac ga očinski dočeka.

— Oj! od mladosti ovde živim — reče on — i niko nije došao k meni! Otkuda ti, sinko moj, zaluta ovamo?

A starac je bio kralj svih zveri. Mladić mu ispriča kako ide da traži svoju ženu, koju mu je ukrao čarobnjak iz Staklene gore.

— Da ne znate, možda, dedice, gde se nalazi Staklena gora?

— Oj, ne, sinko moj, ne! Iako živim već sto godina, još nisam čuo za Staklenu goru; ali će, možda, moje zverke nešto znati. Ako da bog da dočekam jutro, sve ću ih sazvati i upitaću ih. A ti, Margos — obrati se ženi — prostri za to vreme udobnu postelju za gosta, jer je vrlo umoran.

Tako starac dade večeru putniku, koji je sa velikim apetitom pojede jer je bio gladan. Zatim požele laku noć starima i leže da spava; tako je slatko i spokojno zaspao da je zaboravio i na svoju ljubljenu ženu zbog koje je bio strašno zabrinut.

Sledećeg dana se probudio i dobio takav do~ ručak kakav nikada ne bi očekivao u kućici ubogog starca. Posle toga starac izađe pred kuću, zviznu u prste i sve zverke koje su postojale na svetu skupiše se oko njega. A on ih upita:

— Da ne znate, slučajno, gde se nalazi Staklena gora?

Sve slegnuše ramenima:

— Ne!... ne!... ne!... i odoše na svoju stranu.

A on reče mladiću:

— E pa ja ti ništa ne mogu savetovati, ali daću ti pismo za mog starijeg brata, koji živi sto milja dalje. On ima vlast nad pticama, to najpre mogu znati njegovi orlovi.

Tako se oprostiše, i on ode. Bio je već otišao vrlo daleko, strašno daleko, išao je tako kroz šumu i vidi kako se tuku oko jelena vuk, medved i lav. On im priđe i upita ih:

— O čemu se radi?

A lav se odazva:

— Radi se o tome što nemamo nikoga da nam podeli tako da bismo svi dobili jednako.

On izvadi sablju, raseče jelena na tri dela i reče:

— Evo vam, deco, ne tucite se.

Oni onda uzeše svaki svoj komad i stadoše jesti. Kad su pojeli, rekoše mu:

— Šta da ti damo što si nas pomirio?

A on im veli:

— A šta biste mi dali?

Vuk veli:

— Ja ću ti dati čizme!

Medved:

— Ja ću ti dati šešir!

Lav:

— Ja ću ti dati ogrtač!

— Čizme kad obučeš i korakneš, odmah odjednom pređeš sto milja.

— Kad staviš šešir, ne znam kuda da odeš, niko te neće videti.

— A kad se zaogrneš plaštom, ma i najgori čovek da te sretne, strešće se, jer će misliti da je to smrt.

I on krenu. Napravi jedan korak — i već se našao kod onog drugog brata, sto milja dalje, koji je imao vlast nad pticama. Zaviruje kroz prozor, a tamo sedi starac toliko star da je već obnevideo od starosti. Kuca — otvara mu ista onakva starica: bila je strašno stara i

sva se tresla od starosti. Oni ga dočekaše vrlo srdačno, jer su bili željni bilo kakvog gosta i njegove posete. K njima niko nije dolazio. Pitaju ga odakle on da zaluta tako daleko, gde nije u stanju da prođe ni projaše nijedan čovek. Dadoše mu večeru, a on im uz večeru ispriča svoje doživljaje. Tada mu starac reče:

— Od kako živim, još nisam čuo za Staklenu goru, ali će, možda, moji orlovi znati.

Sledećeg jutra dobi doručak; posle doručka starac izađe, zazvižda pticama — sve se sakupiše sem orlova.

— Da ne znate, možda, ptičice moje, gde se nalazi Staklena gora?

Sve odgovoriše da ne znaju.

On zazvižda orlovima i ovi doleteše — strašni. — Da ne znate gde je Staklena gora? — upita ih on. A oni mu vele:

— Kako da ne, znamo, jer celog dana tamo sedimo, večeras će biti svadba i možda ćemo moći nešto ubaciti u kljun!

— Dobro ako znate, odvedite onda ovog gospodina na Staklenu goru.

— Dobro!

I on ti sede na jednog orla, koji ga za tren oka odnese na Staklenu goru. A gora beše sva od stakla i na samom vrhu stajaše zamak. Orao ga odnese na tu Staklenu goru i tamo spusti. On stavi šešir i htede da ode, ali orao poče strašno vikati na njega da mu da pola vola za to što ga je nosio na Staklenu goru.

— Jer ako mi ne daš, zbaciću te, i ti ćeš poginuti.

A on mu reče:

— Pa znaš da nemam vola kod sebe, ali ako pričekaš, baciću ti kroz prozor celo pečeno tele!

A pri tome je mislio na onog čarobnjaka, kako će ga uhvatiti i izbaciti kroz prozor. Orao mu na to ništa ne reče. On uđe u zamak neprimećen, jer je imao na sebi šešir i uvuče se u salon u kome su se već zabavljali svadbari. Priđe svojoj ženi i reče joj:

— Šta si mi to učinila?

A ona mu veli ovako:

— Dobro što si došao da me oslobodiš iz ropstva strašnog čoveka.

Ona ga zatvori u svoju sobu, a sama ode u salon i poče vikati i plakati. Svi je zapitkuju o čemu se radi. A ona odgovara da joj je nestao ključić od ormančića. Svi je stadoše smirivati i tešiti da još može kupiti nov. A ona im veli: — Ali drugi već neće biti isti kao prvi. — Svi joj priznadoše da je sve ono što je prvo bolje, a ona će im na to ovako:

— E, vidite! ja imam prvog muža, koji je tako dobar da drugi takav ne može biti. Pustite me sada iz ovog ropstva i da odem s prvim mužem.

I pokupi se i ode u svoju sobu gde je bila ostavila muža. Ovaj je sakri ispod plašta i pobeže sa njom nevidljiv, jer je imao onaj šešir na glavi. I tako je donese u svoj dvor, gde su srećno živeli sve do smrti.

O JEDNOJ DEVOJCI KOJA JE ZAVOLELA ČUDOVIŠTE

Bio jedan vrlo bogat trgovac, koji je trgovao samo materijalom za ženske haljine. On je imao tri kćeri: dve starije su bile ženine, jer se oženio udovicom, a jedna, najmlađa, bila je njegova rođena. Jednom kad je trebalo da otputuje preko mora, da kupi nešto novo, moderno za svoju prodavnicu, zapita kćeri, najpre najstariju, šta bi htela da joj kupi. A ova mu odgovori da želi tkaninu protkanu zlatom. On joj obeća da će doneti onakvu kakvu želi. Onda zapita mlađu šta bi želela da joj kupi. A ona mu odgovori da bi želela najlepši i najmoderniji čojani materijal. On joj obeća da će ga doneti, pa upita najdražu, najomiljeniju kćer šta bi ona želela. Ona mu odgovori da želi da joj donese takvu ružu koja će uvek mirisati i koja nikad neće uvenuti. On obeća da će joj doneti sve što želi.

I pošto se oprostio sa ženom i svojim dragim kćerima, on krenu na put. Srećno je preplovio more, nakupovao svega što je trebalo da kupi, i za obe kćeri je takođe kupio, samo najmlađoj nije mogao da nađe ono što je želela. Zato ode zlataru i naruči mu da napravi ružu od samih dijamanata. Namirisao ju je lepim mirisima i radostan krenuo kući.

Ukrcao se na brod, i brod je krenuo, ali kad su već bili nasred mora, digoše se ogromni talasi, bura se uskovitlala i brod potonu. Trgovac izgubi sve i jedva mu pođe za rukom da spase goli život. Isplivao je na neko ostrvo i počeo da se osvrće na sve strane. Nije znao gde se nalazi i kuda se denulo sve ono što je kupio. A najviše je žalio za onom lepom ružom koju je trebalo da odnese svojoj dragoj kćeri. Tada ga nešto podstaknu da krene dalje. Ide on tako i

misli: šta da radi? Kako će kući stići? Sa čime? Praznih ruku? Kad odjednom pogleda, a pred njim, na jednom brdašcetu, vrt sav okružen tučanim stubićima. On uđe u vrt i poče se osvrtati unaokolo, a sve mu se ovde sviđalo. I pomisli:

„Bože moj! Bože moj, koliko je ovde lepote, a ja sam sav mokar i tako gladan."

Najzad se okrenu na levu stranu i ugleda divan zamak, koji takođe nije bio zatvoren, već širom otvoren. On uđe tamo i pope se na prvi sprat; uđe u jednu sobu, i kao što nikog nije bilo u celom zamku tako nikoga nije bilo ni u sobi. On sede i poče razmišljati:

„Hm, takav zamak i prazan! nalik na moj stomak... Već sam tako gladan da ću, možda, od gladi ovde i umreti."

Uto mu priđe neki čovek, koga uopšte nije video, već je samo čuo njegove reči. Taj čovek mu se ovako obrati:

— Idi u drugu sobu, zašto da ovde uzalud sediš i razmišljaš? Tamo ćeš bar nešto nojesti! Doneo sam ti tamo doručak, novo odelo, vodu za umivanje i tvoje stvari koje si izgubio u moru.

A trgovac će na to ovako:

— I lepu ružu?

A on mu odgovori:

— E, to ne!

— Zašto ne?

— Zato što tako lepu ružu možeš dobiti i kod nas u vrtu, svežu.

I ovaj se više ničemu nije protivio, samo je otišao u drugu sobu. Tamo je našao ono što mu je bilo obećano. Umio se, obukao, pojeo doručak, i misli:

„E, baš sam se dobro najeo! Kako su ljudi ovde dobri! Ali zašto se ne mogu videti ... šta bi, to moglo biti?“

I on izađe u vrt da se prošeta posle dobrog doručka. Ide on tako stazom i razgleda sve cvetove. Iznenada ugleda žbun divnih ruža, upravo onakvih kakvu je želela njegova kći. Približi se žbunu i ispruži ruku da otkine jednu za svoju kćer. Tada ga nešto uhvati za ramena groznim kandžama i stade vikati promuklim glasom:

— Jesi li ti sadio da sada kidaš?

A on veli:

— Smiluj mi se, potrebna mi je takva ruža za moju kćer!

Ono ga pusti, trgovac se okrenu i ugleda neobično čudovište kakvo niko na svetu ne beše video i možda nikad neće videti. A čudovište mu veli:

— Daću ti i ceo žbun, ali mi kroz godinu dana dovedi tu svoju lepu kćer, koju voliš više nego život.

A trgovac mu na to reče:

— Ah, bože dragi, šta ti tražiš od mene, da ti dovedem svoje dete da ga proždereš!

A čudovište mu veli:

— Da sam proždrljiva zver, ni ti ovde ne bi čitav ostao.

Trgovac će na to:

— Pa zašto ti je onda potrebno moje dete?

— Zašto mi je potrebno, potrebno mi je, a ti to ne pitaj! Samo budi siguran da joj se ovde ništa nažao neće učiniti! Kroz godinu dana ćeš mi je dovesti, godinu dana će biti kod mene, pa ću je onda opet na godinu dana poslati tebi.

Trgovac pristade i dobi za to od čudovišta divan buket ruža kakve je želela njegova kći (jer to su bile ruže koje nikad nisu venule i koje su uvek mirisale). Obradovan time, oprostio se s čudovištem, koje je bilo vrlo nežno prema njemu i zvalo ga taticom i koje je reklo da će kroz dve godine biti njegov zet, tražeći od ovog da mu obeća kćerkinu ruku i da ga neće prezreti kao zeta. Trgovac mu obeća, samo da bi smirio strašno čudovište.

Čudovište, radosno što ga ovaj ne prezire, reče mu da ga uzjaši, i prenese ga sa njegovim stvarima preko mora. I tako je tutnjalo kao da udara svojim kandžama po kaldrmi, jer za njega to nije ni bilo more, već suv put, sve sam glatki kamen, dok je za ljude to bilo strašno more. Trgovac nije mogao da se uzdrži od smeha te zapita čudovište:

— A kojim putem ti to ideš?

— Carskom cestom!

I prenese trgovca na drugu stranu. Trgovac sjaha s njega a čudovište povika:

— Poljubi me! Ta biću ti zet!

Trgovcu, naravno, beše strašno neprijatno da ljubi takvu nakazu, ali ga je poljubio, i na izgled poljubac je bio vrlo nežan. Oprostio se sa čudovištem i otišao kući. Svim kćerima je predao poklone, samo je svojoj ženi zaboravio da donese nisku krupnog bisera, čime je hteo da je iznenadi. Sasvim je bio zaboravio!

Tako prođe mesec, jedan i drugi, a on postajaše sve tužniji i ništa nije moglo da ga razveseli. Rok se već približavao. On postade još tužniji. Jednog dana priđe mu najmlađa kći i zapita ga:

— Tatice moj, šta ti to nedostaje te si tako žalostan, oči su ti pune suza, ništa te ne raduje, kao da ja ne postojim na svetu?

A on joj odgovori:

— Šta da me veseli? Ti ćeš otići od mene, ko zna šta će se s tobom desiti. Možda ćeš i propasti ... Možda se više nećeš ni vratiti. A onda ni ja neću ostati na svetu.

A ona odgovori ocu:

— Ali ne brini, tatice! Meni će tamo biti dobro — veli — ta ne idem na gubilište!

A otac je upita:

— A otkud ti znaš da ne ideš na gubilište?

— Tatice moj, ko je za koga stvoren, za njega će i umreti.

Otac viknu na nju:

— Znači, ti želiš da umreš radi tog nakaznog čudovišta!

A ona reče:

— Naravno! Nemaš se zašto ljutiti, oče, jer si mu ti obećao da ćeš ga uzeti za zeta.

Otac se priseti tog obećanja i nežno zagrli kćer. Reče joj da spakuje stvari i posla je onom strašnom čudovištu. Putovala je vrlo tužna,stigla tamo, nikog nije ni videla niti čula ičijeg govora, čak nije čula ni ptičju pesmu (jer je tamo sve bilo začarano, čak i ptice). Ušla je u taj dvorac, sve sobe su bile otvorene i sve što joj je na um palo, tamo je našla. I ona poče misliti:

„Jesam li ja to sve imala u oca? Sestre su mi bile ljubomorne, majka zla, sve su mi otele i još me istukle. O bože, bože, kako će ovde biti dobro!

Onda je sela u najlepši salon, koji je bio namešten kako se njoj sviđalo i u kom su se nalazile svakojake igračke za nju: lutke, cveće ... sve što bi joj na um palo. Sita se već bila naigrala, i misli:

„Igračke su mi dali, ali mi nisu dali da jedem!"

U istom trenutku neka nevidljiva osoba donese joj izvrstan ručak, takav kakav ni kod kuće nikad nije imala. Dobro se najela, legla na otoman i zaspala posle ručka. Lagano je otvorila oči i pogledala, ali nikog nije primetila. Pa reče:

— A, to si ti došao! Dobro je što mi se ne pokazuješ, inače bih te se poplašila.

Počela je da razgovara sa tim čudovištem koje nije videla ispred sebe, ali je čula njegov glas i osećala kako joj svojom šapom dodiruje ruku. Razgovarali su vrlo stidljivo, ona se strašno bojala, a on se trudio da je privikne na sebe i govorio je:

— Ne boj me se! Iako sam tako strašan, ti čuješ moje reči! Govorim ti spokojno, blago i ništa zlo ti se kraj mene neće desiti.

Njoj već beše dosadilo da razgovara sa njim zato što ga nije videla, pa mu reče:

— Idi sad od mene, jer mi već počinje bivati mrsko da razgovaram s tobom, moram se malo poigrati lutkama, nisam navikla na tako ozbiljne razgovore.

On joj na njen zahtev poljubi ruku i ode. Ona se malo poigrala lutkama, malo posvirala na klaviru pa izađe u vrt da se prošeta. Ide ona tako po vrtu, razgleda cveće, kida ga, pravi sebi bukete i misli:

„Imam sve ruže, ali gde je moj žbun s onim ružama od kojih mi je otac doneo buket?"

Ide ona tako po vrtu, traži, i najzad ga nađe. Približi mu se, poče da kida ruže i najzad ugleda na nekoliko koraka od sebe nešto strašno, crno. Ona pogleda bolje, tako strašno se uplaši da se onesvesti. Bilo je to čudovište. Dugo je ležala, jer se čudovište od ljubavi takođe bilo onesvestilo i nije znalo da se i ona, za kojom je on tako čeznuo, isto tako onesvestila. Posle nekog vremena ona se

osvesti, protrlja oči, približi se tiho čudovištu i opipa ga. Zagleda ga bolje i vidi da su mu oči zatvorene i da ne zna da ga dodiruje. Ona sede pokraj njega i poče ga milovati i, iz nestašluka, iz svoje detinjatosti, dunu mu u uvo. Čudovište se malo pokrenu, ona se odmače, jer ga se bojala, ali se ponovo vrati svom nestašluku i drugi put mu dunu u uvo. Čudovište je lenjo pogleda, a ova se poplaši i povika:

— Jaoj, kako su mu odvratne oči!

On se nasmeja i ona sad ugleda njegove strašne očnjake:

— Oh, kakvi odvratni zubi!

Ali više nije bežala od njega, samo ga je pažljivije posmatrala i primetila da baš nije tako odvratan kakvim ga je smatrala. Ona mu reče:

— A zašto ti, jadniče, tu ležiš tako? Sav si mokar, mravi vrve po tebi, a ti ležiš i ležiš, kao da ti je neko naredio ...

— Ostavi me na miru, neću još dugo tako ležati, samo ti budi bolja prema meni! Jer ti me teraš od sebe i dozvoljavaš da me mravi ujedaju.

Tako su svaki dan razgovarali, ona se navikla na njega i više ga se nije bojala. Provela je tamo, u tom zamku, celu godinu a da čak nije ni pomislila na roditelje i ni na šta, tako Joj je prijatno proticalo vreme sa tim odvratnim čudovištem.

Bila je tu već godinu i šest nedelja, a on je zapita ne bi li išla ocu. Ona mu odgovori da bi išla, samo joj se ne putuje. Onda joj on reče:

— Ali idi! Ocu je tamo dosadno bez tebe. Kad budeš htela, vratićeš se ovamo.

— Pa, dobro, otići ću!

On onda dade devojci zvonce i crvenu jabuku i reče joj kad ta jabuka bude polubleda — on će biti bolestan, a kad bude bleda — njega više neće biti u životu, i neka onda zazvoni tim zvoncetom.

— Istog trenutka ćeš biti kraj mene!

Ona se oprosti s njim, a on pozva neke ljude koje ona nije videla i naredi im da je odnesu ocu. Kad su je doneli ocu, ovaj joj se veoma obradova i reče joj:

— Zar ti je tamo bilo rđavo kad si došla?

A ona mu odgovori:

— Ne, znala sam, oče, da ti je dosadno bez mene, pa sam došla, a ako hoćeš, mogu se odmah vratiti.

Ocu bi vrlo neprijatno što je ona to rekla, te joj reče i zakle se da ne znam kako bude htela da se vrati, ma na glavi dubila, on je neće pustiti. Ona se na to nasmejala i pomislila da je to samo prazna priča.

— Pa imam zvonce, i mogu se vratiti odmah čim zazvonim!

Sakrila je jabuku i zvonce u komodu i zaboravila da bar s vremena na vreme pogleda jabuku, a jabuka je postajala sve bleđa, sve bleđa, dok nije sasvim pobledela.

Jednom se majka toliko bila naljutila na nju da joj je rekla:

— Gubi se natrag!

Ovoj bi tako neprijatno da se odmah prisetila jabuke. Zagleda u komodu a jabuka sasvim bleda! Ona zatrese zvoncetom i tog trenutka se obrte u svom omiljenom dvorcu, za kojim je tako čeznula.

Prvo, čim je stigla, pošla je da traži čudovište. Tražila ga je svuda, po celom dvorcu, po celom vrtu i našla ga ispod žbuna malina; bio je pokriven slamom. Ona podiže slamu, a on leži ispružen, zubi iskeženi i već počinje malo da zaudara. Kad ti ona pade na njega, kad poče plakati, zalivati ga suzama, ljubiti — on vaskrsnu. Ispruživši šapu prema njoj, on poče da joj prebacuje:

— Vidiš kako me se sećaš! Vratila si se tek onda kad su ti tamo dosadili i izvređali te.

A ona ga poče moliti za oproštaj, da se ne ljuti na nju što ga je zaboravila. Onda joj on reče:

— Idi u zamak i kroz pola sata vrati se ovamo!

Ona ga poljubi i ode. Dođe u zamak i tamo zatekne poslugu u livrejama, svu poređanu, i svi joj se zahvaljuju što ih je izbavila, vode je po celom dvorcu, pokazuju joj sve, najlepše nameštene salone, sve što joj je i pljuvačka mogla na jezik doneti, svega je tamo bilo.

Kroz pola sata je otišla onom čudovištu, ali nije zatekla čudovište nego divno obučenog princa, koji je stajao sa grupicom vojnika. Kad je stigla, muzika je počela divno svirati a svi su joj se lepo zahvaljivali što ih je izbavila. Nailazili su i seljaci i takođe joj se zahvaljivali, jer su i oni bili začarani: celo selo i zamak bili su začarani. Jer tog princa bio je prokleo neki drugi knez, i njega i celo njegovo selo. Princ joj se takođe stade da zahvaljuje, naredi da se odmah spremi brod na moru i sa njom i celom bandom muzikanata ukrca se u njega. Dok su plovili, muzika im je svirala. Putovali su roditeljima i radovali se što će se uzeti. A on je bio tako lep da ga se nije mogla nagledati. I stalno mu je govorila:

— Kako si bio odvratan, zaudarao ranije.

A on joj odgovara:

— Ali sada mirišem!

Kad su stigli roditeljima, otac se veoma obradovao što će mu kći postati kraljica, a sestre, da su mogle, u kašičici vode bi je udavile od zavisti. Ona je to primetila, ali nije pridavala pažnju tome, jer je znala da će otići čim joj otac napravi svadbu.

I otac im priredi svadbu. Svi su se lepo zabavljali, radovali i čestitali joj. Posle svadbe otputovali su u svoj zamak i dugo zajedno živeli u sreći, živeli, živeli dok nisu umrli.

BRADATI DED

Bio jedan gospodin koji je veoma mnogo lovio. Ode on tako jednom u lov u šumu i uhvati čudno stvorenje: lakat čoveka, lakat brade. Vrati se iz lova vrlo radostan i zatvori u ambar to što je bio uhvatio. I krene da pozove goste da se skupe i prepoznaju o kakvom se stvoru radi. A njegov sin, gospodičić, beše vrlo radoznao i jako je želeo da vidi šta to ima tamo u ambaru, iako je otac zabranio i ženi i svima ostalima da tamo zaviruju. Kako je radoznali sinčić zavirio tamo kroz pukotinu, onaj sužanj ga odmah poče moliti:

— Rođeni moj, molim te pusti me i sve što budeš hteo, imaćeš od mene.

A on će na to:

— Kako da vam otvorim, dedice, kad su ključevi u mame?

— Idi, mili, moli mamu, a ako ne bude htela da ti da, sedi mami na kolena i izvuci joj ključeve iz džepa.

On ode, uzme od majke ključeve i pusti tog sužnja, deda. A ded mu lepo zahvali i obeća da će mu biti od pomoći u nevolji — i ode u svet. Gospodičić, pak, kad je pustio deda, ponovo je neprimetno stavio majci ključeve u džep.

Onaj gospodin beše obišao sve prijatelje i pozvao ih da dođu i vide šta je ulovio. A kad se vratio kući, odmah je počeo da priprema veliku gozbu, veliko veselje za prijem gostiju. Kuvari su i kuvali i pekli. Kad su se gosti skupili, najeli se i napili, dok je orkestar svirao, ode gospodin da otvori ambar; gleda, a tamo nema nikog. Zaprepasti se on i poče da grdno kuka; i nevolja i sramota što je tolike goste bez potrebe namučio. I skoči na ženu da je tuče, da je ubije:

— Ti si bila tamo, ti si imala ključeve, ti si ga pustila!

Ona mu se kune da niti je tamo bila, niti je videla, ali:

— Sin se oko mene umiljavao, sigurno je on morao uzeti ključ, otvoriti i pustiti ga.

Gospodin reče:

— Moja draga gospodo koja ste se ovde skupila, oprostite mi zbog vašeg uzaludnog truda; jednog sina imam, ali ću i njega, zato što je bio neposlušan, pogubiti pred vama.

Onda naredi da mu uhvate sina, da ga izvedu u polje, da ga kočijaš ubije i donese njegovo srce i mali prst. Kočijaš ode sa dečakom u polje a za njima potrči i pas; ali se kočijaš sažali, dečak ubije psa i izvadi mu srce, a kočijaš odseče dečaku prst, zavije mu ruku maramom i pusti ga. I mladić ode u svet. A kočijaš odnese dokaz gospodaru, to srce psa i taj prst uvijen u hartiju. Tada gospodin reče gostima:

— Oprostite mi, gospodo moja koja ste ovde sakupljena, što sam vas obmanuo: ali za to je kriv moj sin; evo srca i prsta mog sina, koji je po mojoj naredbi ubijen zbog neposlušnosti.

A njegov sin, međutim, beše otišao u svet. Stigne on tako u jedan veliki dvorac. Najmi se tamo kao kuvarski pomoćnik i kako se dobro vladao, ostane kod tog gospodara nekoliko godina. Gospodar je imao četiri kćeri i neki gospodin pozove njegovog gospodara, zajedno sa sve četiri kćeri, na zabavu. Kad su oni otišli, pomoćnik zamoli starijeg kuvara da mu dozvoli da za gospodom i on ode na zabavu. Ovaj mu dozvoli, a on onda zaće za gospodarev ambar i poviče:

— Lakat osoba, lakat brade neka mi odmah sve što mi od odela treba dade, na zabavu idem sade.

Kako je to rekao, pojavi se divno opremljen konj pod pokrovcem, sedlom i sa odelom odozgo. On se takođe lepo obuče, pojaše konja i pojuri. Na zabavu je stigao pre svojih gospodara. Tamo se zajedno s njima gostio, a oni nisu ni znali da je to njihov kuvarski pomoćnik, jer ga nisu prepoznali. Plesao je sa svojim gospođicama. Na zabavi je bilo puno raznih torti i kolača, a on je već ranije (onda kada su

gospođice sedale u kola odlazeći na zabavu) molilo jednu od njih da mu donese komadić kolača, što mu je ova i obećala.

Sedne on baš kraj te svoje gospođice i vidi kako ona već uzima kolače za njega i sakriva ih u maramicu. Pa će ti joj reći:

— Zar vi, gospođice, nemate šta da jedete kod kuće kad sakrivate te kolače?

Ona se strašno zastidi, odmah naredi da se prežu konji i ode sa zabave s roditeljima i sestrama. Ali on pre njih stigne kući. Pusti konja slobodnog na livadu, a sam se preobuče u svoje proste prnje, koje je pre toga imao. A ujutru, kad su svi poustajali, doVe u kuhinju ta gospođica i kuvarski pomoćnik, koji je tu bio, zapita je:

— A šta ste mi doneli sa zabave, gospođice?

Ona će mu na to:

— Gubi se, nevaljalče! Zbog tebe sam se toliko osramotila, sedela sam na zabavi i uzimala kolače, a jedan tako lepo obučen gospodin, tako učtiv, sede kraj mene i reče mi: „Zar vi, gospoćice, nemate šta da jedete kod kuće pa to uzimate i sakrivate!" umalo nisam od stida izgorela.

Takvih zabava je bilo četiri i na svakoj je ovaj njihov kuvarski pomoćnik tako, jednu po jednu, postideo svoje četiri gospođice, jer je, naravno, i on tamo bio, ali uvek u drugom odelu. Odoše oni tako na poslednju zabavu — a on opet tamo. A njihov otac, tih gospođica, prilazi k njima i kaže im:

— Kćeri moje, bile ste na četiri zabave, pa koja je kog kavaljera sebi izabrala na nekoj zabavi, neka ga uzme.

One vele:

— Ja ovog! Ja ovog! — sve su govorile o jednom, o tom kuvarskom pomoćniku.

A on se na toj četvrtoj zabavi jako opio i kad su se vratili, nije stigao da skine odelo. Konja je pustio, a on se u tom lepom odelu sakrio u kuhinji iza peći, za drva. A najmlađa kći pojuri za njim, pogleda za peć, vidi ga tamo i prepozna da je to onaj isti što je bio na zabavi, pa reče:

— Tatice, ja ću kuvarskog pomoćnika! — i padne ocu i majci pred noge:

— Ja ću poći za kuvarskog pomoćnika.

— Idi molim te, za kakvog kuvarskog pomoćnika! — odgovaraše joj roditelji.

Pozvaše lakeja:

— Idi i odmah nam dovedi tog glupaka!

Lakej dođe u kuhinju i pozove ga. A ono kuvarski pomoćnik već sam krenuo gospodinu, obučen lepše od njega. Gospodin se zamisli, pa reče:

— Ko si ti kada te je moja kći zavolela?

— Ja sam gospodski sin! — i ispriča sve kako je bilo. I, naravno, odmah odluče da ga ožene. Spremiše svadbu: on obučen još lepše nego ranije.

Na svadbi se okupila gospoda iz celog kraja. Došli su takođe i otac i majka tog kuvarskog pomoćnika. Kad su sedali za sto, on sedne pokraj svoje neveste, pa reče:

— Gospodo moja, šta zaslužuje takav otac koji je imao sina pa je zbog stvorenja koje je u šumi uhvatio i zatvorio, a sin ga pustio, naredio da mu njegovo dete, iako je bilo jedino, ubiju?

A otac sluša za stolom i ne prepoznaje sina.

— Sećaš li se, oče, kako si naredio da mi se srce izvadi i prst odseče? — i digne ruku uvis da svi vide kako nema malog prsta. — A čovek koji je služio kod mog oca bio je bolji od njega i poklonio mi je život.

Kad to začu, otac dohvati nož i na mestu se probode na toj svadbi.

SIROTA DEVOJKA KOJA JE POSTALA KRALjICA

Jedna majka imala je svoju kćer i pastorku; kćer je veoma čuvala, a pastorku je stalno terala da čuva stoku, nije joj davala da jede i stalno ju je izgladnjivala. Ali je pastorka među stokom koju je napasala imala bika, kome bi, čim bi joj se prohtelo da jede, povikala:

Hodi, biče rogonjo,
razvij se, hraste,
na zlatnom žbunu!

i bik bi dojurio i počeo bosti hrast, a devojka bi odmah imala i pića i jela, i sve što postoji na svetu. To se događalo tako svaki dan i maćeha je bila jako radoznala od čega ta devojka živi, pa je jednog dana naredila svojoj kćeri da otera stoku, da vidi hoće li i njena kći izdržati tako bez jela. Ali ova je jednom bila čula kako je pastorka dozivala bika, pa je, oteravši stoku, i sama isto to pokušala; bik dojuri, ali, umesto da bode hrast, poče bosti nju, i dobro je ugruva rogovima. Uveče kći dotera stoku kući i požali se. Majka se naljuti što joj je bik izbo kćer i proda ga Jevrejima za klanje.

Jevreji kupe bika, ali pastorka, saznavši za to, počne strašno da plače i jadikuje i, pre no što će ga zaklati, odnese mu poslednji put u šafoljčiću malo pomija. Bik vide da ga devojka jako žali, pa joj reče da ga ne oplakuje, nego:

— Kad me Jevreji zakolju, zamoli ih da ti dadu creva da ih ispereš. Naći ćeš nešto.

Kad su ga zaklali, dadoše joj creva, a ona ode na vodu, ispere ih i nađe u crevima zlatnu jabuku, koju sakri u nedra i pođe s njom kući. Ali uz put je morala da prelazi preko jednog, pa drugog, pa trećeg plota, i kad se jednom na plotu sagnula, jabuka joj ispadne i odleti u travu. Počela je da je traži, ali kad je nije mogla naći, plačući je otišla kući. Sledećeg dana je došla na to isto mesto, gleda, a u toku noći tamo izrasla divna jabučica i na njoj toliko jabuka da su se grane sve ugibale pod njima. Nabrala je koliko je htela tih jabuka, najela se, i tako svaki dan isto — hranila se tim jabuka.

Jednog dana je prolazio onuda jedan princ i do njega dopre divan miris jabuka. On naredi kočijašu da stane i pošalje lakeja da mu uzabere nekoliko jabuka. Lakej ode i gleda — jabuke tako lepe, samo što ne progovore, hoće da ih uzabere, ali se grane s jabukama dižu uvis. On se jako zamisli. Ode princu i kaže mu tako i tako. Princ mu ne htede da veruje i kaže:

— To ne može biti!

— Onda se vi, svetli prinče, potrudite — odgovori mu lakej.

Princ ode i gleda — istina je, ne može da uzabere ni jednu jabuku. Nedaleko od te jabuke nalazila se kuća u kojoj je stanovala ona maćeha sa kćerkom i pastorkom, te princ naredi da se pozove neko iz kuće i nabere mu jabuka. Maćeha, kako to začu, veoma se obraduje, obuče kćer što je mogla lepše i pošalje je pod jabuku. Kći dođe, a jabuka hop, gore! Dođe posle toga i sama majka — isto. Princ upita:

— A zar nikog više nema tamo u kući?

— Nema nikoga, samo jedna što ide u svinjskom kožuhu.

— Pozovite i nju — reče princ — neka i ona pokuša da uzabere.

Sirota devojka dođe do jabuke a grane joj se same naginju, nabra jabuka i odnese ih u maramici princu. Princ primi jabuke, nju uhvati za ruku, posadi je u kočije i ode. Jabuka takođe priđe vratancima kočija, stade kraj njih, i tako je stalno išla za njima. Posle toga se taj princ oženi tom devojkom i dobiju dete.

Jednog dana princ ode u lov, a kraljica izmami od njega dozvolu i ode da poseti maćehu. Kad ju je ugledala, maćeha je počne ispitivati: a kakve su joj sobe, a kakva posluga, a kakve haljine, a

kakvu ima kolevku za dete. Kad se tako o svemu dobro raspitala, ona je ubije a zatim svoju kćer obuče u haljine ubijene pastorke i pošalje je kralju. Na ono mesto gde je maćeha zakopala ubijenu pastorku, stala je jabuka i osušila se.

Ubrzo posle toga, jedne noći nešto zakuca na prozor dvorca i poče pevati:

Kuvaru, kuvaru,
otvori mi prozorče
da nahranim detešce!
Spavaju li psi pod kuhinjom?
Spava li moj gospodar sa robinjom?

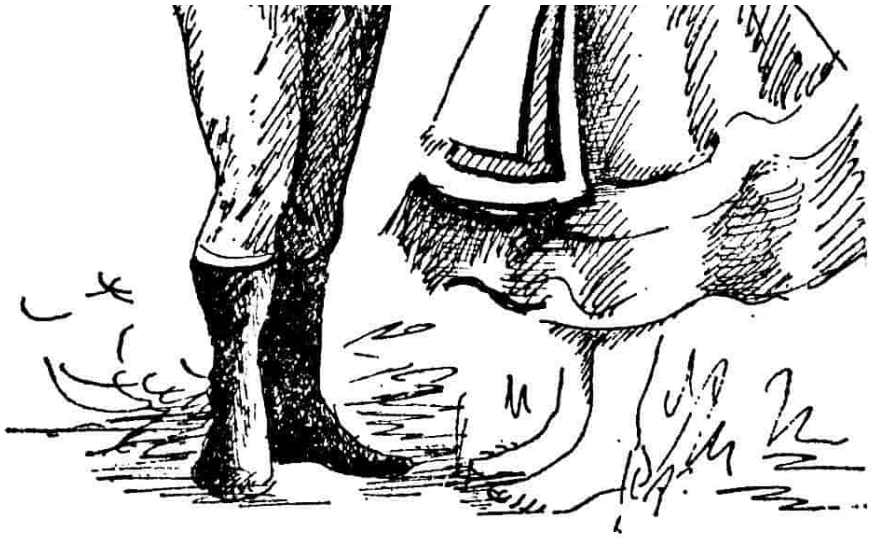

Kuvar odgovori da psi spavaju, ali da gospodar ne spava sa robinjom, i otvori prozor. Zatim vidi kako jedna prilika uđe, podoji dete, koje je ležalo u kolevci i ode. Sledeće noći opet isto. Kuvar se začudi i ispriča to princu. Treće noći princ ne ode da spava, već sedne u stolicu i reče kuvaru:

— Zavuci se ispod stolice, a kad otvoriš i ona uđe, brzo je uhvati za viticu i uvi je sebi oko ruke.

Kuvar tako i učini. Kad prilika uđe, on je odostrag uhvati za viticu i, uvivši je oko ruke, poče da govori:

— Postani gospodaricom kakva si bila! Postani gospodaricom kakva si bila!

Ona se poče otimati, izvijati, pretvarati u razne zmije, ptice, zverke, stoku, pse, u sve što samo živi na svetu, i najzad se pretvori u kraljicu, pastorku, obučena samo u košulju, onako kako ju je maćeha bila ubila.

Tada se sve otkrilo, kod princa se skupi mnoštvo gospode, poslaše po maćehu i zapitaše je kako bi osudila takvu i takvu ženu, zbog toga i toga. Ona odgovori da bi je trebalo gvozdenim drljačama po polju razneti a kćeri ruku odseći. To i učiniše, a ubijena kraljica oživi i, kao i pre, tako je i sada bila prava kraljica.

O KRALjU I NjEGOVA TRI SINA — DVOJICI PAMETNIH A JEDNOM GLUPOM

Bio jedan kralj pa imao tri sina, dva su bila pametna a treći glup. Jednom kralj veli:

— Strašno je daleko zaobilaženje preko te vode do grada. Sagradimo most na njoj pa će ljudi prelaziti i plaćati mostarinu.

Dobro. Naredi on da se sagradi most. Kad su ga sagradili, nisu stizali ni da pokupe svu mostarinu. Kralj pošalje najstarijeg sina da je naplaćuje. Uveče dolazi on i donosi veoma mnogo novca. Sledećeg dana pošalje drugog. Ovaj drugi uveče donese još više. Trećega dana kralj reče:

— Hajde idi i ti, glupače.

Ovaj se obuče i ode. Idu ljudi preko mosta, sakloni bože, a ovaj glupi ništa ne uzima. Kad evo, idu dva prosjaka. Hoće da plate mostarinu, a on im ovako reče:

— Eh, šta da još i od vas uzimam, i sami ste siromašni.

Još im i sam dade nekoliko zlota. Međutim, to nisu bili prosjaci, nego Isus i sveti Petar. Kad su prešli preko mosta, sveti Petar reče Isusu:

— Treba mu dati nešto zato što je tako dobar.

— Dobro — reče Isus.

Vrate se oni nazad. Kad su stigli do ovog glupoga, pitaju ga šta hoće da mu daruju. A on im odgovori:

— Ja neću ništa da uzmem od vas.

— Ali bar nešto?

— Dobro — veli — kad baš tako hoćete, neću ništa, sem da mogu postati riba i plivati u oroj vodi.

— Dobro, moći ćeš, šta još?

— Da mogu da se pretvorim u zeca i da trčim tako kao on.

— Dobro, šta još?

— Da mogu da se pretvorim u pticu i letim kao ona.

— Dobro, šta još?

Sveti Petar mu veli:

— Govori o nebu!

Ali ovaj kaže:

— Šta me briga za nebo!

Tada Isus izvadi krljušt od ribe, kožicu od zeca i pero od ptice, da mu to i reče:

— Uzmi ovo, pa ćeš se moći menjati.

— Dobro.

Uzme on sve, lepo se zahvali i ode kući. Kad je došao kući, otac ga pita:

— Šta si zaradio?

A on veli:

— Ništa.

Kralj se strašno naljuti, pa mu reče:

— Marš iz mog kraljevstva!

A ovaj glupavi će na to:

— Kad me terate, tata, idem.

Obgrli ocu i majci noge i ode dok su mu se braća čudila. Majka i sestre su mu malo plakale, ali šta da se radi.

A ovaj glupi kako izađe, dodirne ono pero i pretvori se u pticu. Kad se pretvorio u pticu, uzleti strašno visoko. Kad su to braća i otac videli, počnu da viču:

— Vrati se, ne idi.

Ali on se nije vratio, nego se sve više dizao u nebo, dok im se uskoro nije izgubio iz vida. U kući strašna kuknjava, plaču, ali —

ništa. A onaj glupi, što se pretvorio u pticu, izabere sebi kraljevstvo i odleti tamo.

Šetaju tako tri princeze. On se spusti i stane kraj staze. One, kad ga ugledaju, potrče sve tri da ga uhvate, ali on dozvoli da ga uhvati ona koju je sam izabrao. Kad ga je uhvatila — tako joj se svideo, tako je bila zadovoljna. Otrči k ocu i stane mu se hvaliti. Pticu stave u krletku i unesu u sobu u kojoj je princeza spavala. Noću on otvori krletku, opet se pretvori u kraljevića i ode k njoj. Kad ga ugleda, ona se strašno preplaši i vrisne. A on opet pobegne u svoju krletku. Sledeće noći isto. Dok se nisu upoznali. Ali jednom ga princeza uzme sa sobom u dvorište, a on prhne i pobegne. Princeza plače, ali šta da se radi'

Pođu princeze opet u šetnju. Gledaju, a tu juri lep zec. One počnu da ga gone! Uhvati ga opet ona ista princeza. Opet ga uzme sebi u sobu, a on noću izađe i dođe k njoj. Sad ga se već nije bojala. Ali zec opet utekne, pretvori se u ribu i, pljus, u ribnjak, gde su se tri princeze kupale. Opet ta princeza gleda, i vidi divnu ribu. Ona je uhvati i odnese u svoju sobu. Naredi da joj se napravi kada i u toj kadi je držala ribu. Noću riba opet ode k princezi.

Ali drugi kralj objavi rat ovom kralju. Odu svi u rat, ali kralj zaboravi svoj palош. Šta da se radi? Kaže on:

— Ko mi donese moj palош, daću mu svoju kćer.

A onaj princ je takođe pošao u rat, pa vedi:

— Ja ću ga doneti.

Pretvori se u ribu, u pticu i zeca, dojuri do one princeze i uzme palош. I reče joj ovako:

— Evo ti ova krljušt, kožica i ovo perce, sakrij to dobro, jer će ti biti od koristi.

— Dobro — kaže ona i sve sakrije.

A taj kralj je imao ministra, koji je hteo da se oženi tom princezom. Dok je kraljević razgovarao sa princezom, ministar mu dograbi palош i utekne. Dojuri kralju koji je bio u ratu, i dade mu palош. A ovaj mu veli:

— Kad si takav junak, daću ti svoju kćer.

Dobro. Rat se završio i oni se vrate kući. Onaj ministar prosi princezu. Razašalju pisma drugim kraljevima, pozivaju ih na svadbu. Kad su se svi sakupili na tu svadbu, princeza upita:

— Da li je moguće da čovek u jednom danu toliko milja tako brzo preleti tamo i natrag? To je nemoguće. Ali — veli — onaj što je uzeo palош, morao je ostaviti nekakav beleg.

Ministar reče:

— Ja nisam davao nikakav beleg.

Onda princeza izvadi krljušt, kožicu i pero. A onaj kraljević je takođe tu bio, jer se već bio vratio iz rata. Onda se on pretvori u ribu, a princeza pokaže kako nema krljušt. Onda se on pretvori u pticu, pa zatim u zeca. I tada se sve otkrije. Ministra uhvate i streljaju, a kraljević se oženi tom princezom.

I ja sam tamo bio, ali kako sam se opio, ležao sam na slami. Kad su pucali u slavu mladenaca, uzeli su me i stavili sa tom slamom u top. I kad su opalili, ja sam čak ovamo doleteo.

O PRINCEZI ZAČARANOJ U ZMIJU

U jednom kraljevstvu harala je strašna kolera. Poumirali su svi sem jednog kuvara. Ali ovom dosadi da sam živi, pa uzme mnogo novca i krenu u svet. Ide on tako, ide i stigne u jednu strašno pustu šumu, u kojoj ga i noć zateče.

— Kuda sada da idem? Još ću zalutati.

Sedne on pod bor, i sedi tako. Gleda, a u daljini gori vatra, ali kraj nje ne vidi nikog. Priće bliže, vatra gori unaokolo, a u sredini zeleno travnato ostrvce. Htede da uzme te vatre i pripali lulu, ali neko mu reče:

— Ne diraj tu vatru, neka je uzme onaj ko ju je zapalio.

I tako tri puta da on već ni ne htede da uzme vatre.

Onda mu ono reče:

— Slušaj, dobićeš vatre, ali prvo uzmi nož i zabodi u taj žbun trave.

Kuvar pomisli:

„Šta bi to moglo biti?" ali uzme nož i zabode ga.

Čim on to uradi, iz trave iskoči zmija, obavi se oko njega i reče mu:

— Sada te više ne puštam, ali ništa ti neću učiniti i bićeš nagrađen, samo ne idi drugim pravcem osim prema sunčevom izlasku.

Ide kuvar tako, ide, popeo se na strašno visoku goru a zmija mu kaže:

— Sad već nije daleko.

Kad se spustio u podnožje, zmija ga ostavi i zavuče se pod goru.

Gleda on, a tu ogroman zamak. Vrata otvorena. On uđe u dvorište a u dvorištu četiri konja potpuno opremljena.

„Kad bih dobio ovakvog konja", pomisli, „bolje bih putovao."

Onda uđe u zamak; u jednoj sobi stoji krevet, lule, duvan, sve, u drugoj postavljen sto. Kuvar se dobro najede, napi i pomisli:

„Novca imam dosta, mogu platiti to što sam pojeo."

Zatim leže i zaspa.

Kad se probudio, vidi opet postavljen sto. I tako je bilo stalno. Živeo je on tako celu godinu, ali ni čoveka niti ikog živog nije video. Dok mu se najzad ne dosadi, i on reče:

— Treba putovati dalje u svet.

Izlazi on iz dvorca a pred njim osedlan konj, samo da pojaše i krene. On htede da ga uzjaši, kad se pojave tri otmene gospođice i ovako mu se obrate:

— Slušaj, kuda putuješ? Ne idi nikuda, izaberi jednu od nas za ženu i ostani s nama.

Ali on im reče:

— Ja bezuslovno hoću da idem u svet.

Onda mu one rekoše:

— Kad si već odlučio da svakako ideš, reci nam bar šta hoćeš za to što si nam doveo sestru koja je bila začarana u zmiju.

A on veli:

— Ništa neću, sem da mi date takvu kesu iz koje će ispadati novac i koja se nikad neće prazniti, i takvu manjerku iz koje ću piti, a koja će uvek biti puna.

One mu onda dadoše tu manjerku i kesu, i on krene na put.

Ide on tako, ide, i opet stigne na ogromnu planinu. Gleda, a na planini stoji strašan zamak u kome je stanovala jedna čarobnica. Pored nje je živela jedna princeza s mužem koji su bili pod njenom vlašću. Svrati taj kuvar tamo. Kad je ušao, ona princeza izaće, pokloni mu se i pozove ga k sebi. Kad ga je uvela, ona mu da da jede i pije. Posle jela počne se kartati s njim. Ali je ovaj strašno

gubio, sve što istrese iz kese, sve izgubi. Tako su igrali karte ceo dan, sve do noći. Onda ga ona zamoli da prenoći, a on joj veli:

— Dobro.

U toku noći princeza mu uzme tu kesu i manjerku i mesto njih stavi druge. Jer tako joj je bila naredila ona čarobnica. Ujutro opet počinju da se kartaju. Ali ga princeza tako opelješi da mu čak i odelo odnese i istera ga iz zamka.

E, šta sad da se radi? Pojaše ti on konja, pa natrag tamo gde je već bio. Stigne, pusti konja, a on opet natrag u onu sobu. I opet je tamo sedeo dok mu opet nije dosadilo. Hteo je po svaku cenu da povrati od one princeze što je njegovo. Opet hoće da putuje, kad ulaze one tri gospođice i pitaju ga:

— Kuda ideš, i šta ti je potrebno?

On im ispriča, a one mu rekoše:

— Zar ti nije bolje da ovde sa nama živiš nego da se tamo skitaš po svetu?

Ali je on po svaku cenu hteo da ide.

— Samo — kaže — dajte mi ogrtač u kome me niko ne može da vidi kad se njim ogrnem.

Dobro, dadoše mu takav ogrtač u kome ga, kad se ogrne, niko ne vidi, i on se spremi i krene.

Ide, ide, i opet stigne u onaj zamak gde je bio onaj bračni par. Baš su ručali. Kako princeza prinese kašiku ustima, kuvar je gurne i ona se polije. Tada princeza reče:

— Šta je to?

Ali u jednom trenutku njemu se ogrtač smače i ona ga opazi i prepozna. Odmah ga uhvati. Zlo s njim!

— E sad ćeš umreti — veli mu.

Ali joj kuvar na to reče:

— Kad već hoćete da me ubijete, isecite me na sitne komade, stavite u bisage na konju i opalite iznad njega, pa nek leti kud hoće.

Tako i učine a ogrtač mu uzmu.

Kad su opalili iznad tog konja, on ti pojuri — i doleti pravo u zamak u kome su bile one tri sestre. One izlaze, gledaju, a ovaj

isečen na komadiće. Jedna princeza reče onoj što je bila začarana u zmiju:

— Slušaj — veli — donesi onu kutijicu sa mašću što je kod tebe.

Ona je donese, princeze slože sve komadiće, namažu ih tom mašću, oni srastu i kuvar oživi.

— Vidiš — kažu mu sestre — nisi hteo da nas slušaš i, eto šta su ti učinili.

A on im na to reče:

— Ali od sada ću vas uvek slušati.

Onda mu one rekoše:

— Kad sada kreneš, uzmi ovaj prut i ostavi ga u vrtu, pred samim prozorom te princeze. Ta mladica će odmah izrasti u jabuku i, mada će se sviđati toj princezi, čarobnica će joj narediti da je poseče. Samo pazi, kad pozovu dželata da je poseče, neka devojka koja bude tamo u vrtu, prvi iver što odleti baci u ribnjak, videćeš šta će tada biti.

On im se zahvali i ode.

Kad je stigao u taj dvorac k čarobnici, on zabode mladicu i iz nje izraste predivna jabuka. Strašno se svidela princezi, ali joj čarobnica jednog dana reče:

— Treba je poseći, jer će ti samo smetati.

Pozovu dželata i narede mu da je poseče. A kuvar je u to vreme sedeo u žbunju. Kad je video da već treba da je seku, on reče devojci što je bila u vrtu:

— Moja gospođice, prvi iver koji bude pao, bacite u vodu.

E, dobro, ona učini tako. A čim je bacila iver, pretvori se u tako divnu pticu da je bila milina i gledati je.

A princezin muž je baš onuda išao iz lova. Kad ugleda pticu, on reče:

— Gle, kakva lepa ptica, treba je ubiti! Ali — veli — zašto da je ubijem, bolje da je uhvatim!

Skine on onaj ogrtač, zavrne nogavice i zagazi u vodu. Ali taman da uhvati pticu, a ova mu se izmakne i beži sve dalje, na sredinu.

— Eh — veli — ja ću te ipak uhvatiti.

Izađe, svuče sve sa sebe i uđe u vodu. Kad je zagazio u vodu, kuvar brzo dograbi ogrtač, kesu i manjerku. Izlazi princ iz vode a tu nema ni ogrtača, ni manjerke, ni kese. Traži svuda, nema, pa nema. Pošto ga je bilo sramota da tako ide, krene sporednim putem i da znak sluščetu da mu donese odelo. Uto se pojavi onaj kuvar i reče mu:

— Sad ćeš ti umreti!

Ali ovaj ga počne moliti da ga umori istom smrću kakvom su i njega umorili. On je mislio da će i on tako srasti i oživeti kao i kuvar. Kuvar uzme i poseče ga, stavi u bisage i pusti konja u svet. A on ode u zamak.

Kad je stigao u zamak, on ubije onu princezu i čarobnicu. Ali dok je ubijao čarobnicu, ova ga opeče i on se strašno unakazi. Kad je sve završio, krene nazad. A kad je stigao, one princeze ne htedoše više da ga puste. Onda se on oženi onom što ju je izveo iz vatre i što je bila začarana u zmiju. Kad se oženio, živeli su srećno i možda još i sada žive.

O OVČARU KOJI JE RAZUMEO NEMUŠTI JEZIK

Jedan stari ovčar dugo je služio u dvoru i čuvao ovce. Tamo gde ih je čuvao, nalazio se hrast i on je stalno sedeo ispod njega. Jednom, dok je tako sedeo pod hrastom izađe ispod njega zmija, savi mu se oko vrata i naredi da je nosi.

A on veli:

— A kako da te nosim kad ne znam kuda?

— To ću ti ja reći — odgovori mu zmija.

Ovčar je nosi, a zmija govori:

— Odnećeš me kroz šumu, tamo će razne zveri skakati na tebe, ali ti se ne osvrći jer će te inače pojesti.

Idu oni tako kroz šumu, razne zveri skaču na njega, ali on se ne osvrće. Prođu tu šumu i stignu u jednu zgradu u kojoj je živeo neki čarobnjak i ovaj mu reče:

— Šta da ti dam za to što si mi doneo sina?

— Ne želim ništa drugo do da znam šta govore životinje.

— Dobro, daj da ti tri puta dunem u usta pa ćeš znati šta zveri govore.

On dopusti da mu se tri puta dune u usta i znao je šta zveri govore.

Čarobnjak mu reče da se ne osvrće u onoj šumi kad pođe natrag, jer će ga inače gmizavci pojesti. Prođe on tako kroz šumu i dođe na isto mesto na kojem je sedeo. Ovce su pasle u gomili a on sede pod hrast. Doleteše dva gavrana, spustiše se na hrast i zagraktaše:

— Kad bi ovaj seljak znao da je ovde novac u buretu, ne bi tu sedeo.

Kad to ču, ovčar otera ovce i ispriča svom gospodaru. Odoše pod hrast i počeše da kopaju. Poče najpre gospodar a onda i sluga. Na kraju kopa on opet, a lopata zveknu o nešto. Izvadiše pomoću motaka bure s novcem, odvezoše ga kući, a gospodar veli:

— Ja ću uzeti polovinu a ti polovinu.

Ali ovčar ne htede da pristane na to. Dade gospodaru malo, a sam uzme ostatak. Kupio je ljive, kuću i postao velik bogataš. Imao je dva konja, oženio se i stalno je sa ženom noću odlazio u polje. Jednom, dok su išli u polje, konj kojeg je jahao ovčar zarza, a kobila koju je jahala ovčareva žena, zarza takođe.

Konj se nasmeja, a kobila reče:

— Da, smej se, ti nosiš jednog a ja troje. (Jer kobila je bila ždrebna, a žena takođe u drugom stanju).

Seljak razumede šta je kobila rekla, pa se takođe nasmeja. A njegova žena reče:

Ti znaš nešto, moraš mi reći.

A on joj veli:

— Ne znam ja ništa.

Dođu kući, a žena počne da ga moli da ono kaže, ali joj on odgovori da bi umro kad bi joj rekao. A ona stalno navaljuje — te on naredi da mu se napravi mrtvački sanduk, donese ga i htede da joj kaže, ali začuje kako psi strašno zavijaju. Uto stiže petao i, kao obično, poče da kukuriče oko kokošaka, a pas zareža na njega:

— Zar ne vidiš da nam je gospodar bolestan, a ti se tako veseliš!

A petao će na to:

— Ta ja imam dvanaest kokošaka pa izlazim na kraj s njima, a on ne može sa jednom ženom!

Kad to čuje, seljak ustade iz kreveta i poče da bije ženu ... Mrtvački sanduk je spalio i još dugo živeo.

TVARDOVSKI

Tvardovski je bio ugledan šljahtić i po muškoj i po ženskoj liniji. Hteo je da bude pametniji od drugih poštenih ljudi i da nađe lek protiv smrti, jer nije želeo da umre.

U jednoj staroj knjizi pročitao je kako se đavo može dozvati. Stoga je u ponoć tiho izišao iz Krakova, gde je lečio ceo grad, i stigavši na Podguže, počeo glasno dozivati zloduha. Pozvan, ovaj se brzo pojavi i, kao što se u ono vreme radilo, napraviše ugovor. Ćavo odmah na kolenu napisa dugi ugovor, koji Tvardovski potpisa sopstvenom krvlju isceđenom iz domalog prsta. Među mnogim uslovima, glavni je bio taj da đavo nema nikakva prava ni na telo ni na dušu dok Tvardovskog ne uhvati u Rimu. Na osnovu tog dogovora ovaj prvo naredi đavolu, kao svom sluzi, da iz cele Poljske prikupi srebro, donese ga na jedno mesto i dobro zaspe peskom. Reče mu da to bude Olkuš, a poslušni sluga izvrši naredbu. Od tog srebra postao je čuveni rudnik srebra u Olkušu.

Drugu stvar mu je naredio: da u Pjeskovu stenu donese visoku stenu i prevrne je nadole najtanjim krajem te da tako večito ostane. Poslušni sluga postavi stenu kako je gospodar naredio. Ona stoji i danas i zove se Sokolova stena. Sve što bi zatražio, imao je čim bi zaželeo; jahao je na šarenom konju, leteo je u vazduhu bez krila, na daleki put je pojahivao petla i jurio brže nego na konju; plovio je po Visli sa svojom draganom uz vodu, bez vesla i jedara, a kad bi uzeo staklo u ruku, palio bi sela daleka po sto milja.

Svidela mu se jedna gospođica, kojom je hteo da se oženi; ali je ova čuvala u bočici crva i obećavala da će svoju ruku dati onom ko pogodi kakav je to crv. Tvardovski, koji je bio lukav, preobuče se u

prosjačke rite i dođe lepoj devojci. Ova ga odmah zapita, pokazujući mu izdaleka bočicu:

— Kakva je ovo zver, crv ili puž?

Ko pogodi biće mi muž.

A Tvardovski će na to:

— To je pčelica, milostiva gospođice!

I zaista je pogodio, i odmah se oženi.

Panji Tvardovska podigne na krakovskom trgu kućicu od gline, u kojoj je prodavala lonce i činije. Tvardovski, obučen kao bogati pan, prolazeći sa mnogobrojnim dvoranima, naređivao je slugama da ih razbijaju. A kad bi žena od besa proklinjala sve što živi, on bi se iskreno i veselo smejao sedeći u lepoj kočiji.

Zlata je imao uvek kao peska, jer što god je hteo, đavo mu je donosio. Ali njegove obesti dugo traju. Jednom beše otišao u tamnu šumu bez svojih čarobnjačkih naprava. Počeo je nešto da raz

mišlja, kad iznenada dojuri đavo i zatraži od njega da odmah, ne otežući, krene u Rim. Razljućen čarobnjak, snagom svoje zakletve, natera đavola u bekstvo; ovaj, škripeći zubima od besa, iščupa jelu sa korenjem i tako snažno tresnu Tvardovskog po obema nogama da mu jednu svu zdrobi. Od tog vremena ovaj ostade hrom i od tada su ga svi zvali ćopavi.

Najzad zlom duhu dosadi da .tako dugo čeka na čarobnjakovu dušu, uze na sebe lik dvoranina i kao veštog lekara pozva ga, tobože, k svom gospodaru, kome je potrebna pomoć. Tvardovski požuri za glasnikom u obližnje selo ne znajući da se krčma u njemu zove Rim. Čim su prekoračili prag tog stana, mnoštvo gavranova, sova i buljina prekri ceo krov i kreštavim glasovima ispuni vazduh. Tvardovski odmah shvati šta ga tu može zadesiti i, drhteći, dograbi iz kolevke malo, tek kršteno dete, poče da ga mazi, a uto upade u sobu glavom sam đavo. Iako je bio lepo obučen — imao je trorogi šešir, nemački frak sa dugim prslukom preko trbuha, kratke i pripijene čakšire, a cipele sa kopčama i mašnama — svi ga odmah prepoznaše, jer su mu rogovi izvirivali ispod šešira, kandže iz cipela, a rep odostrag. Već je hteo da dograbi Tvardovskog, kad ugleda

veliku prepreku, malo dete na rukama, na koje nije imao prava. Ali đavo odmah pronađe način, priđe čarobnjaku i reče mu:

— Ti si dobar šljahtić, ,dakle verbum nobile debet esse stabile(1)

Videvši da ne može pogaziti plemićku reč, Tvardovski položi dete u kolevku i zajedno sa svojim drugom izlete pravo kroz dimnjak.

Jato sova, vrana, gavranova i buljina veselo zavri. Leteli su sve više. Tvardovski, međutim, nije gubio duh; on pogleda dole — vide zemlju, a bio je tako visoko odleteo da su mu sela izgledala mala kao komarci, veliki gradovi kao muve, a sam Krakov kao dva pauka zajedno. Iskrena tuga mu steže srce jer je tamo ostavljao sve drago što je bio zavoleo; pa, poletevši još više, gde ni sup ni orao sa Karpata krilima vetar nisu pokrenuli, gde jedva oko dopire, iz umornih grudi iscedi ostatak glasa i zapeva pobožnu pesmu. Bila je to jedna pesmica, koju je nekada davno, u svojoj mladosti, dok još nije znao nikakvih čarolija i dok je imao nevinu dušu, sastavio u Bogorodičinu slavu i koju je svaki dan pevao. Njegov glas se gubi u vazduhu iako peva od sveg srca, iskreno; ali pastiri brđani, koji su čuvali stoku ispod njega na planini, začuđeni podigoše glave da vide odakle im pobožna pesma donosi reči iz oblaka. Jer njegov glas nije se dizao gore, već se spuštao da podrži ljudske duše. Kad je završio celu pesmu, s čuđenjem primeti da više ne leti uvis nego da lebdi u mestu. Pogleda unaokolo — ali više ne ugleda svog saputnika; samo začu njegov snažan glas iznad sebe kako zagrme u modrom oblaku:

— Ostaćeš do sudnjeg dana da lebdiš tako kao sada!

I kako se tada našao tako se i sada njiše, a iako su mu reči zamrle, iako mu glasa niko ne čuje, starci, što pamte davna vremena, kad bi mesec zasijao u punom sjaju, još godinama su pokazivali crnu mrlju kao telo Tvardovskog ostavljeno do sudnjeg dana.

O MUDROJ KASJI

Sastala se dva seljaka, kum s kumom. Kad su se sastali, jedan reče drugom:

— Šta ima novo tamo kod vas?

A ovaj veli:

— Vuče se stara beda, imam odraslu kćer. Hteo bih da se već jednom uda, ali niko da naiđe.

A drugi će mu na to:

— Zašto se brinete, zet se uvek nađe.

Pa poče da mu priča kako mu je deda kazivao šta se u njegovom selu dogodilo.

Bio u selu vrlo mudar i bogat gospodin, ali već beše u ozbiljnim godinama, imao je, možda, više od četrdeset. Išao je po selima i gradovima, ali nigde nije mogao da nađe takvu kojom bi se oženio, a nije hteo ženu bogatu, nego pametnu. U dvoru je imao jednog pastira Šimona, koji je, opet, imao kćer Kasju. Jednog dana ona reče svom ocu:

— Gospodin ne može da nađe sebi ženu, i znate šta, tatice, recite mu da ću se ja udati za njega.

A otac joj veli:

— Jesi li ti poludela! Uzalud bi se samo trudila, gospodin se ne bi s tobom oženio. On ide po selima i gradovima, nigde ne može da nađe ženu, pa će tebe uzeti?

A ona će mu na to:

— Vi se, tatice, ne brinite ni za šta, već mu samo to saopštite.

Tako jedan, drugi, treći dan, a ona stalno traži od oca da to kaže gospodinu, inače će sama otići i reći mu. Tek kad je jednog dana gospodin rano razgledao krave, Šimon dođe i reče mu:

— Vi, gospodine, ne možete nigde da nađete ženu, a kad biste hteli, moja bi se kći udala za vas.

Kad to začu, gospodin se jako zastide i, glasno grdeći, ode u sobu. Posle kratkog vremena izlazi, iznosi Šimonu nekoliko skuvanih jaja i veli mu:

— Na, odnesi to kćeri i reci joj neka nasadi kokošku da izleže piliće.

Šimon se uhvati za glavu, uze jaja, ode kćeri i reče joj:

— Vidiš kakve su gospodske šale, da se izlegu pilići iz kuvanih jaja! Naredio ti je da ta jaja staviš pod kvočku, da izleže piliće za svadbu.

A Kasja će mu na to:

— Ne brinite se, tatice, samo pamtite dobro šta će vam gospodin reći.

Zatim uze i istruže lonac od kaše, dade ocu i reče mu:

— Uzmite to, tatice, odnesite gospodinu da ovo zaseje da bi iz toga izraslo žito za te piliće, a kad stigne žito, stići će i pilići.

Šimon uze, odnese, gospodin primi i ništa ne reče.

Sutradan opet dođe gospodin da pogleda krave, srete Šimona, iščupa mu desetak dlaka kose iz glave i veli:

— Na, odnesi to svojoj kćeri, neka od toga išče košulju za svadbu.

Šimon odnese kćeri i reče joj:

— Evo ti, naredio ti je gospodin da od te kose napraviš platu za svadbenu košulju.

A ona će:

— Ne brinite se, tatice, samo dobro zapamtite što gospodin kaže, pa će sve biti dobro.

Onda odlomi nekoliko štapića od metle i reče:

— Uzmite i odnesite to gospodinu, neka naredi da se od toga napravi razboj pa će i platno biti.

Šimon ode i odnese, gospodin uze štapiće i ništa ne reče.

Trećeg dana gospodin opet razgleda krave, pa reče Šimonu:

— Šimone, postaviću tvojoj kćeri zagonetku, neka mi odgovori na ovo: šta je najbrže, šta je najdeblje i šta je najmilije?

Šimon ide, češe se po glavi i misli:

„Eto ti gospodskih nestašluka."

Pa će reći kćeri:

— Gospodin ti je postavio zagonetku, treba da mu odgovoriš šta je najbrže, šta je najdeblje i šta najmilije. Mi ovde imamo jedno tele staro već nekoliko meseci, istina, brzo trči, ali možda to nije to. Imamo i prasca, koji već godinu dana pase, dosta je debeo, ali ko zna da li će od njega biti koristi. A najmilija si mi ti, Kasja.

A Kasja mu na to reče:

— Ne brinite se, tatice, nego idite i ovako recite gospodinu: najbrže je oko, najdeblja je zemlja a najmilije spavanje.

Gospodinu se svide odgovor, ali opet ništa ne reče, nego ode u sobu. Četvrtog dana opet razgleda stoku i kaže Šimonu:

— Ako tvoja kći uradi ono što kažem, oženiću se njom! Reci joj ovako: neka sutra ujutro a ne ujutro, danju a ne noću, idući i ne idući, obučena i neobučena, poklon i nepoklon.

Šimon ode kćeri, reče joj sve kako je gospodin rekao, ali strašno neraspoložen što ne može da shvati šta to treba da bude učinjeno. Ali mu Kasja reče:

— Ne brinite se, tatice, ja ću već znati kako da to učinim.

Onda uze i uhvati jarca, obuče se u mrežu kojom se riba hvata, ponese kunića, jer je gospodin bio odrešio sve pse koji su postojali u dvorcu, sem toga, u kotaricu stavi goluba, i tik u praskozorje pojaha jarca i krenu u dvor. Ide tako nogama a sedi na jarcu i približava se dvoru, ni u zoru ni po mrkloj noći, obučena i neobučena. Kad je ugledaše psi, iskočiše gde je ko bio, ali ona pusti kunića i oni svi poleteše za njim, a ona ujaha u dvorište na jarcu. Gospodin vide da stvarno ide i jaše, ni po danu ni po noći, obučena i neobučena i istrča pred nju a ona uze goluba iz kotarice i pruži mu ga. On ispruži ruku, već da ga uhvati, a ona ga pusti i reče:

— Evo vam, gospodine, poklona i nepoklona.

Tada je gospodin odvede u sobu, odenu u bogate haljine, odredi dan svadbe i pozva goste. Ali kad je već trebalo da krenu na svadbu, morala mu se zareći da se neće mešati ni u kakve stvari, jer će se inače odmah razvesti.

Napraviše svadbu, koja potraja dan, dva i nedelju. Tada su bili takvi zakoni da je svaki gospodar sudio procese u svom dvoru. I baš se bilo desilo da jedan seljak svrati u krčmu da prenoći, a imao je ždrebnu kobilu i kobila mu se oždrebi noću. Ujutru ode krčmar da pusti kobilu i vidi ždrebe, pa reče:

— Gle, kolica mi se oždrebila.

A seljak veli da je to njegovo ždrebe, da mu se kobila oždrebila, a krčmar mu ne daje ždrebe. Počeše se svađati i odoše gospodaru na sud. Krčmar veli:

— Kad sam ujutro ušao u staju da ga pustim iek ide otkuda je došao, našao sam ždrebe na kolicima. Kolica su moja, pa je onda i ždrebe moje.

Gospodin će na to:

— Istina je, čija su bila kolica njegovo mora biti i ždrebe.

I dosudi krčmaru ždrebe. A Kasja je baš bila na tom sudu i bi joj veoma krivo što se onom seljaku čini takva nepravda. Onda ga ona pozva k sebi da niko ne vidi, i ovako mu reče:

— Sutra oko podne vozićemo se pored onog najvišeg brda, uzmite mrežu, raširite je na tom brdu, a kad budemo prolazili tako činite tom mrežom kao da su neke ribe na tom pesku.

Seljak učini kako mu je Kasja rekla. Sutradan gospoda prolaze, a gospodar pita tog seljaka:

— Šta radite tamo sa tim mrežama?

On odgovori:

— Lovim ribu.

Gospodin će na to:

— Jeste li poludeli, zar na takvom brdu, i još bez vode, može biti riba?

A seljak mu odvrati:

— A jeste li vi poludeli da se kolica mogu oždrebiti?

Gospodar tada shvati da je spor loše presudio i odmah naredi da se ždrebe preda seljaku, ali se dosetio da je to Kasja posavetovala seljaku šta da učini. On se strašno naljuti i odmah naredi da se pozovu svi gosti koji su biti na svadbi, da se svi skups i da se pred njima razvede. Kad su se već svi skupili, gospodar im saopšti da on više nije muž ove Kasje, a ni ona njegova žena, što oni potvrdiše da je sušta istina prema onome što je bila obećala pred venčanje. Na kraju joj on reče:

— Možeš se vratiti svom ocu, ali ti ne branim da sa sobom uzmeš ono što ti je najmilije, najdraže i najskupocenije.

I počeše jesti i piti povodom tog razvoda a ona nagovori svu gospodu da mu svaki napije zdravicu koliko god puta može, da bi ga opili. Čuvši to od nje, gospoda mu radosno pridoše da sa svakim ispije po pehar ili čašicu. I gospodin se uskoro tako napi da nije znao ni da postoji. A Kasja naredi da se za to vreme upregnu konji, pa uzeše gospodina i odnesoše ga u kola. Kasja sede pokraj njega i zajedno s njim ode svome ocu. Tu ga iznesoše iz kola u sobu i položiše na krevet, na golu slamu, a on ništa ne zna šta se radi, već samo spava. Tek kad se istreznio, dođe k sebi, gleda, a ne vidi nikog sem svoje Kasje. Kaže on:

— Šta to znači? Gde se ja nalazim?

A ona ga obgrli oko vrata i reče mu:

— Kod mog tatice. Rekao si mi da odem i uzmem sa sobom ono što sam imala najmilije, najdraže, najskupocenije, pa sam uzela tebe, jer nemam ništa milije ni draže, niti skupocenije od tebe.

Gospodin tek tada shvati kako je ta njegova Kasja mudra, vide da ona sa svima ume da izađe na kraj, brzo posla u svoj dom po konje a onda sedoše i krenuše u dvor. Stižu, a gosti još tamo. Onda gospodin pred svima objavi da on Kasju uzima zauvek, predade joj u ruke ključeve i dozvoli joj da svime upravlja kako joj se bude svidelo. Tada se Kasja napravi velikom gospođom. Šimon prestade da čuva marvu, i na tom se završi.

O PITINOJ ŽENI

Bio jedan seljak koji se zvao Pita, pa imao ženu strašnu pijanicu, s kojom ni na koji način nije mogao da izađe na kraj. E, jednom se ta žena tako strašno napila, tako strašno da on nije znao šta da radi. Tek dosta da ju je ošišao do gole kože, odveo pod šumu i tamo je ostavio. A ona je divno spavala. Noću, kad se probudila, kad se malo istreznila, pipa se po glavi: nema kose! I pita se:

„Jesam li ja Pitina žena, ili nisam? Jesam li Pitina? E, nisam! Ja nisam Pitina žena!”

I brzo otrči svojoj kući, stane pod prozor, kuca na njega i viče:

— Pito, je li ti tu žena?

A Pita se odaziva:

— Jeste, jeste; dobra, poslušna, spava, nije pijanica ...

— E, onda ja nisam Pitina žena ...

Pokupila se i vratila onamo odakle je došla. Sela je tako, i sedi. Gleda, kad idu razbojnici. Ona im viknu:

— Kolege, kako ste?

A oni vele:

— Pa, dobro.

— Uzmite me sa sobom!

— A oni kažu:

— Dobro, hodite, ali ... moraćemo vam mnogo votke davati ...

— Ne brinite za to, jer ja ću vam dobro krasti.

— Hodite, hodite! Samo živo! Jer nemamo vremena.

Pitina žena skoči i ode s njima. Svuda im je bilo dobro sa njom, jer je umela dobro da krade, ali su joj morali mnogo votke davati. Jednog dana poslaše je da krade u komori. Oni su je čekali napolju, a ona je bila u komori i uzimala sve što joj je dolazilo pod ruku. Kupi, kupi, i napipa seljaka koji je spavao u komori, pa povika razbojnicima:

— Kolege, hoćete li jednu polu slanine? Ima ih ovde debelih i velikih.

— Daj, daj!

Seljak kad oseti da ga nešto pipa, skoči i pobeže iz komore, a Pitinica uze sve što joj srce zažele, pokupi se i ode.

Kad im je već mnogo nakrala, dojadi ona lopovima jer su se bojali da ih može izdati kad se opije. Opet jednog dana krenuše da kradu, u parohijski dom, jer je tamo bilo debelih svinja, a Pitinici dadoše oraha i postaviše je ispod zvonare kraj crkve, koja je bila odmah pored parohijskog doma. Sedi ona, dakle, tako, sedi ispod zvonare i razbija orahe. Jedan orah joj se otkotrlja na zemlju, a ona povika:

— Oraščiću, dođi ovamo! Oraščiću dođi ovamo!

Uto je baš išao crkvenjak da zvoni, samo je bio još mrak, a crkvenjak se zvao Oraščić.

Kad začu glas ispod zvonare, tako se strašno prepade jer pomisli da ga neki pokojnik zove: „Oraščiću, dođi ovamo!" — te brzo otrča kod popa u parohiju i reče mu da neki duh sedi ispod zvonare i doziva ga: „Oraščiću, dođi ovamo!"

Pop beše jako debeo, tako da nije mogao ići, pa naredi da ga odnesu pod taj zvonik; obuče odeždu, crkvenjak uze škropilo i osvećenu vodicu, i poneše popa pod zvonik. Kad Pitinica ugleda da nešto nose, pomisli da to njeni drugovi nose svinju, pa povika:

— Nosite ga? Dajte ga ovamo!

Pop se strašno preplaši, i kako god nije mogao da hoda tako brzo skoči i pobeže.

A lopovi su za to vreme mirno izveli svinje. Ali posle toga više nisu hteli da Pitinica ide sa njima, da ih ne bi izdala za te svinje, pa je oteraše.

Pitinicu poče strašno mučiti beda i ona se najmi u službu kod jednog mesara koji je klao živinu: kokoške, guske, patke ... Služila je, dakle, ona kod tog mesara, ali ovaj nikako nije bio kadar da izađe na kraj s njom. Hteo je da je otera, ali ona nije htela da ode. Šta sad, dakle, da uradi, da bi joj napravio takvu pakost da sama ode? Doseti se i da joj tako mnogo votke da se strašno opije. Ona se zaista strašno opi, a on joj oblepi glavu stolarskim tutkalom i posu je perjem. Pitinica se probudi, opet pipa glavu i pita se:

— Jesam li ja patka? Jesam li kokoška? Ili sam Pitinica? ... Ta ja nisam ni patka ni kokoška, već Pitinica.

Onda se pokupi i pobeže od tog mesara. Pobeže od mesara, dođe svom mužu i poče ga moliti da je primi, obećavajući mu da više neće piti votku. A on joj veli:

— Vidiš, vidiš, ne pij votku! Vidiš kakvo ti je to perje izraslo na glavi, sve od rakije.

Pita je izlupa, onda ugreja vode, opra joj glavu i odvede popu da se pokaje. Posle toga je Pitinica bila dobra žena i svakoj ženi pijanici je savetovala da ne pije votke, jer će joj perje izrasti na glavi.

KAKO JE TORBA NAUČILA KASJU DA RADI

Bio jedan seljak i njegova žena, pa imali kćer jedinicu po imenu Kasja. Ali kako Kasja nije bila vična nikakvom poslu, ni da opere, ni da ušije, ni da skuva, tako ništa nije znala, jer je bila jedinica. A kako su je u tom selu svi dobro znali, niko se nije hteo njom oženiti, svako se bojao. Tako je Kasja stalno sedela kod kuće, dok jednom ne prođe tuda neki mladić kome se Kasja dopade i koji zažele da se njom oženi. A kako ga niko nije poznavao, niko mu nije ni kudio Kasju. Kako je odlučio tako je i učinio. Kasjin otac mu dade kravu, konje i kola, kao i sve ostalo što je bilo potrebno za domaćinstvo, ali ovom sve loše ide, jer Kasja ništa ne radi.

Ode on jednom da ore, vraća se iz polja, niko mu jelo nije spremio. Bio je ljut, ali Kasji ništa nije rekao jer mu je bilo žao. Tako se on patio godinu dana, i dve; sam kuva, sam pere, sam lonce čisti, dok mu sve to ne dosadi. Imao je on gako jednu torbu, kakvu obično nose seljaci kad idu na put, a visila mu je iznad Kasjinog kreveta. Jednom, kad je odlazio u polje, naredio je strogo toj torbi da mu skuva jelo, da spremi sve i opere.

— Inače ću te izmlatiti kad se vratim iz polja.

Ali, torba kako je visila tako i visi, a Kasja se samo smeje i govori:

— De, de, imaćeš sve, ona će ti tu sve pripremiti.

Tako je Kasja razmišljala, i ni da se pomakne, već samo gleda hoće li skoro torba sići s klina i hoće li poraditi. Tako je provela sve do večeri.

Jas stiže iz polja, a torba ništa nije skuvala, jer nije ni sišla sa klina. On onda reče torbi:

— Zapamti dobro: kad ti nešto kažem, ima da me poslušaš!

Pa će Kasji:

— Uzmi de, ovu torbu i pridrži je malo na svojim leđima, a ja ću je dobro istući, pa će me drugi put poslušati.

A Kasja se smeje, šta li će od toga ispasti. Najzad Jas donese podebeo štap, pa poče udarati torbu na Kasjinim leđima. Kasja stade vikati, a Jas udara. Istuče, ali ne Kasju, nego torbu. Sledećeg dana krene Jas u polje i reče torbi:

— Da mi skuvaš, da mi opereš i sve po kući pospremiš, inače, kad dođem, dobro ću te izvoštiti!

I ode. Ali Kasja, iz straha da ne drži torbu, prihvati se posla i kuvaj, i peri, i spremaj, samo da sve bude gotovo kad Jas dođe. Dolazi Jas u podne, a kod kuće sve urađeno, spremljeno. Tada on reče torbi:

— E tako da mi radiš, pa više nikad nećeš dobiti batina.

I torba je tako popravila Kasju da je od tog vremena sve uvek bilo u redu, jer se ova bojala da će morati držati torbu.

Posle toga su živeli u slozi.

O VOJNIKU KOJI JE POSTAO KRALj

Imao neki otac jednog sina. Otac je bio vrlo bogat, a sin je rastao i rastao dok nije porastao velik. Dadoše ga u vojnike, i on ode u vojsku. Napisa on odande ocu da mu pošalje novaca i otac mu ih posla. Posle mu je tri puta tako slao novac, a sin mu je stalno pisao da napreduje iako je uvek ostajao na istom. Onda otac krenu k njemu i uze sa sobom sto talira. Stigavši s tim novcem, odsede u krčmi. Kad je posle vojska izašla na egzercir, on prepozna sina, ali nikako nije mogao da shvati i neobično mu je što je ovaj samo dobošar a stalno mu je pisao da dobija nove činove. Po podne su opet izašli na egzercir, ovaj opet gleda sina, a kad je vojska otišla, nekoliko vojnika zaostade. Otac ih zapita kako se zove dobošar i oni mu rekoše. Naravno, on ih zapita postoji li u nekoj četi i general koji bi se tako zvao, ali mu oni odgovoriše da ne postoji. Onda se otac oprosti od vojnika, vrati se u krčmu, sede na kola i krenu natrag s kočijašem.

A njegov sin odjuri generalu da pozajmi generalsku uniformu; ovaj mu je pozajmi, a rn njemu obeća da će mu za to dati mnogo novaca. Ode on u onu krčmu:

— Je li tu moj otac?

— Nema ga, već je otišao.

Onda on ode prečicom i izađe ocu na put pa mu reče:

— Daj mi novac, jer ako mi ga ne daš, ja ću te ubiti!

Otac, hoćeš nećeš, izvadi novac i da mu ga, ali reče:

— Niti si mi više sin, niti mi se kući pokazuj.

Vojnik ode, a otac produži kući. Ide on tako i strašno plače, kad srete jednog kaplara koji ga zapita:

— Zašto plačeš?

Ovaj mu reče:

— Imam tu sina, ime mu je Ignas; pisao mi je da je već general kako bih mu doneo novaca, a on je samo dobošar. Bio sam da vidim i uverim se da li je zaista general i saznao sam da nije. Ja mu nisam dao novac pošto sam mu već pre toga dao tri stotine, a sad sam mu bio doneo četvrtu; no kad sam se vraćao a on iskoči pred mene i htede da me ubije.

Onda ga kaplar upita koliko mu sin može biti daleko i krenu za njim.

— Daj novac da ga odnesem ocu! — On mu ga dade, ali kaplar uze novac, stavi ga u džep i ne ode da ga vrati. Onda sin izvuče mač i odseče kaplaru glavu, uze novac natrag, pojaha njegovog konja i krenu drugom kralju.

Kad je stigao tamo i predstavio se da ima najviši čin, oni ga tako i primiše, ali se i on dobro vladao. Taj kralj je imao kćer, a ta kći iz radoznalosti ode da ga vidi jer su joj pričali o njegovom dobrom vladanju. Ode ona i jako joj se svide te pođe ocu i zamoli ga da joj dozvoli da se uda za njega. On joj dozvoli i oni se venčaše. Živeli su tako godinu dana, a onda kralj reče:

— Kad ja umrem, ti ćeš posle mene preuzeti kraljevstvo.

Prođe još godina dana, a kraljev zet reče svojoj ženi:

— Znaš šta, ti sediš ovde i stalno viđaš svoje roditelje, a ja svojima već odavno nisam bio; hteo bih da ih posetim.

Onda povede pet komandanata, a on je bio šesti, uzeše sa sobom mnogo novaca i krenuše. A ženi reče ovo:

— Ako se za godinu dana i šest nedelja ne vratimo, dođi i ti tamo.

I još joj reče da povede sa sobom pet komandanata, vojsku i jednog najstarijeg(2). Posle toga se oprosti s njom i krenu.

Putovao je tako veoma dugo i stigao do jedne šume. Zanoćio je u tamošnjoj krčmi kod Jevrejina. Posle njega stigoše razbojnici i rekoše Jevrejinu:

— Dobro veče!

Jevrejin veli:

— Dobro veče!

— Ima li što novo?

Odgovori im da ima: pet ministara i onaj šesti. Onda razbojnici narediše da im se skuva večera, ali kraljev zet nije spavao i sve je čuo šta su razgovarali. Kad je čuo šta govore, onako neodeven izađe kroz mali prozor, ali jedva, tako da je svu glavu i ramena isekao. I sve je ostavio: i odelo, i novac, i ministre; a oni razbojnici posle toga uđu i svu petoricu zakolju, a za onog šestog nisu znali kuda se izgubio.

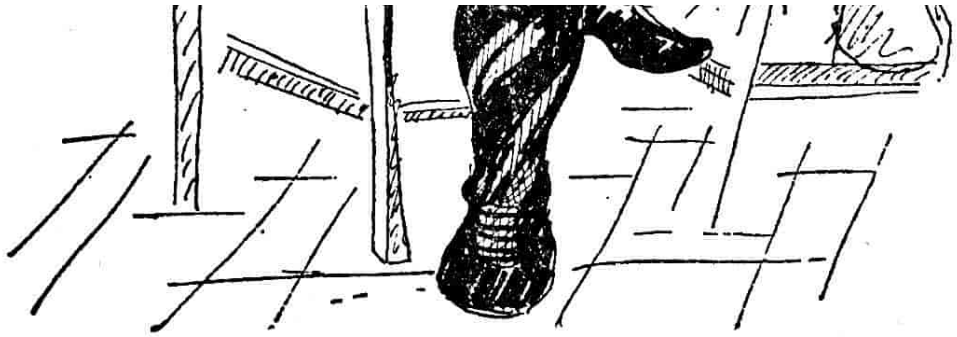

A ovaj ode kući, ali je imao tetku, pa je zamoli da ode ocu. Ona ode i reče mu:

— Hej, znate šta, noćas sam sanjala da je došao vaš Ignas.

A on će na to:

— Ne želim više da ga vidim; neka mi se ne pojavljuje pred očima, hteo je da me ubije.

Ali mu tetka veli:

— A ako bi došao, valjda biste ga primili u kuću?

— Ne želim ni da ga vidim!

— Ali makar ga i istukli, ipak biste ga primili u kuću.

Pa ode kući i ispriča Ignasu. Onda ode još jednom, sledećeg dana:

— Znate šta, došao je Ignas, ali bez ičega i bez odeće, sav izranjavljen.

— Ne želim da ga vidim jer je hteo da me ubije.

A ova ništa, nego ga moli da ga primi, jer je on, veli, njegov sin. Najzad otac reče:

— Dobro, nek dođe! Neka, čuvaće ovde koze.

— Ona ode kući i dovede ga ocu, a on mu pade pred noge i poče mu ljubiti stopala; otac tada uze debelu batinu i tri puta ga dobro odalami, a zatim mu naredi da čuva koze i dade mu tamno, najgore odelo. Isterao je na pašu sve svoje koze koje je imao i još mu je

doterao i druge, iz grada, pa je tako sve čuvao. Sin odnekud nabavi kožu za doboš, načini doboš i poče postrojavati te koze: veliku sa velikom, a malu sa malom, s rogovima posebno, bez rogova posebno. Učio ih je egzerciru i udarao im na tom dobošu. Kad god bi doterao koze kući, otac bi uvek vikao:

— Zašto tako moriš te koze? — a sin mu veli da ih on dobro čuva, samo je trava loša, u polju je sve suvo. A on ih je, u stvari, samo sat napasao, a ostalo vreme egzercirao, te su zato koze bile tako mršave. Već je bila prošla jedna godina, a on je sve više muštrao koze i zatim ih učio da se klanjaju.

Tako je prošla godina i šest nedelja, i on je očekivao da dođu po njega. A njegova žena povede pet ministara, onog najstarijeg i vojsku, i krenu. Dođe u istu krčmu gde su i oni ranije bili i tu zanoći. Ali vojska se nije pokazala odmah, nego samo ministri i ona. A Jevrejin razbojnik imao je jednu kuvaricu. (Tih razbojnika je bilo jedanaest i Jevrejin je bio dvanaesti.) Lakej koji je nosio kraljici ručak porazgovara sa tom kuvaricom, i lepo se tako raspričaše, a ona je postajala sve zabrinutija. Dođe veče, skoro deset sati, a on je pita:

— Zašto si zabrinuta? — Ona briznu u plač. On je stade još upornije ispitivati:

— Da li plačeš zato što ću ja da odem? Pa ja nisam ništa učinio niti ti dao povoda da plačeš zbog mene.

A ona mu veli:

— Ja bih vam rekla, ali da odemo negde u stranu.

I oni odoše u stranu, a ona mu reče:

— Znate šta, ima već godina dana i šest nedelja kako je ovde bilo pet ministara i jedan najstariji. Kad su ovde zanoćili dođoše jedanaest razbojnika, i dvanaesti Jevrejin, pa petoricu pobiše a jedan se nekud izgubi.

I reče mu da oni dolaze tako oko jedanaest sati. On brzo ode kraljici i ispriča joj sve to. Javiše vojsci da bude spremna i da nastupi naglo, jer će inače svi poginuti. I tako postaviše straže oko krčme. U jedanaest sati dođoše razbojnici, uđoše u krčmu i pozdraviše Jevrejina:

— Dobro veče!

Jevrejin odgovori:

— Dobro veče!

— Ima li što novo?

— Ima nešto još bolje nego što je bilo ono pre godinu dana i šest nedelja!

Još nije ni dovršio, a ovi grunuše, upadoše kroz prozore i pobiše ih sve. Ostaviše jedino kuvaricu i odoše s njom u podrum. Jedan podrum bio je pun novca, drugi odeće, treći leševa. Ovi prepoznaše odela onih ministara i njihovog najstarijeg, ali leševe nisu mogli prepoznati, jer su se već bili promenili. Onda kraljica reče:

— Ne znam da li da idem dalje ili ne? Ali, hajdemo! Možda ćemo se bar s roditeljima videti.

Idu oni tako, a naj kozar se udesio sa kozama: onima što su imale rogove napravio je vence, a onima što nisu imale — bukete; i kako se vojska približavala tako i on krene s tim kozama dobujući i marširajući — veće koze napred a manje pozadi. Ide kroz taj grad i dobuje, koze marširaju, a ljudi poizlazili i gledaju otkud sad ovde vojska, šta dobuju. I odmah ga poznadoše.

— Pa to je naš kozar što nam je koze tako morio, a on ih je učio egzerciru!

A kad se već približio onoj vojsci, oni ga prepoznaše. Prilazi bliže, a koze počeše da se klanjaju. Generali umalo s konja ne popadaše od smeha. Kad su se pozdravili, on se vrati svojim kozama i nastavi sa svojim komandama: išao je napred, a koze za njim kao vojska. Dođoše u krčmu, vojska ostade napolju a uđoše samo kraljica, dva ministra, lakej i kozar. Ona ode da zapita za noćište, a kozar da namiri koze. Kraljica upita za prenoćište, a krčmar veli da ga je stid da takvu gospođu primi na prenoćište jer mu kuća nije čista. No ona i pored toga naredi da se skuva nešto za jelo, a kozar za to vreme već beše zatvorio koze. Tada kraljica pozva kozara da dođe k njoj u službu, ali otac njegov poče da viče da je bio neposlušan, da je hteo da ga ubije, da sada mora platiti za koze, jer kome da ih da tako upropašćene! Onda ga ona zamoli da joj bar donese da jede, ali otac reče da sumnja da bi takva neposlušna šeprtlja mogla nešto nositi. Ali ona reče:

— Mi rado gledamo takvog.

On napuni tanjire jednim jelom i ponese. Drugi put ponese mnogo mesa, ali blizu stola ugleda stabljičicu, zagleda se u nju, prevrnu se i sve razbi. Gospođa se smeje a otac viče na njega.

Ujutru kozar obuče svoje odelo što mu ga je gospođa donela i zapita oca:

— E, sad, tatice, prepoznajte koji je od nas ministara vaš sin?

A on veli:

— Šta bi takav klipan tu radio?

— Ali samo ga vi prepoznajte!

Naravno, nije mogao da ga prepozna, ali ovaj posle sam izađe pred oca, zamoli ga za oproštaj i reče mu:

— Sad mi oprostite što sam vam nekad zlo učinio, i ako hoćete, hajdete sa nama, jer vas silom ne želimo voditi.

Onda ga i ta gospođa upita:

— Dobro, tatice, koliko tražite za te koze i učinjenu krivdu?

Ali kako ovaj ništa nije govorio, ona izruči na sto hiljadu dukata.

— Koze, kako hoćete, vratite ili platite.

Onda mu sin ispriča kako se oženio, oprostiše se i krenuše. Stigoše do one krčme u kojoj su bili oni razbojnici, pokupiše šta su hteli, a krčmu zapališe — i odoše dalje. Kad su stigli kući, napraviše gozbu, pozvaše svu gospodu i ovaj svima ispriča kako je putovao.

Onda mu kralj dade sve i oni kraljuju i danas.

BEDA U MLADOSTI ILI U STAROSTI

Bio nekakav gospodin pa imao kuću na jednoj livadi, a na toj livadi jednog siromaška seljaka sa ženom. Jedne noći oni sanjahu šta bi više voleli: da im u mladosti bude dobro a u starosti zlo, ili u mladosti loše a u starosti dobro. I u razgovoru se složiše da je bolje da im je u mladosti loše a u starosti dobro. I loše ih zadesi već sledeće noći, sve im izgore. Gospodar se ljutio na njih da su to namerno zapalili, ali oni govorahu da nisu. Tada im gospodar reče da moraju za svoj novac podići kuću. Oni izmoliše u ljudi drvo i sagradiše je, i opet im izgore, a oni opet izmoliše i podigoše. Prođe nekoliko noći i opet ime izgore. Oni i sad počeše moliti u ljudi drvo, ali im ovi više ne htedoše dati, misleći da oni to namerno pale. A kad su je ipak sagradili, doletala je zla ptica koja im je jela svu slamu sa krova. Pojela im je jednom, oni pokoiše; kad su pokrili, ona opet dolete i pojede. Oni htedoše nekako da je uhvate, ali im ne uspe. A kad su kuću treći put pokrili, napraviše na svakom snopu zamku i najzad ptica upade u jednu.

Kad su je uhvatili, staviše je u kavez. Ptica je tako divno pevala da nije bilo lepše muzike od njene pesme. Onaj gospodin je hteo da kupi od njih pticu. Nudio im je za nju sto talira, ali oni nisu verovali da daje dovoljno novaca, nego da ona još više vredi, da je treba odneti kralju i da će je tamo bolje prodati. Onda je seljak uze i odnese. Idući tako, stigne do jednog žbuna i sede da se odmori. A oko tog hrasta letela je nekakva ptica pa upita seljaka kuda ide. On joj reče da nosi kralju pticu da mu je proda. Onda ga ova ptica upita da li zna koliko će tražiti za nju. Ovaj odgovori da ne zna. Tada ptica reče čoveku:

— Nemoj da uzmeš nikakav novac, nego tamo gde je bila stara kuhinja nalazi se jedna cepanica i nemoj tražiti ništa drugo sem te cepanice.

I seljak ode. Kad je došao kod kralja, pokaza mu pticu. Svi su se veoma divili ptici i njenom pevanju i pitali ga šta traži za nju. A seljak je govorio da ne želi nikakav novac, već da u staroj kuhinji postoji takva i takva cepanica i da mu dadu nju. A ovi mu govorahu:

— Ti si vrlo čudan seljak kad nećeš ništa drugo sem tog komada drveta.

I dadoše mu ga. On uze cepanicu na rame i ponese je, ne znajući šta s njom da čini. Kad stiže do mesta na kome mu je ona ptica dala savet, ta ptica se opet pojavi i zapita ga da li zna šta treba da čini sa tom cepanicom. On odgovori da ne zna. Onda mu ptica reče da tu cepanicu, kad bude hteo da jede, samo zavrti i na njoj će se naći sve što bude želeo. On je zavrte i, zaista, na cepanici se naće ono što je želeo da jede.

Ode seljak dalje i srete jednog vojnika koji je išao na dopust. Ovaj mu reče:

— Kad bi mi dao, seljače, tu cepanicu, ja bih ti dao svoj štap. Kad ovaj štap pobodeš u zemlju, pojaviće se tri sluge koje će te zapitati šta ti je potrebno, i sve što budeš hteo, oni će ti doneti.

I seljak mu dade.

Vojnik uze cepanicu a seljak štap. Kad je otišao malo dalje, on zabode štap u zemlju i smesta iskočiše tri sluge s pitanjem šta gospodaru treba. Seljak im naredi:

Vratite se i uhvatite onu vojničinu, otmite mu cepanicu, pa je donesite ovamo.

Ovi odmah odoše i učiniše onako kako im je naredio. Ode seljak dalje i susrete drugog. Ovaj mu reče:

— Kad bi mi dao tu cepanicu, dao bih ti kesu u kojoj se nalazi grah. Kad je otvoriš, grah se razdvoji i koliko god budeš hteo da imaš vojske kraj sebe, toliko će ti iz nje izaći.

Seljak mu je dade i uze kesu, a onaj drugi cepanicu. Kad je otišao malo dalje, zabode štap u zemlju i odmah iskočiše tri sluge pitajući gospodara šta mu je potrebno. On im reče:

— Idite, uhvatite onog vojnika i oduzmite mu onu cepanicu pa je donesite ovamo.

I ovi je odmah donesoše. Tako je imao već tri stvari umesto ptice. Dođe on kući, uđe u sobu, baci cepanicu i reče ženi:

— Evo ti, ženo, za pticu.

A ona ga poče grditi.

— Idi do sto đavola, imam dosta takvih cepanica u dvorištu, nije mi trebalo iz dalekog sveta donositi još drva. Nosi to tamo odakle si i uzeo.

Ali kad ovaj pokaza ženi šta cepanica nosi, ona se razveseli. A gospodin se naljutio što seljak nije hteo da mu proda pticu te reši da ih istera odande pa naredi seljaku da dođe do njega. Seljak mu odgovori da je i gospodinu isto toliko dug put do njega koliko i njemu do gospodina. Gospodin se razljuti što mu je ovaj tako drsko odgovorio, pa pojaha konja i krenu da istuče seljaka i izbaci ga iz kuće. Kad je stigao, poče da udara seljaka. Seljak zabode štap u zemlju i smesta iskočiše tri sluge pitajući:

— Šta ti treba, gospodaru?

Ovaj im reče:

— Idite, uhvatite onog gospodina i istucite, a onda prebacite i gospodina i njegovog konja kući.

Gospodin već nije znao šta da radi s njim, jer kad god je hteo da ga tuče, uvek bi seljak njega izlupao. Onda napisa kralju pismo moleći ga da mu pošalje vojsku, i ovaj mu posla jednu regimentu. Tada gospodin krenu s vojskom na seljaka. Kako je ovaj imao regimentu, seljak otvori onu kesu i iz graha mu odmah izađe deset regimenti. I potuče gospodina, koji nikako nije mogao da se odbrani. Posle toga, potukavši gospodina, postade veoma slavan, jer mu pripade sve njegovo dobro.

I čiča Miča i gotova priča.

O DVANAEST RAZBOJNIKA

Bili muž i žena, pa imali jednu kćer. Prosila su je bogata gospoda, ali ona nije htela da pođe ni za jednoga već je govorila da će se udati samo za onog ko bude imao zelene brkove. Daleko od tog dvora nalazila se ogromna šuma u kojoj je bilo dvanaest razbojnika. Ovi behu sagradili sebi u šumi kuću, u kojoj su stanovali. Njihov najstariji vođa sazna za tu devojku i oboji brkove zelenom bojom. Odmah posle toga naredi da se upregnu konji u lake kočije i krenu toj gospodi da im prosi kćer. Stigoše u dvor, kočijaš pucnu bičem, gospoda uvedoše razbojnika u sobu i gospođica se obradova što je dobila takvog prosioca kakćog je želela.

Posle prosidbe ih navestiše, zatim obaviše svadbu, a posle svadbe trebalo je da se spremaju njegovoj kući. On hoće da ona ide sa njim, a ona neće. On je moli, a ona mu veli:

— Ja ću sama docnije doći, samo mi reci kojim putem da dođem do tvog dvora.

On joj reče:

— Kad budeš išla, doći ćeš do jednog brda, iza tog brda stajaće lav, iza tog lava stajaće grif (3) a na kraju medved — od njega do dvora nije daleko.

Kroz nekoliko dana ona počne da se sprema, pakuje sve u zavežljaje i hoće da povede sa sobom sobaricu, jer su se uzajamno vrlo volele. Sobarica joj kaže:

— Ma gde pošli, gospođice, idem i ja s vama.

Krenuše na put, ali sa sobom uzeše sito graška. Kad su se malo udaljile od sela, gospođica poče ostavljati po nekoliko zrnaca graška

na zemlju. Kad su stigle do onog brda, sedoše, prihvatiše se malo i otpočinuše. Kad su se odmorile, krenuše dalje na put. Stignu do lava, a ovaj ih pita:

— Kuda vi, gospođice, idete?

A one će:

— Idemo tamo i tamo.

Lav im na to reče:

— Zlo će biti s vama.

One krenu dalje, idu tako, idu, a pred njima stoji grif. Grif ih upita:

— Kuda to idete, gospođice?

— Idemo tamo i tamo — vele.

— O, sigurno idete po svoju smrt.

Krenuše dalje, idu, stižu do medveda. Medved ih upita:

— Kuda to idete, gospođice?

— Idemo tamo i tamo, ali ne znamo koliko još ima donde.

A on veli:

— O, nije više daleko, ali vi sigurno nećete izaći odande.

One se uputiše dalje, dođoše na trg pred palatom i rekoše:

— Sezame, otvori se — jer im je razbojnik bio rekao da tako kažu. Vrata se otvoriše, one uđoše u sobu, najpre u jednu, a u njoj visi samo ženska odeća, pusto bogatstvo; uđoše u drugu, a u njoj samo muška odeća; uđoše u treću, a u njoj puno leševa. One se ukočiše žaleći što su došle ovamo. Htedoše da pobegnu, ali nisu znale kuda će jer ih je bila zatekla noć. Onda se one zavukoše pod krevet u prvoj sobi, obe pod krevet najstarijeg razbojnika. Sede i plaču pod tim krevetom: šta će sada biti?

Izbi jedanaest sati i stigoše razbojnici. Najstariji viknu:

— Sezame, otvori se!

On se otvori, a oni počeše skidati sa kola vreće zlata i razna bogatstva. Na kraju su doveli jednu devojku. Odmah izguraše panj na sredinu sobe, jedan dohvati sekiru, devojku položiše na panj i posekoše. Hteli su da joj skinu srebrni prsten s prsta, ali nisu mogli. Najstariji naredi:

— Uzmite i odsecite joj prst pa ćete ga odmah skinuti.

Kako je zamahnuo, odmah ga odreza, prst pade pod krevet, pred devojke, a njegova žena stavi prst u džep. Htedoše da zasvetle pod krevet i potraže prst, ali najstariji razbojnik reče:

— Zašto da svetlite i tražite kad ćemo ga i po danu naći!

Onda naredi lakeju da postavi sto i raspali samovar a oni se spremiše za večeru i sedoše da jedu. Pojedoše večeru i odoše na spavanje.

Pospali su čvrsto, a ona njegova žena samo misli kako da se izvuče odatle, kako da najbrže pobegne. Izvuče se ispod kreveta, otvori vrata i izađe u dvorište. Jedan mlađi razbojnik baš u to vreme beše budan, pa povika:

— Ej, ovde neka živa duša hoda po cašoj palati.

Najstariji se probudi i reče mu:

— Hej, lezi, jer kad te odalamim po njušci, prestaćeš da pričaš. Sam ne spavaš, pa još i meni ne daš.

Onaj mlađi se poplaši i zaćuta, ali ne zaspi. Onda ti se ona sobarica izvuče ispod kreveta i izađe za prvom u dvorište. Razbojnik ponovo povika:

— Zlo će biti s nama, jer ovde po našoj sobi živa duša hoda.

Najstariji viknu na njega i on ućuta. A njih dve se sastadoše i krenuše na put, kući.

Stigoše do medveda, a medved im kaže:

— Požurite, gospođice, što brže možete, jer će razbojnici spavati još samo jedan sat, a posle toga će krenuti za vama u poteru.

Stigoše do grifa, a ovaj im reče:

— Ako možete, bežite što brže, jer će spavati još samo pola sata.

Stigoše do lava, a lav im veli:

— Požurite da stignete do brda pa ćete se tamo moći malo odmoriti.

One stigoše do brda, a odatle, po grašku, Do svoje kuće. Kad su stigle kući, gospođica se tako razboli da ni reči nije mogla roditeljima da kaže, ali im sobarica ispriča sve kako je bilo.

Sledećeg dana dođe u dvor njen muž sa zelenim brkovima. Ali oni mu ne otvoriše vrata, jer su znali da je niko i ništa, pa je morao sam da ih otvori. On odmah upita gde je ona. Rekoše mu da je bolesna. On ode k njoj i upita je zašto nije došla.

Ona mu odgovori:

— Bila sam.

— Kad si bila, reci šta si tamo videla.

— Došli ste i doveli jednu devojku.

A on veli:

— Nije istina.

— Posekli ste je na panju.

— Nije istina.

— Niste mogli da joj skinete prsten i odsekli ste joj prst, prst je pao pod tvoj krevet, pravo pred mene; mlađi su hteli da ga potraže, a ti nisi dao.

— Nije istina.

— Kako nije istina, kad je kod mene u džepu? — pa ga izvadi i pokaza.

Razbojnika onda uhvatiše i vezaše, kao i njegovog kočijaša, pa ih obojicu rastrgnuše gvozdenim drljačama. Gospodin naredi da se u dvor pozove kmet, da sakupi seljake i da odu u šumu, u one razbojničke dvore. Ovi odu, napadnu onu desetoricu, i sve, zajedno sa njima, spališe. Tako su završili.

SELjACI HTELI PRODATI KONjE PA PRODALI ŽENE

Stari Nostkovjan iz Bistrog nije išao u crkvu jer je prošle nedelje bio u Istebnoj, pa je ostao kod kuće. Njegova žena se vrzmala po kući, a on je sedeo na klupi, o nečem razmišljao i ćutao. Odjednom, kao da se nečeg setio, reče ženi:

— Marina, de skuvaj mi nešto, jer treba nekud da otputujem.

— E, a kuda bi putovao?

— Kuda? Pa u Bešin, na konjski vašar: sutra je prvi ponedeljak u mesecu, pa bih prodao našu kobilicu i kupio nekog većeg konja.

— Dobro, kako ti hoćeš — reče mu žena — ali, pazi da ne prodaš đavola a kupiš vraga. Odmah ću ti zagrejati komadić svinjske kolenice, pa idi.

Seljak se diže, spremi kola, preže konja, a žena mu skuva komad kolenice, zatim mu ispegla opranu košulju, i on sve to stavi u kola, zaveza malo sena za put, u vreću nasu malo sečke sa plevom, onda uđe u kuću, zahvati lončetom vode iz kotlića, napuni vodom usta pa iz njih prsnu na ruke i malo se umi, pročešlja prstima kosu i obrisa se rukavom od košulje. Zatim skide crnu košulju, obuče onu bolju i sede za sto da nešto pregrize. Žena stavi ispred njega jednu činiju sa čorbom, drugu sa krompirom i treću s kupusom, što je ostao od doručka, i reče mu:

— Jedi, a meso ću ti zaviti, da imaš šta za put.

I spremi mu sve. Upravo je bilo podne, konj je već bio nahranjen i Nostkovjan reče:

— Najteže će biti doći do Kimpe, a posle ću već lagano čak na Nornovsku. Tamo ćemo do sutra prespavati, i ujutru ću lako stići na vašar.

I oprostivši se sa ženom, sede u kola, prekrsti se i điha dole.

Neka vas bog čuva takvog puta kakav je od Bistrog do Kimpe. Ali on nije silazio sa kola: imao je sigurnu kočnicu, a bič je uzeo u ruku i putovao. Kad se već dobro istresao po tim rupčagama, korenju i panjevima, izađe na prav put i reče:

— Sad već mogu da spavam, a vremena imam, kad stignem u Siglu popiću četvrtak votke i onda će glatko prema Nopnovsku.

Zaustavio se kod Bulave, vezao konja za motku i rekao:

— Nalijte mi jedan četvrtak votke.

Krčmar nali, donese mu i Nostkovjan je, sav srećan što je već na ravnom putu, sedeo, pijuckao i o nečem razmišljao, kad stiže stari Kopbas iz Hirćave i vide konja okrenutog prema Jablunkovu; pomisli da svakako neko ide na vašar, a on je takođe tamo išao, i siđe. Upada unutra, pozdravlja se i vidi tamo Kostkovjana; odmah ga upita:

— Hej, kuda ideš?

— Na vašar u Pešin, hoću da kupim nekog većeg konja a ovu kobilicu da prodam.

— Kao da te je sam bog poslao; ja takođe idem. Imam dobro čudovište, samo je malo sitno.

— De, nalijte i meni četvrtak čiste.

I jezici im se razvezaše, porazgovarali su o konjima, o vremenu, o ženama i domaćinstvima, a kad su popili po četvrt litra rakije, poručili su po drugi četvrtak jer su imali vremena. Onda jedan od njih reče:

— E, sad ćemo već da idemo, samo da podelimo još jednu četvrtinu. Naspite nam!

Krčmaru nije bilo potrebno dva puta reći, četvrtak je odmah bio pun. Sel>aci sede i piju, a kad su već stigli do dna, onaj drugi reče:

— E, ti si poručio jednu, da sada poručim i ja. Naspite nam još jednu četvrtinu.

I četvrtak je opet bio pun.

I dok su oni tako pili, Hirćavljanin reče:

— Dobro, a kog đavola mi idemo u grad? Imamo dobre konje i hoćemo da ih se oslobodimo. Posedimo bolje još jedan sat, popijmo još nešto m hajdmo kući.

A Bostkovjan će na to:

— Pravo govoriš, burazeru, ali šta će nam reći žene?

— Žene? — reče Korbas. — Ti imaš dobru kobilu i ja takođe imam dobru kobilu, da trgujemo, a ženama ćemo reći da smo na putu našli dobre konje pa da smo naše prodali i kupili bolje.

— Slažem se — reče drugi — hajdemo da izmenjamo konje, a onda da popijemo aldumaš.

Iziđoše oni napolje, izmenjaše konje i upregoše u kola, pa opet zasedoše za sto da piju, dok se ne smrači i napolju i njima u glavi. Kad je video da im je već dosta, krčmar ih posla kući.

Oni platiše. on ih izvede, pomože svakom da se popne u kola jer, znate, u glavi su takođe imali dosta — koliko je samo tih četvrtaka bilo! Kad ih je posadio u kola, da im uzde u ruke i oni odoše. Ali nisu dugo kočijašili, jer im je glava bila prepuna. Ispustili su uzde, izvrnuli se u koševe i spavali, a konji su išli sami. Konj onog iz Hirćove vozio je Nostkovjana u Hirćavu, a Korstkovjanova kobila vozila je Korbasa gore na Bistru. Seljaci su spavali, jer im je, znate, baš prijalo dok su se tako po tim jarugama truckali i ljuljali. I konji lepo dođoše kućama, svaki svojoj, i zaustaviše se pred tremom, a, znate, kod nas su sve kuće jednake, sa krevetom nasuprot vratima. Kad su kola prestala da se truckaju, seljaci su se probudili. Glave im još ne behu prazne, a nisu ništa ni gledali, svaki je znao da je već kod kuće, silazi sa kola i upada u kuću, pravo u ložnicu, i nijedan se nije prevario, jer kakva je bila Korbasova takva je bila i Nostkovjanova kuća, i svaki se gura ženi u krevet. A žene, opet, u mraku ne prepoznadoše da to nisu njihovi muževi, već samo pomisliše.

„Danas ti neću ništa reći, jer ti je glava puna, nego sutra, kad to malo izvetri."

Još mu je svukla cipele i pantalone i legla da spava, a čovek kraj nje.

A ujutru, kad je počelo svanjivati, žena gleda da li joj muž još spava ili se već budi, jer je jezik već počinjao da je svrbi. Gleda i ne može da prepozna svog čoveka! A on spava. Žena uzme mašice, raspiruje žeravicu, prinosi je i vidi da to nije njen muž.

— Eh, đavoli te ovamo doneli!

Seljak otvara oči, gleda i vidi tuđu ženu, pa reče:

— Kakva se to žena gura u moju ložnicu?

Trenutak se tako uzajamno gledaju i objašnjavaju, onda seljak ustade, pogleda kroz prozor i tek sad dođe k sebi, raspita ženu i poče se spremati za odlazak. A žena za to vreme isprži slaninu i dade sel>aku da doručkuje. On pojede doručak, zahvali se, sede na kola i ode.

Tako je bilo i u Hirćavi i na Bistroj. Kad je Nostkovjan sišao iz Hirćave u Bukovac i stigao do Kimpe, vidi kako potokom iz Bistre ide Korbas sa njegovom kobilom. Lepo se pozdraviše, odoše u krčmu u Kimpi, sedoše za sto, poručiše piće i počeše da ćaskaju, kako se koji ispavao i šta je doručkovao, a najviše su se smejali tome što su hteli prodati kobile, pa su prodali žene, a ne kobile.

BAJKA O GLUPAKU KOJI JE SLUŽIO U GOSPODARA

Bio jedan otac pa imao tri sina, dva pametna i jednog glupog. Kad je umirao, dade svakom sinu po kapu novca, kako pametnima tako i glupome.

No oni kasnije nisu mogli tek tako da žive, jer su samo novac imali a zemlju nisu uzeli. Tada jedan, najstariji, ode kod jednog gazde da služi. A gazda je bio tako džangrizav da kod njega nijedan sluga nije mogao ostati ni pola godine. On se uvek ovako dogovarao:

— Ako odslužiš godinu dana, daću ti kapu novca, a sad mi daj svoju kapu s novcem u zalogu, pa kad budeš odlazio, daću ti i jednu i drugu. A ako se budeš ljutio na mene, odseću ti nos, a ako se ja budem ljutio na tebe, ti odseci meni. Imamo mi ovde jednu kuju, i što ona bude radila, radi i ti; kad ona ode u ambar, idi i ti da mlatiš.

Gazdarica nahrani kuju i ova ode u ambar pre zore, još dok je bio mrak, a sluga za njom. Kuja legne u pregradu i spava, a on do ručka mlati bez doručka. U podne kuja ogladni i ode gazdarici. I sluga tek tada ode na ručak. Tako je proveo nedelju dana bez doručka, samo je večeravao i ručavao. Onda je pobegao, a kapa s novcem mu je propala.

Ode drugi brat u službu kod tog gazde. Isto tako ostavi kapu s novcem u zalog. Gazda mu rekne isto ono što je rekao i starijem, o onoj kuji i o ljutnji. I ovaj momak provede samo nedelju dana, pa pobeže.

A onaj najmlađi, glupavi, reče tada braći:

— Nazivate me glupakom, a ja ću otići u službu kod tog gazde i još ću mu i vaš novac uzeti.

Braća mu počeše braniti da ide u tu službu, i vele mu:

— I ti ćeš izgubiti novac, pa šta ćemo onda raditi?

— A šta se vas tiče moj novac; kad mi ga je otac dao, onda je moj — reče glupi.

I ode tom gazdi. Gazda i gazdarica opet i njemu ispričaše o kuji i ljutnji.

Gazde nahrane kuju i ona u zoru ode u ambar. Sluga za njom. Kuja, hop! pa u pregradu da spava, a on za njom, i oboje spavaju. Po podne zahte sluga da jede pa ustade i poče udarati kuju mlatilicom. Kuja poče da cvili i otrča kući, a glupak za njom, pa stade vikati gazdarici:

— Gazdarice, zatvorite vrata, kuja hoće da jede i trči na ručak.

Tada gazdarica proviri iz kuće i pozove kuju i glupavog na ručak.

Tako glupi provede celu zimu a da nije mlatio, nego je samo spavao. U proleće gazda i gazdarica leže na krevetu pred veče i razgovaraju:

— Šta da uradimo s našim slugom da bar nešto radi?

Gazdarica ovako posavetova gazdu:

— Kad pođeš sutra da oreš, daj mu drugi par konja, možda će ga biti sramota da spava u polju.

Sledećeg dana, kad su ustajali, gazda reče sluzi:

— Treba da idemo na njivu da oremo.

— E to je dobro, već mi je dosadilo da celu zimu sedim u ambaru! — odvrati sluga.

Uzeše oni par konja i odoše da oru. Kad su stigli na njivu, glupi odmah skine sa sebe ogrtač od abe, razastre ga po zemlji a kuja odmah legne na njega, sluga pored nje, i spavaju. Dođe podne, njemu se prohte da jede pa poče šibati kuju bičem, a kuja pojuri kući cvileći. Sluga za ljom, pa će gazdarici:

— Zatvorite vrata, jer se kuji već jede pa juri i cvili.

Gazdarica dade ručak i sluzi i kuji. I celog proleća sluga nije orao, nego je spavao u polju.

Jednog dana glupi reče gazdi:

— Gazda, možda se ljutite što nisam mlatio zimus?

— A što da se ljutim — odgovori gazda — ako nisi omlatio ove zime, omlatićeš druge.

Te noći gazda opet reče svojoj ženi:

— Šta da uradimo s našim slugom? Ili da ga udavimo ili da ga zakoljemo.

— Sutra ćemo otići k našim rođacima — veli gazdarica — a njemu ćemo narediti da ostane kod kuće i da nam skuva jelo, on neće znati i mi ćemo ga otpustiti.

Sutradan gazde se digoše i rekoše sluzi da idu na put i da im on skuva jelo.

— Dobro, gazda — kaže sluga — ali šta da vam kuvam?

— Ovna.

— Kog?

— Onog koji bude gledao u tebe.

Gazda i gazdarica odoše, a sluga se uputi ovcama, zviznu u prste i sve ovce pogledaše u n>ega. Onda on uze i sve pokla a jednu zajedno s vunom preseče napola, strpa je u ogromni kotao i poče da kuva.

Gazde se vratiše i pitaju:

— Jesi li nam skuvao večeru?

— Skuvao sam ovna.

— A kog si zaklao?

— Pa sve, gazda, jer su me svi gledali. Možda se vi, gazda, ljutite što sam sve ovce zaklao?

— Eh, što bi se ljutio — odgovori gazda — zaklao si jedne, kupićemo druge.

Gazda i gazdarica se noću opet posavetovaše da će mu, kad pođu na vašar, narediti da naloži takvu vatru da vide sve do grada. Ujutro ustaju, kažu sluzi pa odoše na vašar. Uveče kola već kreću sa vašara a ništa se ne vidi. Glupi ode i zapali ambar, i kad su gazda i gazdarica stigli, upita ih:

— Gazda, jeste li videli?

— O, video sam, slugo! — odgovori gazda.

Kad su ušli u kuću, glupi upita gazdu:

— Gazda, ne ljutite se što sam vam spalio ambar?

— Eh, zašto bih se ljutio; spalio si jedan, sagradiće se drugi — odgovori gazda.

I opet noću gazde razgovaraju šta da urade sa slugom. I dogovore se da ga sutra povedu kod rođaka na svadbu, kao svata, i da ga udave na mostu, u dubokoj vodi.

Ujutru ustadoše i gazda reče:

— Slugo, hoćeš li da ideš s nama na svadbu kao svat?

— Oj, kako da ne — odgovori sluga — još nikad dosada nisam bio.

Povedoše ga sa sobom, i odoše na svadbu.

Glupi je obukao široko odelo i kad god mu dadu votke, on ne popije, nego je prospe iza sebe. A gazdarica se opila ko majka i leži pod klupom kao mrtva.

Kad su već krenuli natrag, gazda namesti slugu u kola odmah iza sebe (a ovaj se pravio da je mrtav pijan), a ženu položi pozadi. Stigoše do onog mosta, ali sluga uzme gazdaricu i stavi je na svoje mesto a on legne na njeno. Gazda uhvati svoju ženu, misleći da je to sluga, i — pljus! u vodu vičući:

— Slugo, spasavaj se!

— Tu sam, gazda — veli glupi.

Gazda se uhvati za glavu i počne jadikovati:

— O, gospode bože, šta si mi učinio!

— Gazda, ljutite li se što ste udavili ženu? — pita ga sluga.

— Kako da se ne ljutim! Sve si mi uništio, upropastio, i još si mi i ženu udavio!

Onda glupi izvadi britvu, odseče gazdi nos i baci gazdu u vodu.

Kući se vrati sam i postade vlasnik svega, braći vrati novac, uzme ih k sebi i nikad nikom nije činio krivde.

O JEDNOM SELjAKU KOJI JE IMAO ZLU ŽENU

Jedan gazda imađaše tako zlu ženu da nije znao šta da s njom radi; ali jednog dana ode u šumu i nađe dubok bunar, a u bunaru sedi đavo. Tada seljak pomisli:

„Trebalo bi je povesti u šetnju i baciti je u ovaj bunar."

Jedne nedelje ona beše veoma dobra prema njemu pa je on povede u šetnju. Idu tako po toj šumi, on joj pokazuje razne stvari, pa stigoše i do onog bunara. On se sagnuo, gleda vodu, pa će joj reći:

— Gledaj kako je ovde lepa voda.

Ona se nagne i pogleda a on je gurne kolenom i, buh, odleti žena u bunar a on se okrene i ode kući.

Posle neke dve nedelje, seljak htede da vidi šta se desilo s njom, je li isplivala na površinu ili nije. Dolazi on nad taj bunar, a đavo izviruje iz vode i kaže:

— E, brate moj, kako si mogao izdržati s njom? Koliko si vremena proveo s njom? Boj se boga, izvadi me odavde, jer ja više ne mogu izdržati.

A seljak mu veli:

— Ali kako da te izvadim?

— Uzmi i odlomi dugu granu, jedan kraj mi spusti a drugi drži, ja ću se uhvatiti pa ćeš me ti izvući. Ako me izvučeš, načiniću te gospodinom.

I seljak ga izvadi. Tada mu đavo reče:

— Ja ću sada otići kod jednog gospodina, koji ima tri kćeri, pa ću u jednu od njih ući. Oni će dovoditi razne lekare, ali joj niko neće

moći pomoći, a kad ti dođeš, ja ću odmah pobeći iz nje. Taj gospodin će ti za to dati mnogo novaca. A ja ću onda otići kod jednog gospodina koji ima jedinicu i ući ću u nju. Možeš i tamo doći i isterati me odande, pa će ti i oni dati novaca i imaćeš ih dosta. A kad se uvučem i na trećem mestu, ne dolazi uopšte tamo, jer ako bi došao, ti više ne bi živeo.

Seljak se rastane s njim i ode kući. A đavo ode onom gospodinu i uđe u jednu njegovu kćer; oni su dovodili razne lekare, ali nijedan nije mogao da joj pomogne; dođe najzad i ovaj seljak i zlo odmah pobeže. Gospodin dade seljaku novaca i posla ga kući. A đavo ode onom gospodinu što je imao jedinicu kćer i uvuče se i u nju; nikakvi lekari nisu mogli da joj pomognu, ali čim seljak dođe, đavo pobeže. Onda mu gospodin dade novaca, i on takođe postade gospodin.

Međutim, po okolini se raširi glas o tome šta on može i koliko je mudar. I kad onaj đavo uđe na trećem mestu u jednu devojku, ništa ni ne pitaju, nego pravo po tog seljaka. A on se zabrinu jer nije znao šta da uradi kad dođu po njega. Dođoše po njega i hoće da ga odvedu na to treće mesto. On se pravda da je bolestan, pronalazi razne izgovore, ali ovi neće da popuste već navaljuju da svakako ide. Najzad im seljak kaže da će doći, ali tek kad prođe još jedan dan, jer se mora pripremiti. U toku tog dana on ode, izvadi mrtvu ženu iz onog bunara, obuče je i sutradan krenu s njom. Kad su stigli do onog mesta, on ne htede da ode s kočijašem bolesnici, nego mu reče:

— Ja imam nešto posla, moram tu ostati, a ti idi. Čim završim, i ja ću doći.

Onda ode i kupi jedna kolica, stavi svoju ženu u njih da sedi kao živa i krenu. Ide kaldrmom, a kolica kloparaju li, kloparaju pored zida; đavo začu tandrkanje pa izviri iz one devojke; kad ga vide, poviče:

— On je vozi ovamo!

Kad seljak stade i htede da je unese u sobu, đavo ti iskoči kroz prozor u dvorište, pobeže i više se nikad ne vrati. A gospodin dade posle toga seljaku mnogo novaca.

TRAŽIO JE I UPOZNAO BEDU

Jedan pametan trgovac imađaše tri sina, koji su mu pomagali u radnji. Ljudi su dolazili u radnju i često se žalili na bedu. Najmlađi trgovčev sin, ne znajući šta to znači, čudio se i pitao najstarijeg:

— Reci mi, šta je to ta beda na koju se ljudi tako žale?

Na to mu srednji odgovori da beda mora biti neka baba i da je zato zovu bedom što sigurno ljudima „pravi pakosti" pa se stoga žale na nju.

Sva trojica se „uzjoguniše" pred ocem da moraju ići da traže tu bedu, da vide kako izgleda. Otac ne mogade da se odbrani pa im dozvoli i dade im novac za put. Najmlađi uze sa sobom od kuće petla i kokošku, srednji psa i kuju, a najstariji mačka i mačku. Pa odoše da traže tu bedu.

Stigoše u jedno selo u kom su se ljudi jako žalili da ne znaju kada ujutru da ustanu, da nemaju nikoga ko bi ih probudio. Tada im najmlađi reče da on ima takvu zverčicu koja budi od ponoći do jutra.

— Oh, kad biste hteli da nam date tu zverčicu, mi ćemo između sebe sakupiti novac i dobro vam platiti— rekoše ljudi. Sakupiše mnogo novca i on im proda taj par za rasplod. Kad su krenuli dalje na put, najmlađi se smejao ostaloj dvojici kako on već ima novaca a oni još nemaju ništa. Idući tako, stigoše u selo u kom su se ljudi žalili da im lopovi mnogo kradu i da nemaju nikoga ko bi ih branio od njih.

— Ja imam takvu zverčicu — povika srednji — koja ne da lopovima blizu kuće i odmah počinje glasno da laje kad se neko počne približavati.

— Oh, kad biste hteli da nam date tu zverčicu, dali bismo vam novca koliko god hoćete.

Oni mu dadoše gomilu novca, a on njima ostavi psa i kuju za rasplod. Krenuše dalje i stigoše u jedan grad pa kako su biti gladni, uđoše u kafanu. Gledaju, a posluga u kafani ide s bičevima, kamdžijama, prebačenim preko ramena. Začuđeni, oni ih upitaju zašto idu s bičevima a ovi im odgovore da se moraju braniti od miševa, da ih ima mnogo i da su tako drski da ni tanjir ne mogu staviti na sto, jer čim ih stave, miševi odmah dojure i jedu.

— E, imam ja ovde zverčicu koja je vrlo lakoma na miševe i ume da ih uništava — reče najstariji brat.

— Što god tražite za tu zverčicu, daćemo vam! — povikaše kelneri.

— Dobro, dajte toliko i toliko! ...

Platiše mu koliko je hteo i uzeše mačka i mačku.

Sledećeg dana, rano ujutru, tri brata krenuše dalje na put, da traže bedu. Bio je već mrak kad su stigli na kraj velike crne šume pod kojom su ugledali nakrivljenu kućicu, u kojoj je gorelo svetlo. Zavirili su kroz okno i ugledali neobično visoku, mršavu, koščatu i sasušenu babu, koja je nešto radila u sobi.

„Možda neće odbiti da nam da prenoćište...“ pomisliše braća i uđoše u kuću. Ulazeći, nazvaše joj boga, baba im odgovori „na veke vekova" i odmah im, s nogu, pruži tri stolice da sednu. Ali kako su seli, više nisu mogli da ustanu, jer ih je baba bila začarala. To je upravo bila ta „beda", koju su tražili.

Sledećeg dana baba je ustala vrlo rano, naložila peć i pristavila ogroman kotao vode. Onda je prišla najstarijem bratu, odsekla mu glavu, a telo isekla i bacila u kotao. Novac, pak, koji je najstariji brat imao kod sebe, uzela je. A druga dva brata su sve to gledala i nisu smela ni da pisnu. Sledećeg dana je uradila isto to i sa srednjim. Trećeg dana dođe red na najmlađeg. Najmlađi je znao šta će se s njim desiti, ali nije bio glup, pa pomisli:

„Kako bi se mogla izbeći smrt? Kako bi se ova baba mogla prevariti?"

Razmišlja tako i vidi da baba nema jedno oko, i odmah mu na um pade dobra misao, pa reče:

— A šta vam se desilo da nemate jedno oko?

— Pala sam i isterala sebi oko — odgovori baba.

— O, ja ću vam pomoći, ja umem da popravljam oči! Samo me pustite sa ove stolice na otvorena vrata i dajte mi žicu i čekić, pa ću vam odmah popraviti oko.

„Beda" posluša, on joj reče da sedne, užari žicu na vatri, iznenada priskoči babi i zabi joj žicu čekićem u zdravo oko. Zatim pobeže kroz otvorena vrata i sakri se u obor u koji je „beda" ostavljala kože pojedenih ovnova. „Beda" je svuda krala ovnove, a njihove kože je krila u tom oboru. Ona ode tamo da ga traži. Sve je kože prevrtala, izbacivala — pa tako izbaci i njega, jer se bio uvio u ovnujsku kožu, a ona ga nije mogla videti jer je bila slepa.

Kad ga je izbacila s tim kožama, on skoči i pobegne. „Beda" je znala da ga nema, da je pobegao, pa izađe pred kuću, a u ruci je imala zlatnu sekiru kojom poče razmahivati da bi ga privukla k sebi. On se baš u tom trenutku osvrnu i ugleda tu zlatnu sekiricu. Polakomi se na nju i vrati se. Ali kad je ispružio ruku prema sekiri, „beda" ga uhvati za prst i odseče mu ga. Stavi ga u usta, a on iskoristi to, ote joj sekiru iz ruke i pobeže. Iskoristi to što je ova mislila samo na ono što je jela, dograbi sekiricu i uteče.

Kad se vratio roditeljima, pričao im je kakva je „beda", da ju je tek onda upoznao kad mu je pojela braću i uzela im novac.

GAZDA I SLUGA

Jedan sluga se najmi kod nekog gazde koji je bio vrlo škrt. Kad su se pogađali, gazda reče:

— Ja ću pola godine ići svaki dan u crkvu, a ti pola godine.

— Dobro — reče sluga.

Gazda ide u crkvu, a kad dođe iz nje, sluga ga pita:

— Gazda, šta ima novo u crkvi?

— Danas je post, sutra je post — odgovara gazda, i tako svake sedmice; retko je koji dan bio bez posta. A gazda je od toga imao koristi, jer je za vreme posta manje davao sluzi da jede. Sluga je postio kako je mogao dok nije prošlo pola go, dine.

Dođe red na slugu da ide u crkvu. Došavši iz crkve, on reče:

— O, gazda, govorili su u crkvi da je danas praznik i sutJ>a praznik — i tako je sluga samo ponekad imao jedva jedan radni dan u sedmici, jer su svi ostali dani bili praznični i pola godine je malo šta radio.

TRI VARALICE

Bile tri skitnice pa se okupiše u jednom gradu. Jedan je bio pekar, drugi mesar i treći izučeni krčmar, ali nijedan nije imao novaca. Okupili su se u jednoj krčmi, bili su vrlo gladni i veoma su želeli da kupe nešto bez novca. Onda prvi reče onaj mesar:

— Idem ja — i ode jednom mesaru pa mu kaže:

— Gospodine majstore — dajte mi pet funti ovčijeg, pet svinjskog i pet funti telećeg mesa.

Onda reče majstoru da pošalje s njim šegrta ili pomoćnika, da je on parohov sluga iz parohije i da će mu paroh odmah platiti kad stignu.

Majstor pošalje kalfu s njim u parohiju, skitnica mu reče da pričeka dole, da ga on prijavi parohu, pa kad ga ovaj pozove da ode gore. Skitnica ode parohu i reče mu:

— Gospodine, doveo sam jednoga koji bi veoma želeo da se ispovedi, jer odavno već nije bio a ne zna gde ste.

A paroh mu odvrati:

— Dobro, dobro, siđi i reci mu da odmah dođe gore k meni.

Kad je ovaj sišao k onom kalfi, reče mu da ode gore parohu, da mu tamo plati, a on uze meso i pobeže s njim u gostionicu, gde su i ostale skitnice bile okupljene, pa ga skuvaše i zajedno pojedoše.

A kad je onaj kalfa stigao gore parohu, ovaj mu reče:

— Pričekaj, sinko, otići ćemo u crkvu i tamo se možeš ispovediti.

Odoše obojica u crkvu, sveštenik sede u ispovedaonicu i reče mu:

— Hajde ispovedaj se — a kalfa mu odvrati:

— Imate da platite pet funti ovčijeg, pet svinjskog i pet funti telećeg mesa.

Na to će mu sveštenik:

— Šta, šta? Buncaš li ili si lud, reci još jednom!

Onda mu ovaj ponovo reče šta treba da plati. Paroh na to ustade, ode u kriptu, dograbi korbač i stade da šiba kalfu, dok ovom ne bi dosta pa pobeže a paroh ode u parohijski dom.

Onda onaj pekar reče:

— E, ti si se pobrinuo za meso, a ja ću se postarati za hleb — pa ode u grad k jednom pekaru, veleći mu:

— Gospodine majstore, dajte mi za petnaest čeških kruna hleba i za petnaest zemičaka.

Pa uze taj hleb, a pekarev šegrt zemičke i ponesoše ih u gostionicu, gde je trebalo da budu plaćene. Dok su išli ulicom, putnik ispusti komad hleba u blato pa ga dade šegrtu da ode i vrati ga jer je uprljan pa ga gostioničar ne bi primio, nego da donese drugi mesto njega. A on uze zemičke ... i ode sa njima i hlebom tamo gde su se bili okupili, pa se najedoše mesa, hleba i zemičaka, a šegrt ga nigde ne pronađe.

Tada onaj treći, krčmar, reče:

— E, vi ste nabavili meso i hleb, a ja ću otići po vino — i ode u jednu krčmu pa poruči četvrt litra vina i, dok ga je pio, upita krčmara zašto mu je vino kiselo. A krčmar mu ispriča kako mu je tri bureta uskislo, na šta mu ovaj reče da će mu ga popraviti ako mu dobro plati, jer je on iz fabrike gde prave vino, putuje svetom, i dobro se razume u vina. I zatraži od krčmara tri talira da ode u apoteku i kupi sve što mu treba. Zatim ode u apoteku, kupi raznih praškova za jedan mali deo novca, a ostatak sakrije. A kad je došao natrag krčmaru, kaže mu da pripremi tri bokala vode, uzme ih i sa krčmarom ode u podrum, pa iz jednog bureta izvadi slavinu i reče ovome da tamo stavi prst, izvadi i drugu, pa mu opet reče da stavi drugi prst. Tako je krčmar imao obe ruke raširene i zauzete. Onda ovaj iz trećeg bureta napuni bokal vinom i ode gore svojim drugovima da piju. A krčmar, pošto ga nije mogao dočekati, poče da doziva i pita gde je onaj čovek, zašto tako dugo ne dolazi, ali nije

smeo da ide za njim, da mu vino iz oba bureta ne bi iscurilo ako izvadi prste.

Tako su se ova tri nevaljalca badava napili i najeli.

POGOVOR

Mesto Poljske u Evropi i njena uloga u događajima poslednjih decenija veoma su dobro poznati jugoslovenskim čitaocima. Slično je i sa njenom kulturom i umetnošću. Međutim, dok je poljska umetnička literatura poznata i rado čitana kod nas, o narodnoj književnosti, o njenim umetničkim vrednostima vrlo se malo zna.

Početke poljskog usmenog stvaralaštva, koji sežu duboko u rani srednji vek, pokriva tama. Njegovi tragovi se mogu naći u pisanoj književnosti. Struja inspirisana narodnim stvaralaštvom bila je čak vrlo snažna, ali kasnije u XVIII veku, počela se shvatati vrednost ovog narodnog blaga, a XIX vek je ta shvatanja učvrstio i dalje razvio i tek početak prošlog veka beleži prve ozbiljnije pokušaje da se dela usmene narodne književnosti sakupe i sistematizuju. Od toga vremena zapravo počinje i njena pisana istorija.

Po svojim umetničkim vrednostima, poljska narodna književnost, pogotovo epska poezija i pripovetka, zaostaje za srpskom ili ruskom, ali zato ima mnoštvo realističkih elemenata koji će se retko naći u dvema pomenutim književnostima.

Poljska je rano primila hrišćanstvo i od početka se nalazila u sferi uticaja rimskih papa i dogmi katoličke crkve, pod njihovim uticajem tekao je i razvoj poljske kulture, a sve se to odrazilo i na narodno stvaralaštvo. Katolička crkva se trudila da uništi i suzbije sve ostatke paganskih verovanja i običaja, tako da u kasnijim zapisima nalazimo malo elemenata paganske, slovenske mitologije. Okrenutost prema zapadu Evrope, vrlo žive kulturne i političke veze sa njim, razvoj feudalnih odnosa, bogata pismenost na latinskom jeziku, a zatim nagli razvoj i polet književnosti na narodnom jeziku, stvorili su

specifičnu atmosferu i uslove za razvoj narodne usmene književnosti. Mislimo da je upravo sve to uticalo i na karakter poljske narodne pripovetke.

Naime, u poljskom narodnom stvaralaštvu relativno je vrlo malo fantastike, a ukoliko je ima, najčešće je hrišćanskog porekla, iz hrišćanske mitologije, jedine koju crkva nije proganjala. No, i pored svega toga, u toj književnosti ima i motiva i tema iz istočnjačkih književnosti, iz starog mesopotamskog, egipatskog, grčkog i latinskog, iz predhrišćanskog folklora.

Istina, i poljske narodne pripovetke, kao i pripovetke drugih naroda naseljavaju najraznorodnija bića, čudovišta, čarobnice i sl., i u njima se o neobičnim događajima govori kao o nečem sasvim običnom, najneobičnija čudovišta uništavaju često neugledni junaci, najneobičnije zamisli spretnih i snalažljivih junaka postaju sasvim obične. Zveri i ljudi su u njima sasvim ravnopravni članovi jedne velike porodice i ravnopravni junaci. Takav stav nesumnjivo otkriva jednu osobenu narodnu filozofiju i shvatanje sveta. Svi njihovi žitelji su jednog porekla, imaju jednake probleme, životne brige i nevolje, pokreću ih slične pobude i govore istim jezikom.

Posebna karakteristična osobina poljske narodne pripovetke je njen realizam u prikazivanju društvenih odnosa, odnosa koji se iz života poljskog društva prenose i u fantastičnu sredinu. Pa ne samo te odnose nego i mnoge druge sitne pojedinosti naći ćemo neočekivano u jednoj sasvim nerealnoj sredini i neobičnoj situaciji. Taj postupak poljskog narodnog pripovedača daje njegovim tvorevinama posebnu pesničku draž a, s druge strane, zbog takvih elemenata samo iskusno oko dobrog znalca svetskog folklora moći će ponekad da otkrije tuđe poreklo motiva ili fabule, koje je poljski stvaralac iskoristio. Preuzimajući tuđ motiv, često ga je stvaralac tako uklopio u krug svojih životnih iskustava, u sredinu u kojoj je sam živeo, da je ne jednom, i pored neoriginalne fabularne sheme, dao originalno umetničko delo. Najzad, kad smo kod tog problema, treba istaći i to da se u poljskom narodnom stvaralaštvu varijante pojedinih priča penju na desetine.

Junaci poljske narodne pripovetke često su takozvani mali ljudi, neuglednog porekla, čija spretnost, mudrost, snalažljivost, hrabrost u

svakoj situaciji i na svakom mestu omogućuju im da čine velika dela i prave vrtoglave karijere u društvu.

„Osnova takvih priča" — piše, danas nesumnjivo najveći i najbolji znalac poljskog narodnog stvaralaštva, profesor Julijan Kšižanovski — „uvek je duboko ubeđenje o vrednosti čoveka, bez obzira na njegovo klasno poreklo. To ubeđenje obično prate neprijateljska osećanja prema moćnim ljudima, od brata bogataša u seoskoj kući do kneza ili kralja, koje obično pobeđuje ili dosetljiv ili samo srećan siromah. Tu se, dalje, javlja stalna i nepokolebljiva vera u pravednost koja reguliše međuljudske odnose, pri čemu odluka o njoj nije uvek u božjim rukama. Najzad, normalna pojava u narodnoj priči je divljenje prema ljudskoj hrabrosti, prema nesalomljivoj vernosti samom sebi, koja se sastoji u bezuslovnom ispunjavanju prihvaćenih obaveza, održavanju zadate reči, vernosti ljubavi i prijateljstvu. Ti vrlo ljudski akcenti čine da se ljubitelj narodne priče dobro oseća u njenom svetu, jer u njemu nalazi protivtežu onome što je okrutno i neljudsko. On zna da ma kakav zločin bio tu obična pojava, on nikad neće proći nekažnjen, bez obzira na to odakle će ta kazna stići."

Izbor ovih pripovedaka umnogome je bio uslovljen namenom serije za koju je pravljen. Zato su morale biti izostavljene neke koje bi inače zaslužile da uću u jedan ovako mali izbor, a, praveći ga, imali smo na umu činjenicu da sve što je narodno nije uvek i za svakog čitaoca.

Svi prevodi sačinjeni su sa originalnih zapisa, koji su često napravljeni u dijalektu. Preveo sam ih književnim jezikom, čineći, gde je to bilo potrebno, minimalne izmene i trudeći se da sačuvam što više njihovih stilskih osobina. Naime, poljski pripovedač, pogotovo onaj koji priča u slabije razvijenom dijalektu i koji nema neku veću jezičku kulturu ili osećaj za jezik, često pravi gramatičke i stilske greške. U njega ne jednom nailazimo na izvesna stilska ponavljanja koja bi u našem jeziku veoma smetala, on često upotrebljava eliptičnu rečenicu a ponekad i a na kolut, njegov sistem motivacije nije jedinstven i često sadrži u sebi ne jednu prazninu, itd. itd. Sve to se, naravno, u izvesnoj meri odrazilo i na prevod jer nam je bilo stalo do toga da u najvećoj meri sačuvamo sve osobenosti poljske narodne pripovetke.

I još jedna stvar. Iako u Poljskoj postoji ne mali broj pripovedaka vezanih za drugu sredinu, mi smo se svesno trudili da u ovaj izbor unesemo priče tesno povezane sa životom sela i seoske sredine, jer je to ambijent u kom je ona najčešće postajala, živela i danas se neguje, i iz kog potiču njeni najlepši i najoriginalniji primeri.

1 Časna reč se ne sme pogaziti.
2 — tj. generala.
3 Legendarna životinja, krilati lav sa orlovskom glavom.